

SZEMELVÉNYEK
A GÖRÖG LANTOS KÖLTÉSZE-
T
REMEKEIBŐL.

BEVEZETÉSEKKEL ÉS JEGYZETEK-
KEL ELLÁTTA

DE BOROS GÁBOR.

MÁSODIK, BŐVITETT KIADÁS.

BUDAPEST.

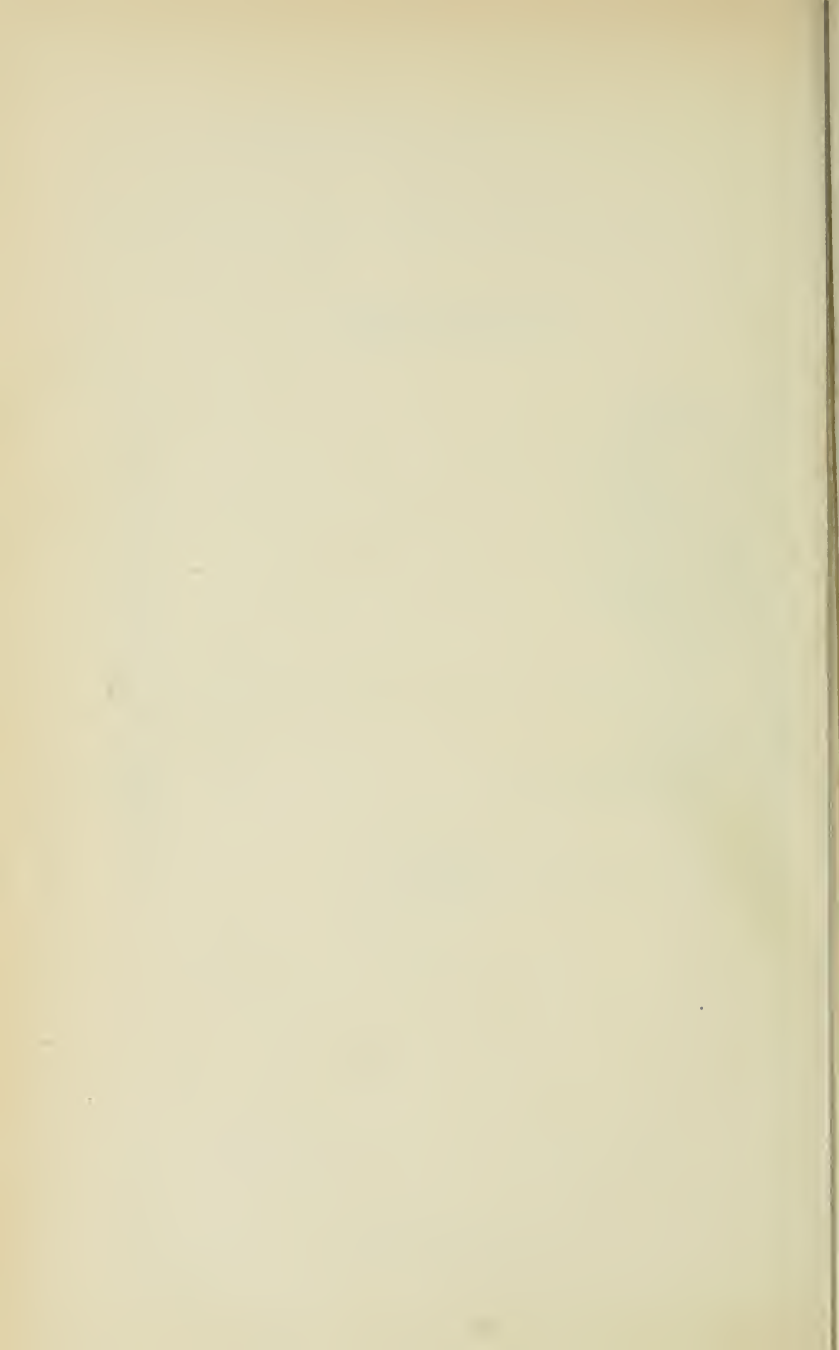
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1901.

TARTALOM.

	lap
A) <i>Az elegia</i> ...	5
I. Kallinos	8
II. Arkhilokhos	10
III. Asios	16
IV. Tyrtaios	16
V. Mimmermos	28
VI. Solon	33
VII. Xenophanes	45
VIII. Theognis	50
IX. Simonides	60
X. Ion	61
XI. Krates	64
B) <i>Az epigramma</i>	66
C) <i>Az iambos</i>	78
I. Arkhilokhos	79
II. Amorgosi Simonides	84
III. Solon	91
D) <i>Anakreon, Anakreoni dalok</i>	95

Használat előtt javítandók.

13. l. 5. p. jegyz. 1. A saisiak nem Abderából, hanem Abdera környékéről valók voltak.

19. l. jegyz. 7. sor. A *χέν* simuló szócska nem *magánhangzók*, hanem *mássalhangzók* előtt lesz *κέ*.

21. l. 21. sor szövegében *ἀλλά* kijavítandó: *ἀλλὰ*.

23. l. 14. sor a *τρεισάντων* nem *τρέχω*-ból, hanem *τρέω*-ból származik.

30. l. Mimn. 3. 1. *κάλλιτος* sajtóhiba *κάλλιστος* helyett.

69. l. Anakr. 7. 1. sor jegyz. a *πόρε* aoristus nem származik a *πορίζω*-ból; hanem ez hiányos ige, melynek csak aoristusa s passiv perfectuma van.

74. l. 17. jegyz. 4. sor *χευομένη* sajtóhiba *χευσαμένη* helyett.

86. l. 2. 3. sor a szövegben *ξεφυρομένα* kijavítandó *πεφυρομένα*.

87. l. 49. sor a szövegben *ἐλθόνδ'* helyett *ἐλθόνθ'*.

87. l. 55. " " *πλέπτουσα* " *κλέπτουσα*.

89. l. 1. " " *ξείνον* " *ξείνον*.

97. l. 2. 1. sor: ³Ω³ναξ³ így irandó ³Ωναξ³ s aztán ennek megfelelően így változtatandó meg a 104. l. jegyz. 2. 1. is: ³Ωναξ³ krasis ebből: ³Ω³ναξ³.

99. l. 7. 4. sor *γυμναοίω* helyett *γυμνασίω*.

101. l. 7. 37. sor *χορώνες* helyett *χορώνης* (a varjunál).

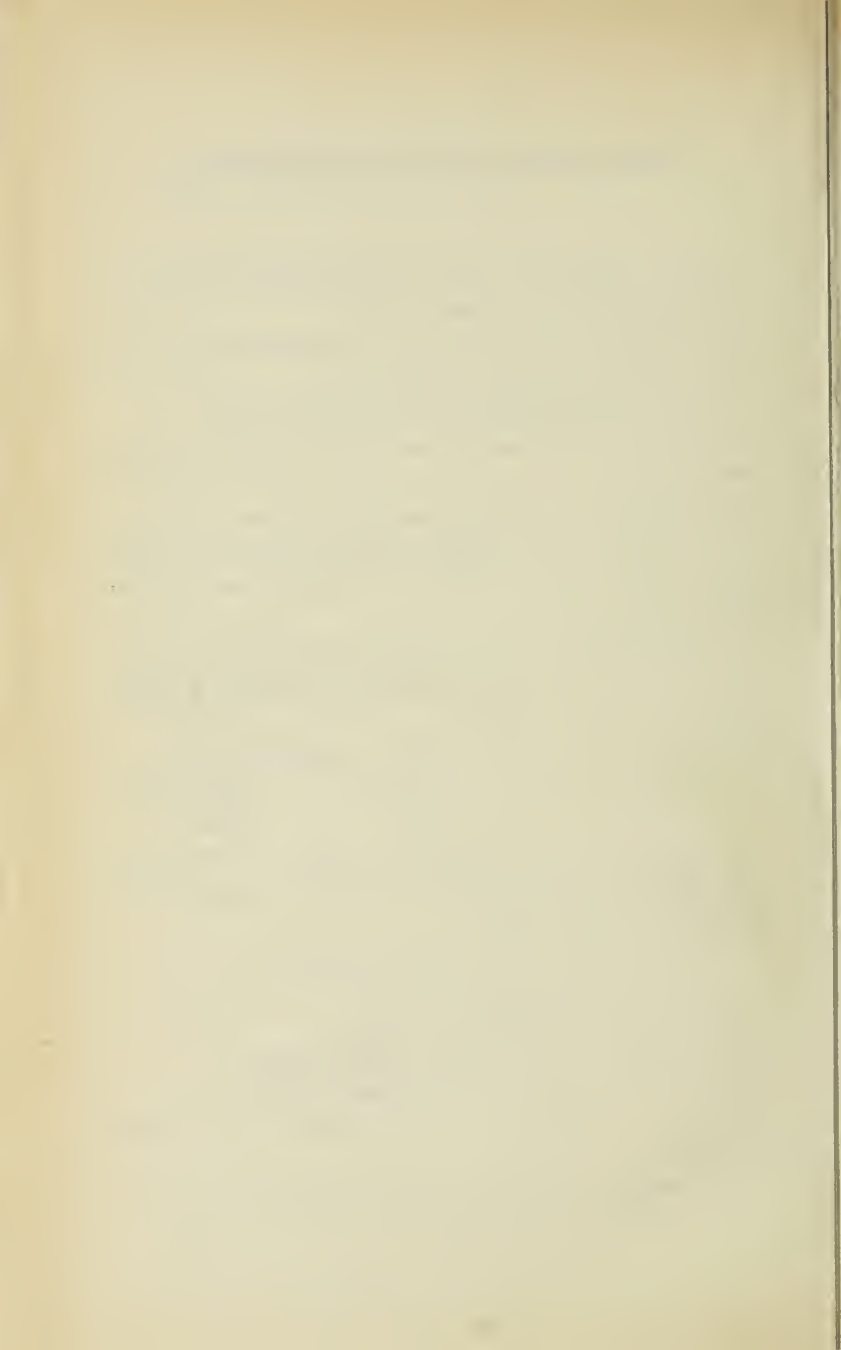
102. l. 13. 2. sor *αὐτάς* helyett *ἀυτάς*.

105. l. jegyz. 4. 4. sor *καλαλη* τῶ egybeirandó.

105. l. " 6. 2. sor *πυραῖη* helyett *πυροαῖη*.

111. l. " 12. 8. sor: «A nők számára» után teendő e szó: «már».

111. l. jegyz. 11. 10. sor: *χαίροτε* helyett *χαίροιτε*.

A) AZ ELEGIA.

A görög államélet hőskorának letűnte után új kor következett be a görög műveltség minden ágában. A múlt nagy-szerű és tanulságos képei nem bírták tovább is kizárólag lekötni az emberek figyelmét; az egyén nem késik többé kifejezni saját benső világának tüneményeit, a szabad gondolkozás, az önálló tevékenység öltőjébe lép. Nyüzsgő társadalmi élet keletkezik; a nem fékezhető egyéni vélemények nyilatkozni kezdenek; a sokoldalú foglalkozás kifejti az embert, létet, működés-tért biztosítva az egyénnek.

Az epos nem lehetett már kielégítő. A költő már nem csupán a letűnt események dicső alakjain mereng, a külső harcok az egyén benső életében is nagy változásokat, forrongást hoznak létre. Az egyén figyel az őt körülvevő világ tüneményeire, ezeket viszonyba hozza saját beléletének nyilvánulataival, úgyszólván ellentétes szerepet kezd játszani az állammal és társadalommal szemben, midőn a saját lelkének érzelmeit, örömét, bánatát, szerelmét, gyűlöletét fejezi ki. A költő most alanyiségének törekedik érvényt szerezni, — egyszóval megszületik a lantos költészet s így annak minket ezúttal első sorban érdeklő része: *az elegia*.

E költészet-nemben a költőnek nem kell már tárgya mögé rejtőznie s a tárgyilagos előadásra szorítkoznia; hanem a kép előterébe lép érzelmeinek, akaratának, eszméinek és gondolatainak egész nagy világával. A külvilág hat reá s ő e hatást a lelkéből származott érzelmekkel igyekszik összeegyeztetni. A tárgy, melyet a költő megénekel, nem a múlt eseményei, hanem a közvetlen közelből, a szűkebb körű társadalmi s magán életből vett viszonyok.

A görög elegia nem görög földön született; a kis-ázsiai káriaiak és lydiaiak hasonló nevű fuvolakiséretes dalaiból átvéve honosult meg ott. Ámde a görög elegia koránsem maradt a

kis-ázsiai népek keservének, bánatának kifejezésére használt kizárólagos jellemvonásoknál; hanem nagyobb kört nyitott magának, és pedig mint látni fogjuk, sokféle alakban fejlett, más és más érzelmek tolmácsolására szolgálván.

A szó magyarozatára röviden csak annyit jegyzek meg, hogy ἔλεγχος általában *panaszdal*, ἐλεγείον tisztán alakilag a hexameter és pentameter összefűzéséből előállt *distikhont*, ἐλεγεία pedig minden e versmértékben írott költeményt jelent. A szó származására nézve pedig csupán arra utalok, hogy a sokféle etymologia közül ma az a legelfogadottabb, hogy az ebből a refrainból: ἔ ἔ λέγ ἔ ἔ λέγε származott, melyet az egyes dalok végén énekeltek.

Az elegia tartalma már a különböző társadalmi s magán viszonyok szerint nagyon különböző; mint s mivé fejlődött, s lett egyik-másik faj irodalmi értéküvé, látni fogjuk alább az egyes íróknál.

A tartalomnak megfelelő volt a versmérték, mely valamint általában az elegia, eposi eredetre vall. A hexameter az, mely az eposból átvéve s a pentameterrel kapcsolatban állandó mértéke lett az elegiának. A hexameter magasztosságát, méltóságos, nyugodt menetét mintegy feltartja a második sor, a pentameter, úgy hogy amabban emelkedik a gondolat, ebben, mint zárlatban, leszáll. A két verssor egyesített alakja, a distikhon, a legelső strófa, melyben még nincs meg a nagyobb lyrai strófák mozgékonytsága, változatossága.

Az *ion* törzs teremté meg az epost, s e törzs számára volt fenntartva megteremteni az elégiát is. Az *ion* törzs jellemvonásai: a folytonos mozgás, változtatás, újítás, ingerlékeny természet, a gyors felfogó erő, érzelmesség s földjének szerencsés fekvése következtében a többi hellén néptörzseket jóval túlszárnyalta szellemi előhaladottságban általában s a költészetben különösen.

A köztársasági államszerkezet igénybe vette minden egyes polgár tehetségét; a kinek ereje volt, az küzdött: az *ion* törzs csakhamar szellemi s anyagi virágzásnak indult és niucsen a görög népnek egyetlen törzse sem, mely annyi kitünő művészek s költőnek adott volna életet, mint az *ion*.

Az *ion* volt az, ki legelőször adott kifejezést saját érzelmeinek, ki legelőször merészelt hangoztatni az egyénnek hatalmas szózatát, ki legelőször vetett számot a körülményekkel, s nyilvánítá örömét, fájdalmát. S a költészet-nem, melyet e végre használ, épen az elegia.

A mi most már az elegia történetét illeti, azt rendszeren három korszakra szokták osztani, u. m.

a) Az elegia legelső termékeitől *Solonig*.

b) *Solontól Antimakhosig*.

c) Az *Alexandrinok* elegiája.

Az elegia az első korszakban (a,) harcias-politikai volt, melyben a költő harcra buzdít, illetőleg különböző állami viszonyok körül forog. E nemben működtek *Kallinos*, *Arkhilokhos*, *Tyrtaios* és *Solon*. Ez utóbbi által (b,) az elegia a politikai térről a tanító irányba esapott át, hová még *Xenophanes*, *Theognis* és *Phokylides* tartoznak. Hanem e mellett az elegiának más fajai is feltűntek; így *Mimnermos*, khiosi *Jon*, *Dionysios*, az „*érec*“ melléknevű, az elegiának társadalmi irányt adtak. E szakba szokták számítani a társadalom mindenmű viszonyait tárgyazó elegiákat. Ide kell számítani még keosi *Simonidest*, ki a gyász-elegiában volt kitűnőség; a *humoros parodikns* fajban meg *Asios* és *Krates* említendőek.

Természetes, hogy e fajok soha sem voltak szigorú kritikával külön választva s hiábavaló volna ma is külön osztályokba sorozni; gyakran átvágnak egymás körébe, de mindig hivek maradtak feladatukhoz, mindenha a lélek, a kedély világát tárják föl.

A második korszak végén működött *Antimakhos*, ki ugyan saját énjének érzelmeit adja, de már a tudósság leplét borítja érzelmeire.

Végre a harmadik korszakban (c,) határozottan szerelmi és pedig érzélgősen szerelmi jellegett vett föl az elegia. Az *Alexandrinok* tudományos működésüket átvitték a költészetre is. A költői művek nem mindenki, hanem csupán egyesek és pedig a képzetek, műveltek számára írvák. E korban költ mindenki, akár van tehetsége hozzá, akár nincs; de épen, mivel mindnyáján a nagy szorgalmu, a kimeríthetetlen buzgalmu tanulmány látszik, soha sem szólhattak igazán a szívhez, soha sem lehettek a nép közös kincsévé. Innen az ily elegiák megismerése a tanuló ifjúságra nem nélkülözhetetlen s épen azért mellőzzük is. Ide tartoznak keosi *Philetas*, kolophoni *Hermesianax* és *Kallimakhos*.

Az Alexandrinokkal aztán le is járt az elegia élettartama, csak később a rómaiaknál *Propertius*, *Tibullus* s mások által kelt új életre ismét.

A mi az elegikusok dialektosát illeti, bárha a költők különféle nyelvjárási alakokat is vegyítettek össze, mindazáltal általában az *epikus*, a mint azt *Homerosnál* látjuk. Ritkán alkalmaznak ugyan némely elavult epikus nyelvjárási alakokat, mint pl. *-εμεναι* infinitivus végzetet vagy a *-φι* suffixumot; de másfelől természetes, hogy mindenik igyekezett e tekintetben is ragaszkodni korához.

Az elegiát részint lakomák alkalmával, részint a polgárok-
nak tömegesebb összejöveleikor is szokták előadni, majd
deklamálva, majd zene nélkül vagy fuvola-kisérettel. Az elő-
adást, ez utóbbi esetet illetőleg, úgy kell képzelnünk, hogy a
zene vagy megelőzte a szavalandó művet, vagy az egyes vers-
szakok szüneteinek kitöltésére szolgált, s eshetőleg a mű végén
is zenét alkalmaztak.

I. Kallinos.

Kallinos Ephesosban született s kora 750 körül abba az
időbe esik, mikor Ardys lyd király idejében a Kimmerek, egy
észak-európai néptörzs, Kis-Ázsiába törtek, Sardest elfoglalták
s lerombolták és innen Ephesos ellen nyomultak. E veszély
közeledtekor költött Kallinos, midőn látta a fenyegető ellen-
séget s előre megjósolá a város pusztulását.

Kallinos életviszonyairól mit sem tudunk, sőt költői műkö-
désének megítélésében is csupán néhány sorra kell szorít-
koznunk.

Fennmaradt leghosszabb töredéke ez :

Μέχρις τεῦ κατάκεισθε ; κότε ἄλκιμον ἔξετε θυμόν,
ὦ νέοι ; οὐδ' αἰδεῖσθ' ἀμριπερικτίονας,
ὥθε λίην μεθιέντες, ἐν εἰρήνῃ δὲ δοκεῖτε
ἦσθαι, ἀτὰρ πόλεμος γαῖαν ἅπασαν ἔχει.

-
- 5 καί τις ἀποθνήσκων ἦστατ' ἀκοντισιάτω.
τιμῆν τε γάρ ἐστι καὶ ἀγλαὸν ἀνδρὶ μάχεσθαι
γῆς πέρι καὶ παίδων κουριδίης τ' ἀλόχου
δυσμενέσιν· θάνατος δὲ τότε ἔσσεται, ὀκλύτε κεν δῆ
Μοῖραι ἐπικλώσωσ', ἀλλὰ τις ἰθὺς ἴτω
- 10 ἔγχος ἀνασχόμενος καὶ ὑπ' ἀσπίδος ἄλκιμον ἦτορ
ἔλσας, τὸ πρῶτον μὲν γινόμενον πολέμου.
οὐ γάρ κως θανάτον γε φυγεῖν εἰμαρμένον ἐστίν
ἀνδρ', οὐδ' εἰ προγόνων ἢ γένος ἀθανάτων.
πολλάκι θεῖοτῆτα φυγῶν καὶ δούπων ἀκόντων
- 15 ἔρχεται, ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου·
ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ ἔμπας δῆμῳ φίλος οὐδὲ ποθεινός,
τὸν δ' ὀλίγος στενάχει καὶ μέγας, ἦν τι πάθῃ·

- λαφὸν γὰρ σύμπαντι πρόθεος κρατερόφρονος ἀνδρός
 θνήσκοντος ζώων δ' ἄξιος ἡμιθέων·
 20 ὥσπερ γὰρ μιν πόργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὀρώσιν·
 ἔρδει γὰρ πολλῶν ἄξια μούνοσ ἐών.

Jegyzetek. 1. τῆσῖον alak az attikai τίνος helyett. κατὰ κείσθεσ κατὰ κείσθεσσι = tétlenül ülni; ép így κἀθήμεσ Hom. Od. 2, 255. 4, 628. és κείσθεσ Hom. Il. 2, 688. — κότε = κότε ion tájszó, az attikai πρόθεσ h.

2. ἀμριπερικτίονασ régibb alak a későbbi ἀμρικτίονασ h. Ezek alatt az Ephesos körül fekvő vidékek lakói értendők, kiket görög hódítók leigáztak s aztán valószínűleg ezek mivelték a földet; ezek voltak a kézművesek s baromtenyésztők, kik a politikai élettől teljesen elzárva s háboruban a könnyű fegyverzetűek közé sorozták. L. Tyrt. 2, 35-hez jegyz.

4. ἀτάρ, gyöngült ἀτάρ-ból, rendszeren a mondat elején áll, s ellentétet vagy szembe állítást fejez ki.

5. E vessor előtt, mint látjuk, hézag van, mit *Camerarius* következőleg akart kipótolni:

εἶ νύν τις ἀσπίδα θέσσω ἐν ἀντιβίαισ πολεμίζων,

azonban valószínűleg több sor hiányzik innen, melyek tán a fenyegető veszélyről szóoltak.

8. ὀκκότεσ ion alak az attikai ὀππότεσ h. L. 1-hez j.

9. Μοῖραι: az emberi sors intézői. Homeros még csak egyet ismer, de már Hesiodos s az utána következett irodalom felszámítja mind e hármat: *Klotho*, ki az élet fonalát ereszti: *Lakheisis*, a ki azt fonja és *Atropos*, a ki elmetszi. Ezek felvigyázói az emberiség örök törvényeinek, hatalmuk legfőbb, e részben az istenek is alattuk állanak; Zeus azonban csak akkor, mikor tisztán emberies fogalomként van ábrázolva, — mikor azonban mint valódi isten jelenik meg, akkor úgy szólván összevegyül a sors fogalmával, sőt néha annál is föbb. Nevök a rómaiaknál: *Parcae*.

12. ζωσ ion alak az attikai πωσ h. — L. S. v. ὀκκότεσ.

13. οὐδ' εἰ κτέ. Még az istenek sem tudják megmenteni a haláltól a halandókkal nemzett gyermekeiket, ha a Moirák úgy határozzák. Így pl. Zeus nem tudta megmenteni szeretett fiát *Sarpedont*, hogy Patroklos meg ne ölje. L. Hom. Il. XVI. 433, köv.; 482, köv.

14. πυγών, a költő szeme előtt itt-τίσ lebegett a part mellett.

15. ἐργετασ = eltávozik, elmegy, t. i. a csatából, épen, sér-tétlenül.

16. ἔμπασ (ἐν πᾶσι) költőknél használt adverb. Homerosnál ἔμπασ.

19. ἄξιουσ κτλ. méltó, hogy félistenként tiszteljék.

20. μιν acc. sing. az attikai ἔ h. — ὀφθαλμοῖσιν homerosi dat. plur. σ declin.

21. πολλῶν ἄξια brakhylogia e h. ἄξια τούτων, ἃ πολλοὶ ἔρδουσιν. — μούνοσ ion alak az attikai μόνος h., a dórban: μῶνοσ.

E költeményben Kallinos inti honfitársait, hogy szálljanak szembe a közeledő ellenséggel. De azok elpuhultsága fájdalommal tölti el s e szomorúságának kérdésekben ad szemrehányó kifejezést. Harcra hívja fel az ifjakat s azt kívánja, hogy a balálra ne nézzenek, mert a honért meghalni becsületi kötelesség s a halál különben is kikerülhetetlen. Aztán szembe állítja a dicső hőst a gyávával s még egyszer küzdelemre int.

Kallinos e műve még tisztán mutatja az eposi eredetet, a költemény második részében ugyanazzal a tárgyilagos alappal találkozunk, melyet az eposból ismerünk. Már az maga is eposi eredetre utal, hogy a költő valamely gondolat kifejezésénél nem szorítkozik egyetlen distikhonra, hanem a gondolat az egyik párversből átnyulik a másikba. E gyarlóság azonban a későbbi elegikusoknál mind ritkább lett. Lényeges eltérést látunk az epostól abban a tekintetben, hogy a háború itt, nem mint az eposban, a nagy hősök tetteinek kifejezésére szolgál, — hanem viszonyba van hozva az egyénnel, mint egy esetleg fenyegető baj, melynek elhárítására a lélek nagyszerű tulajdonai: a hon, hitves, és gyermekek iránti szeretet, a harci dicsőség utáni vágy s a lealázó gyávaságtól való félelem. Az egész költemény minden sorából hadi erény, bátor szív, küzdelemtől nem rettenő, sőt arra vágyó lélek tűnik ki.

Kallinosé az érdem, hogy az elegia-költészet számára határozott s megillető helyet jelölt ki és biztosított a költészet nagy országában.

II. Arkhilokhos.

Arkhilokhos 700 körül született Paros szigetén, előkelő, nemes családból. Anyja *Enipo*, egy rabnő, atyja meg egy *Telesikles* nevű nemes ember, Demeter istennő papja volt. A szülőknek emez ellentétes társadalmi állása meglátszott a költő ingerlékeny természetén, a sok gúny, mit ama körülmény miatt tőrníe kellett, csaknem örökös bosszúságban tarták. Gyermekeiről, neveltetéséről, sőt ifjkoráról sem tudunk semmit. Mikor — tudomásunk szerint — először lép fel a nyilvánosság terén, együtt találjuk őt azokkal, kik a hazájukban való nyomor miatt Thasos szigetére költöztek. Az expeditio azonban, mely emitt aranybányákról álmodozott, nagyon rosszúl ütött ki. Ott a földek míveletlenül heverték, a munkálkodáshoz pedig a kiköltözötteknek nem volt elég erejük, kitartásuk. Ekkor aztán jobb hazát remélve Kis-Ázsia partjaira vonultak. Itt kitört a harc a szomszédos thrákokkal s e harcban költőnk is részt vett.

Arkhilokhosnak, mióta elhagyta Thasost, nem volt nyugta többé schol; bizalmatlansága az emberek iránt, elégedetlensége önmagának életviszonyaival az elkeseredettségnek, meg hasonlásnak állandó bélyegét nyomta működésére, egész valójára. Utóbb, nem tudni mikor, visszatért szülőhelyére Parosba, s ott élte legvégső napjait, melyek a Naxos ellen folytatott egyik háboruban értek véget.

1.

Ἐπι δ' ἐγὼ θεράπων μὲν Ἐνυαλίσιον ἄνακτος
καὶ Μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος.

Jegyzetek. 1. Ἐνυαλίσιον a 2. ejtegetés gen.-a, mint Homerosnál leggyakrabban, megtartotta a régi *ω* végzetet. — Enyalios Aresnek (római Mars) a had istenének mellékneve. Annuit jelent, mint: öldöklő, gyilkoló. L. Hom. II. XIX, 47. — μὲν — καὶ e kettőnek összekapcsolása nem épen gyakori, legtöbbször Pindarosnál, de előfordul egyebütt is, pl. II. I, 267: κάρτιστοι μὲν ἔσαν καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο. Tyr. 3, 11: εἰ μὴ τελευτή μὲν ὄρων χρόνον ἀμάτῳ-εντα καὶ δῆτὸν ὄρεγοι: ἐγγύθεν ἐστάμενος.

2. Μουσέων homerosi össze nem vont gen. plur., az attikaiban -ῶν. — M. δῶρον jelenti a költészet, művészet minden ágát, illetőleg az azokban való jártasságot. A muzsákat, mint a művészetek istennőit tisztelték. Homeros még nem, de már az utána következő kor megállapította számukat. Kilencen voltak, u. m. *Kalliope*, az elbeszélő, epikus költészet muzsája, *Euterpe*, a lantos költészeté és a zenéé, *Melpomene*, a szomorujátéké, *Erato*, a szerelmi költészeté s mimikáé, *Polyhymnia*, a komoly és vallásos költészeté, *Thaleia*, a vidám daloké s különleg a vígjátéké, *Terpsikhore*, a táncé, *Kleio*, a történelemé, *Urania*, a csillagászaté.

E költeménytöredék tartalma az, hogy a költő nem csupán a harcban lel örömet, sőt a költészet ép oly fontos reá nézve; úgy azzal, mint ezzel szívesen foglalkozik.

2.

Ἐν ὄρει μὲν μοι μᾶζα μεμαχμένη, ἐν ὄρει δ' οἶνος
Ἴσμαριχός, πίνω δ' ἐν ὄρει κεκλημένος.

Jegyzetek. 1. μᾶζα valami árpakenyér-féle, melyet különösen háború idején szoktak enni. békében pedig a rabszolgák táplálkoztak ilyennel. Ellentéte ἄρτος búzakenyér. — μεμαχμένη part. perf. ἀσσομαχ-tól: bégyúr, belédagaszt.

2. Ἴσμαριχός. Ismaros thrák város a hasonló nevű hegy közelében,

erős, ízes piros boráról híres. E hely neve ma *Ismahan*. E fajta bor említve van már Homerosnál Od. IX. 208, köv.:

A ki ezen bornak méznedvét inni akarja,
Egy poharat töltvén hozzá hús az annyi vizet tesz;
És gyönyörűséges jó illat párolog, el sem
Birja szakasztani ajkaitól egykönnyen az ember.

Szabó István ford.

A töredék tartalma: «A gerely mindenem», — étele, itala abban van a költőnek s mindkettőt a gerelyre támaszkodva költi el. E sorokból ítélve Arkhilokhos nem volt utolsó a harcban.

3.

Ὁῦ τοι πόλλ' ἐπὶ τόξα τανύσσειται οὐδὲ θάμειαί
σφενδόλαι, εἴτ' ἂν δῆ μῶλον Ἄρης συνάγη
ἐν πεδίῳ· ξιφέων δὲ πολύστονον ἔσσειται ἔργον·
ταύτης γὰρ κείνοι δαίμονες εἰσὶ μάχης
5 δεσπότηαι Εὐβοίης δουρικλυτοί.

Jegyzetek. 1. Ὁῦ τοι = bizony nem.

2. μῶλον Ἄρης = Ares munkája. Ares (Mars) az ős görögök-nél föld alatti isten volt, ki csak vést, rombolást, pusztulást hoz mindenfelé. Később a 12 főisten közé (kik ezek?) számíták, s a zajos, rohamos, rendezetlen háború isteneként tisztelték. Éles ellentétben áll Pallas Athenevel (Minerva), ki a rendezett, szabályos harc istennője, s ki öt rendszerint legyőzi.

3. ξιφέων l. Arkh. 1, 2-hez j. — πολύστονον: sok sóhaj, sok fájdalom, azaz, sok fájdalmat hozó. — ἔσσειται ion alak kettőzött σ-al, az attikai ἔσσει helyett.

5. δεσπότηαι Εὐβοίης: Euboia az aigei tenger egyik nagy szigete, délkeletre Thessaliától, Boiotia közelében. Mai neve *Negroponte* vagy *Egripos*. *Euboia urai*-val az Abantokra céloz Arkhilokhos, kik a sziget legősibb lakói voltak s harci bátorságuk, kivált a közel harcban, közlirü volt.

E töredékben a költő mintegy a had menetét adja pár vázlatos vonásban. Először az íjak és gerelyek működnek, de csak addig, míg a harcosok a küzdelembé derekasan belémelegesznek, — ekkor a kardharc kezdődik, mely legtöbb szenvedést, fájdalmat okoz. Végül az Abantokra utal, mint a kik derék lánDSA-hősök voltak.

E töredék vagy valamely harcias elegiából maradt meg, melyben a különböző harcnevek s tán az ezekben kitünők lehettek felsorolva, — avagy egyszerű dicsőítő ének részlete Euboia hős őslakóira az Abantokra.

4.

'Αλλ' ἄγε, σὸν κόθωνι θοῆς διὰ σέλματα νηὸς
 φοίτα καὶ κούλων πόματ' ἄφελγε κάθων,
 ἄγρει δ' σῖνον ἐρωθρὸν ἀπὸ τρογῶς· οὐδὲ γὰρ ἴμεις
 νήφειν ἐν φυλακῇ τῆδε δυνησόμεθα.

Jegyzetek. 1. σὸν κόθωνι: *kóthon*-nak neveztek egy ősrégi ivóedényt, melyet tarisznyában tartottak; átláthatatlan anyagból készült a célra, hogy ne lehessen észrevenni, ha a víz, melyet beleöntöttek, nem épen tiszta; szűk szája volt, belől alátüremlő széllel, hogy a tisztátlan részek ne menjenek a szájba.

3. ἄγρει származik ἄφειν-től, mely ős alakja ἀφειν-nek. — ἀπὸ τρογῶς: seprőstől, azaz, egy cseppet se hagyva a korsó fenekén. Így mondja Horatius is III.: 15, 16:

Seprőstől borodat csak nem iszod ki mind?

E költeményke megértésére nézve meg kell emlékeznünk arról, hogy a hadi élet a költő idejében nem csupán a szárazra szorítkozott, hanem számtalanszor hajózással volt összekötve. A költő íme még a háború folyama alatt is élvezetre gondol. Az ion szellem, melynek egyik jellemvonása a bizonyos mérvű könnyelműség, e sorokból ugyancsak kitűnik, midőn a harci zaj közepette is az juthat valakinek eszébe, hogy mulasson, élvezzen.

5.

'Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἦν παρὰ θάμνω
 ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων·
 αὐτὸς δ' ἐξέφυγον θανάτου τέλος· ἀσπίς ἐκείνη
 ἐβρέτω. ἐξ αὐτῆς κτήσομαι οὐ κακίω.

Jegyzetek. 1. Σαΐων A saisiak egy néptörzs voltak Abderából. Megkülönböztetendők az Egyiptomban élt hasonló nevű néptörzstől.

2. οὐκ ἐθέλων = *invitus*. E kifejezéssel a költő mintegy menteséget keres, midőn azt mondja, hogy kényszerítő körülmények miatt vesztette el pajzsát, nem pedig bátortalanságában dobta el. — ἔντος, ritkán egyesben, rendszerint többesben használják: ἔντες.

4. ἐξ αὐτῆς ion alak az attikai ἐξ αὐτῆς helyett.

E töredékben előadja a költő, hogy egy ízben részt vett a saisiak elleni csatában s akkor kénytelen volt eldobni pajzsát, csakhogy életét megmentse. E tettéért keservesen lakolt Arkhilokhos, a tréfáért nagyon komolyan fizetett, a mennyiben, mikor Spártába ment, a spártaiak, a görögök legvitézebbjei,

kik a gyávaságot a leglealázóbbnak tekinték, kiutasították őt a városból.

Ilyen eset történt *Alkaiossal*, a lantos költővel is, — ki így éneklé meg: «Hirnök, jelentsd nyiltan a szülővárosnak, hogy Alkaios él még, de fegyverkészletét közönséges kezek elrabolták, ott függ most mindannyi Sigeionon, Pallas házában.» A római költők közül Horatiussal történt meg ez, ki így adja elő. II., 7, 10:

Érzők Philippit, honnan együtt futánk,
S én bélyegül még paizsom is elvetém.

6.

Κήδεα μὲν στονόεντα, Περίκλεες, οὔτε τις ἀστῶν
μειφόμενος θαλήης τέρψεται οὐδὲ πόλις·
τοίους γὰρ κατὰ κῆμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
ἔκλυσεν, αἰδαλέους δ' ἄμφ' ὀδύνης ἔχομεν
5 πνεύμονας· ἀλλὰ θεοὶ γὰρ ἀνηκέστοισι κακοῖσιν,
ὦ φίλ', ἐπὶ κρατερῆν τλημοσύνην ἔθεσαν
φάρμακον· ἄλλοτε δ' ἄλλος ἔχει τόδε· νῦν μὲν ἐς ἡμέας
ἐτράπεθ', αἱματόεν δ' ἔλκος ἀναστένομεν,
ἔξαῦτις δ' ἐτέρους ἐπαρμίσφεται· ἀλλὰ τάχιστα
10 τλήτε γυναικεῖον πένθος ἀπωσάμενοι.

Jegyzetek. 1. Κήδεα στονόεντα = sok jaju fájdalommat. Περίκλεες a sokszor előforduló össze nem vont hangzóju voc. sing., az attikai rendes Περίκλειος helyett. — E Perikles barátja vagy épen rokona volt a költőnek. Össze nem tévesztendő a későbbi Periklessel, Görögország államférfiainak egyik legjelesebbjével, kinek működési idejét, a 30 évet (461—431) Perikles korának nevezte a halás utókor.

2. μειφόμενος: siratva, megsiratva. — πόλις az egész polgárzat ellentétben a τις ἀστῶν-nal.

3. τοίους γὰρ ilyeneket, t. i. a kikért gyászt kell ölteni, kikért kesergnünk kell, jó barátokat, jó rokonokat, kik megérdemlik, hogy megsirassuk, meggyászoljuk. — πολυφλοίσβοιο l. Arkh. 1, 1-hez.

4. ἔκλυσεν t. i. τοίους γὰρ κῆμα π. 9. κατέκλυσεν.

5. κακοῖσιν homerosi dat. plur. az 0 ejtegetésnél.

6. τλημοσύνην türelmes, tűrő, mint általában τλήμων, -ονος (τλάω) = a ki szenved, kiáll valamit, a tűrő; hasonlókép τλητός, η, ον pl. Hom. II. XXIV. 49.

7. τόδε ilyen szenvedést, mint a minő ez a mostani. — ἡμέας ion alak az attikai ἡμᾶς helyett.

9. ἔξαῦτις l. Arkh. 5, 4-hez j.

10. ἀπωσάμενοι eg. τλήτε.

Arkhilokhos hát vigasztaló dalt ír barátjához, Perikleshez, keseregve a hajótört polgártársak s rokonok felett; de meg kell nyugodnunk — mondja — az isteni gondviselésben s erős, férfias lélekkel kell kiállani a szenvedéseket. Arkhilokhos e hajótörés alkalmával más polgártársai mellett sógorát veszté el.

E költemény mintha csak modern elegia volna, *búdal*, melynek költői becsét kiválóan az kölcsönöz, hogy a költő nemcsak jajgat, nemcsak sírat, hanem a gyászhangok elhangzása után helyre áll az összhang a fájdalomtól lesújtott kebel és a lesújtó végzet között.

Arkhilokhosnak további működéséről az elegia terén nincs tudomásunk. Csak sajnálnunk lehet, hogy a fennmaradt csekély számú töredékek nem adnak róla kimerítő ismertetést.

Egyébiránt Arkhilokhost az egész ó-kor Homeros mellé helyezé, mi eléggé mutatja, mit tudott tenni a költő. Legfőbb érdeme azonban nem az elegiákban van, hanem a letipró gúnyban, mely a *iambos-költészetben* lel alkalmazást. Arkhilokhos az általa művészileg kezelt iambos-költéssel megtámadott minden rosztat, minden selejttest az élet mindenféle viszonyai között. A gondolatok ereje és erélye, az alak tökélyes bevégzettsége és az előadás kelleme által tünt ki. A hagyomány Arkhilokhos gúnyjának, satirájának megörökítési példájaúl azt beszéli, hogy egy bizonyos Lykambest, midőn ez, bár odaigérte volt lányát, Neobulét, nőül a költőnek, utóbb még sem akarta hozzáadni: Arkhilokhos gúnyos verseivel halálra kínozott s apát és leányát a végső kétségbeesésig, az öngyilkosságig vitte. Mutatja e körülmény azt is, mily hatásal lehetett s volt a találó satira az ion pezsgő életre. Maradt fenn még tőle néhány *trokhaikos* mértékben írott töredék is, melyekben a gondolat sebes röpte s magas felszállása és magasztossága a jellemző.

Arkhilokhos nyelve mesterkéletlen egyszerű, az irány teljességgel nem keresett. Nem törekszik különösen választékoságra, hanem szakítva az epikus, szenvedélyes iránylyal, a közéletnek szenvedélyektől ment, mindennapi hangját alkalmazza, de azért mindig a közönséges próza felett áll. Költőnek minden szava arra a törzsre vall, melyhez tartozik, de aztán gondolatainak eredetisége, szellemes megjegyzései és mindenek felett élceinek találó fegyvere, a megsemmisítő gúny és parodia s a művészi alak, különböző versnemek kitünő használata előkelő helyet biztosítottak számára a költészetben.

III. *Asios.*

Asios tulajdonképen epos-költő volt, de elegiák írásával is foglalkozott s e működése azért nevezetes, mert az elegiának új nemét: a *humoros-parodikus* nemet teremtette meg.

Kora az adatok hiánya miatt csak hozzávetőleg határozható meg olyképen, hogy Arkhilokhossal egy időben élt. Élete körülményeiről semmit sem tudunk. Egyetlen töredékünk van tőle, mely az ő neve alatt maradt fenn és semmi adat sem kész, hogy másnak tulajdonítsuk. — Ez következő:

Χωλός, στιγματίης, πολυγήραος, ἴσος ἀλήτη
 ἦλθεν κνισσοκόλαξ, εὔτε Μέλης εἰγάμει,
 ἀκλητος, ζομοῦ κεχρήμενος, ἐν δὲ μέσοισιν
 ἦρως εἰστίχει βορβόρου ἐξαναδός.

Jegyzetek. 1. στιγματίης: στίγμα = jel, ismerv, bélyeg, melyet a rabszolgák homlokára, kezeire szoktak sütni, ha valami csinýt követtek el, vagy épen megszöktek; az elfogott ellenséget is megbélyegezték izzó vassal a rabszolgaság jeléül; στιγματίης vagy στιγματίης, tehát megbélyegzett. — ἴσος ἀλήτη = csavargóhoz hasonló, ἀλάσμαι = szerte jár, kóborol, bolyong.

2. κνισσοκόλαξ vagy κνισσοκόλαξ = sültnyaló; oly élődi, kit a sült szaga vonz leginkább; hasonló értelemben használták κνισσοδιώκτης-t. — Μέλης a költő ismerőse volt, kinek nászára hivatalos volt a költő s az itt leírt élősdivel ott találkozott. Melest különben közelebből nem ismerjük.

3. ἐν μέσοισιν l. Arkh. 6, 5-hez j.

4. βορβόρου ἐξαναδός: sárba merült, sáros.

Asios itt egy úgynevezett «Schmarotzer»-t parodizál ki s a költemény, melyből a töredék fennmaradt, igen élces lehetett.

Asios a társadalmi életből s magán viszonyokból vette elegiái tárgyát s élcelő, tréfás, humoros modorban kezelte azt. A közölt töredék azért érdekes, mert a *humoros-parodikus* elegia példája. Sajnos, hogy Asiosról sem ez, sem más tekintetben nem tudunk egyebet.

IV. *Tyrtaios.*

Az elegiának eddig említett költői az ionok törzséhez tartoztak s az anyaországtól távol működtek. Természetes, vagy legalább is feltehető, hogy miután az ionok folytonos érint-

kezésben állottak az anyaországgal, csakhamar eljutott ide is az elegia. Az irodalmi hagyomány alapján azonban csak Arkhilochos kora után találkozunk oly költővel, ki az elegiának Görög-hon földjén meghonosításában érdemeket szerzett s ez Tyrtaios.

Tyrtaios Arkhimbrotosnak volt fia. Hihetőleg ion törzsből származott s Aphidnai-ban született és innen került Spártába. Életkörülményei egyetlen adat kivételével ismeretlenek, s ez egy se történeti tény, hanem monda. E szerint a második messénai-i háború idejében (685—668 között), midőn a delphii jósdá azt a tanácsot adá a spártaiaknak, hogy Athenaitól kérjenek vezért, s ez esetben okvetlenül győzedelmeskedni fognak a háboruban, az athenaiiak egy sánta iskolamestert küldtek volna Spártába, s ennek buzdító, lelkesítő dala aztán meg is tették volna a kellő, kívánt hatást. Monda ugyan ez, de mint általában a mondának, úgy ennek is van történeti háttére, mi abban áll, hogy az ion törzssű Tyrtaios a dór spártaiakhoz ment s egyesítve a ion szelídséget s mozgékony-ságot a dór erővel és erélylyel, megteremté nagybecsű műveit, melyek aztán Spártából hihetőleg nagyon hamar eljutottak Athenába, innen meg Görögország különböző részeibe mindenfelé.

Tyrtaios költeményeit a régiek három csoportra osztoták. Az egyikbe sorozták az *Εὐνομία* (törvényszerűséget tárgya-zók) címűt, melyből csak néhány töredékünk van meg. E művét akkor szerzé, mikor a messenaiiak a hosszas hábo-ruk miatt évekig nem mívelve földjeiket, a spártai birtokosok, kiknek részint Messenaiban, részint ennek határán volt bir-tokuk, a nem csekély veszteség kárpótlásául új földfelosztást követeltek. E miatt természetesen sok s nagy zavar ütött ki a polgárok között s Tyrtaios a régi törvények megtartását javallá s amaz új kívánság elfojtására célozva írta említett elegiáját. Nagy tekintélyben állott Tyrtaiosnak e műve az egész ó-kor előtt, de, fájdalom, nekünk ez összhangzó itélettel meg kell elégednünk a nélkül, hogy közetlen és kielégítő tapasztalatot szerezhethnénk róla.

Ím egy töredék ez elegiából :

Φοῖβον ἀκούσαντες Πυθωνόθεν οἴκαδ' ἔνεικαν
 μανταίας τε θεοῦ καὶ τελέοντ' ἔπειτα
 ἄρχειν μὲν βουλήσ τε θεοτιμῆτους βασιλῆας,
 οἵσι μέλει Σπάρτης ἡμερόεσσα πόλις
 ὁ πρεσβυγενεῖς τε γέροντας, ἔπειτα δὲ δημότας ἄνδρας,
 εὐθείαις ῥήτραις πάντ' ἀπαμείβομενους,

μυθεῖσθαι τε τὰ καλὰ καὶ ἔρδειν πάντα δίκαια,
 μηδὲ τι βουλεύειν τῆδε πόλει
 δῆμου τε πλήθει νίκην καὶ κάρτος ἔπεισθαι.
 10 Φοῖβος γὰρ περὶ τῶν ὧδ' ἀπέφηνει πόλει.

Jegyzetek. 1. Φοῖβου κτλ. Phoibos Apollon-ról l. Solon 6, 53-hoz j.

2. τελέεντ' ἔπεα = teljesülendő szavakat, jósigét.

3. ἄρχειν itt nem az uralkodás fogalmával bír, hanem = elől lenni, elől űlni.

5. ὀσρύετας ἀνδρας a nép emberei s innen maga a nép egészen, ellentétben a királylyal. V. ö. Kallinos 17. v.

8. E sort körülbelül így lehet kiegészíteni: semmi rosztat sem tanácsolni a városnak.

E költemény tartalma röviden ez: Apollon saját szavai, hogy a gyűlésen legelől űlnek az égtől megáldott királyok, ezek után a nép vénei s leghátúl maga a nép; ámde a két elsőnek vitájára, határozatára, melynek mindig a város üdvét, de soha sem kárát célzónak kell lenni, a nép adja meg a döntő véleményt. Így kell ennek történni, mert így jelenté ki Apollon a városnak.

Ilyen s e féle tárgy volt hát az Εὐνομία.

Egy másik osztályát tevék Tyrtaios költeményeinek a Ὑποσῆκαι (buzdítások, intelmek) címűek, melyekből három teljesen ép maradt fenn. Harci dalok ezek, melyekben hadi vitézségre, bátorságra int a költő.

1.

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα
 ἀνδρ' ἀγαθὸν περὶ ἧ πατρίδι μαρνάμενον.
 τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγροῦς
 πτωχεύειν πάντων ἔστ' ἀνηρότατον,
 5 πλαζόμενον σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι
 παισὶ τε σὺν μικροῖς κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ.
 ἐχθρὸς μὲν γὰρ τοῖσι μετέσσεται, οὓς κεν ἔκηται
 χρησιμοσύνη τ' εἰκῶν καὶ στυγερῆ πενίη,
 αἰσχύνει τε γένος, κατὰ δ' ἀγλαὸν εἶδος ἐλέγχει,
 10 πᾶσα δ' ἀτιμία καὶ κακότης ἔπεται.
 εἰ δ' οὕτως ἀνδρὸς τοι ἀλωμένου οὐδεμί' ὥρη
 γίγνεται, οὐτ' αἰδῶς οὐτ' ὄπις οὐτ' ἔλσος,

- θυμῷ γῆς περὶ τῆσθε μαχώμεθα καὶ περὶ παίδων
 θνήσκωμεν ψυχῶν μηκέτι φειδόμενα.
- 15 ὦ νέοι, ἀλλὰ μάχεσθε παρ' ἀλλήλοισι μένοντες,
 μηδὲ φυγῆς αἰσχρὰς ἄρχετε μηδὲ φόβου,
 ἀλλὰ μέγαν ποιείσθε καὶ ἄλκιμον ἐν φρεσὶ θυμόν,
 μηδὲ φιλοψυχεῖτ' ἀνδράσι μαρνάμενοι
 τοὺς δὲ παλαιστέρους, ὧν οὐκέτι γούνατ' ἐλαφρά,
- 20 μὴ καταλείποντες φεύγετε, τοὺς γεραιούς·
 αἰσχρὸν γὰρ ὅτ' αὐτοῦ μετὰ προμάχοισι πεσόντα
 κεῖσθαι προσθε νέων ἀνδρὰ παλαιότερον,
 ἥδη λευκὸν ἔχοντα κάρη πολιόν τε γένειον,
 θυμόν ἀποπνεύοντ' ἄλκιμον ἐν κονίῃ,
- 25 αἵματόεντ' αἰδοῖα φίλαις ἐν χερσὶν ἔχοντα
 — αἰσχρὰ τὰ γ' ὀφθαλμοῖς καὶ νεμεσητὰ ἰδεῖν —
 καὶ χροῖα γυμνωθέντα· νέφ' δέ τε πάντ' ἐπέσεικεν,
 ὄφρ' ἐρατῆς ἤβης ἀγλαὸν ἄνθος ἔχη·
 ἀνδράσι μὲν θηρητὸς ἰδεῖν, ἐρατὸς δὲ γυναιξίν,
- 30 ζῶν ἐὼν, καλὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσών.

Jegyzetek. 1. τεθνάνεμαι: az infin-nak az eposi nyelvben gyakran -μεναι a ragja. Az attikai nyelvben? — γὰρ minden előzmény nélkül, mintha gondolatban előre volna boesátva: Föl harera! mert szép stb. Hasonló eset van Tyrt. 2, 1. Hom. Il. 2, 119. köv. u. o. 7, 328; szint ily színezetű: Verg. Aen. 1, 65. köv. — καλὸν ellentéte ἀνηρότατον a 4. v.-ben. — ἐπὶ προμάχοισι az elől küzdők közt, t. i. ott, a hol a legbátrabbak harcolnak. Nem lesz itt alkalomszerűtlen megemlékezni arról, hogy a görög hadsereg első sorait a *hopliták*, nehéz fegyverzetűek tették. Ezek voltak az ellenséghez legközelebb, úgy hogy nagy mértékben ezeknek vitézségétől függött a végső eredmény a harcban. Fegyverzetük következő volt: sisak, érc-páncél, nagy paizs, rövid kard és végre lándsza, melyet azonban csupán szúrásra, de nem egyszersmind dobásra is használtak. Az egész fegyverzet körülbelül 36 kgr.-nyi volt, melynek a csatába vonuláskor csaknem felét a rabszolgák vitték. A *hopliták* tették a nehéz fegyverzetű gyalogságot s nagy részben született spártaiak voltak s csak kis részben perioikok. — ἐπὶ κτεί, e kifejezésre a költő ugyane költemény 21. v.-ében μετά-τ, a 30.-ban meg ἐν-τ használ.

2. περὶ ἧ πατρῴου: περὶ dativussal itt = ért, különben ez értelemben rendszerint genitivussal áll, mint 13. v. γῆς περὶ τῆσθε.

3. αὐτοῦ t. i. ἑαυτοῦ.

7. μέν-nek megfelel τε a 9. v.-ben; μέν — καὶ van Tyrt. 3, 11. -zen eposi simuló szócska, magánhangzók előtt κα.

8. εἴκων . . . πενίη mint Hom. Od. XIV. 157.

9. E sorra nézve meg kell jegyeznünk, hogy a görög felfogás

szerint a *πεινίξ* kizárt minden szépséget, úgy a szellemi, mint az anyagi világból. — *κατὰ — ἐλέγχει* tmesis. V. ö. Pind. Ol. 8, 29. v.

10. *ἀτιμία καὶ κακότης* = becstelenség és szerencsétlenség. A görög törvénykezés *ατιμία* (becstelenség) vádjával sújtva azokat, kik a harc közepette meghátráltak vagy épen megszaladtak, az ilyeneket minden polgárjoguktól megfosztotta. Hivatkozhatom itt *Aristodemosra*, ki, miután a thermopyliai csatából kivonta magát, oly megvetésnek volt kitéve, hogy bár a plateiai csatában helyre akarva hozni hibáját, a legvitézebbül harcolt s esett el, a spártaiak még sem bocsáthatták meg ana tettét, azt mondva, hogy csak a kétségbeesés vitte a vitézségre. L. Herod. VII, 279. u. o. IX, 71. A rómaiaknál az ilyen rabszolgáknak tekinték s eladták.

11. *ἀλωμένου* származik *ἀλώμαι*-től; melyik alak?

13. *δυσὸν καὶ ἀποδosis* a 11. v. *εἰ δὲ*-hez.

14. *ψυγέων* homerosi össze nem vont gen. plur. *ψυγῆ*-től, mely itt = *βίος*. — *μηκέτι* = többé nem. Ebből látszik, hogy e költeményt Tyrtaios akkor szerzé, mikor a harcokat elkezdtek volt már, de nem folytatták mindig kellő vitézséggel, bátorsággal és elszántsággal.

15. *ἀλλά* = sőt.

16. *φυγῆς ἄρχετε* = futni kezdjétek; körülírás *φεύγετε* h.

19. *ελαφρά* t. i. *ἔστί*.

20. *τοὺς γεραιούς*, különös nyomaték van e kifejezésen, azért ismétli a költő a párvers elején és végén; *τοὺς παλαιότερους — τοὺς γεραιούς* és alább ismét *παλαιότερον*.

21. V. ö. Hom. Il. XX, 420.

22. *κείσθαι* infin. epexeget. *τοῦτο*-hoz.

23. V. ö. Hom. Il. XXII, 74, XXIV, 516; Anakreon 44.

27. *γρόα* származik *γρούς*-től. — *πάντα*: minden, t. i. megengedhető, illetve elnézhető az ifjunak, mert őt más szemmel tekintik, mint az éltést, s valamint könnyelműségét megbocsátják, úgy azon sem ütődik meg senki, ha a harctéren ruhátlanul fekszik, mert még a halálban is szép, öröm reá nézni.

28. *ἄνσο*; *ἔχῃ* egészítsd ki a megelőző sorból *τίς*.

29. *σχητός καὶ* t. i. *τοιούτός* *ἔστι*. — *γυναίξιν* vers végén, hol szünet következik, találóbb a hosszú hangzó, azért van itt a *v* paragogicum.

E költemény, valamint a következő kettő, nem töredék, hanem teljesen kidolgozott ép egész.

Az egésznek középpontja a 15—18. v. t. i. az ifjusághoz felhívás a haza védelmére. Ennek a felhívásnak bővebb magyarázatául négy mozzanatot emel ki a költő, melyek részint ama középpont előtt, részint utána állanak. Ezek I. 1, 2. v. az általános tétel: *dulce et decorum est pro patria mori*. Ennek mintegy ellentéte a II. 3—10. v.: a hontalannak sorsa iszonyatos. A 11. v. ismétli a II. összefoglalt tartalmát; ehhez csatlakozik a 13. v., aztán az első felhívás a 15. v. *ὦ νέοι*-al. —

A III. a 21. v.-el kezdődik, bevezetve a megelőző párvers által s tart a 27. v.-ig: gyalázatos, ha az ifjak megszaladva a küzdtérről, az öregeket a csatamezőn hagyják. — Az utolsó, IV. mozzanat a végső két versben összpontosul, t. i. a derék vitéz vagy életben marad s magasztalva lesz, vagy dicsőn mulik ki s emléke ez úton is fennmarad; — ez tartalmilag megfelel általában az első párversnek s e szavakkal: καλὸς δ' ἐν προμάχοισι πέσων a költeményt kerek egészszé téve, annak bevezető soraihoz esatlakozik. A középponthez tehát négy mozzanat fűződik egyarányosan rendezve el, úgy, hogy az I. a IV.-nek, a II. meg a III.-nak felel meg. Az I. és IV.-ben, röviden szólva, általános érvényű, elvont thema van, míg ellenben a II. és III. specialis érzéki nézleteket tartalmaz.

2.

- Ἄλλ' Ἡρακλῆος γὰρ ἀνικήτου γένος ἔστέ,
 θαρσεῖτ', οὐ πῶ Ζεὺς ἀνχένα λοξὸν ἔχει·
 μηδ' ἀνδρῶν πληθὺν θειμαίνετε, μηδὲ φοβεῖσθε,
 ἰθὺς δ' εἰς προμάχους ἀσπίδ' ἀνήρ ἔχέτω,
 5 ἐχθρὰν μὲν ψυχὴν θέμενος, θανάτου δὲ μελαίνας
 κῆρας ὁμῶς ἀνγαῖς ἡελίοιο φίλας.
 ἴστε γὰρ Ἄρης πολυδακρύου ἔργ' αἰδέηλα,
 εὖ δ' ὄργην ἐδάητ' ἀργαλέου πολέμου,
 καὶ παρὰ φευγόντων τε διωκόντων τε γέγευσθε
 10 ὦ νέσι, ἀμφοτέρων δ' εἰς κόρον ἡλάσατε.
 οἷ μὲν γὰρ τολμῶσι παρ' ἀλλήλοισι μένοντες
 ἔς τ' αὐτοσχεδίην καὶ προμάχους ἵεναι,
 παυρότεροι θνήσκουσι, σασῶσι δὲ λαὸν ὀπίσσω·
 τρεσσάντων δ' ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλ' ἀρετή·
 15 οὐδεὶς ἂν ποτε ταῦτα λέγων ἀνύσειεν ἕκαστα,
 ὅσσ', ἣν αἰσχρὰ πάθη, γίγνεται ἀνδρὰ κακά·
 ἀργαλεὸν γὰρ ὀπίσθε μετάφρενον ἔσσι δάξειν
 ἀνδρὸς φεύγοντος δήϊφ ἐν πολέμῳ·
 αἰσχρὸς δ' ἔσσι νέκυς κακκείμενος ἐν κινήσειν,
 20 νῶτον ὀπίσθ' αἰχμητῆ δουρὸς ἐλγλαμμένος·
 ἀλλὰ τις εὖ διαβάς μενέτω ποτὶν ἀμφοτέροισιν
 στηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χεῖλος ὀδοῶσι δακῶν,
 μηρούς τε κνήμιάς τε κάτω καὶ στέρνα καὶ ὦμους
 ἀσπίδος εὐρείης γαστρι καλυψάμενος·

- 25 δεξιτερῇ δ' ἐν χειρὶ τινασσέτω ὄμβριμον ἔγχος,
 κινεῖτω δὲ λόφον δεινὸν ὑπὲρ κεφαλῆς·
 ἔρδειν δ' ὄμβριμα ἔργα διδασκέσθω πολεμίζων,
 μηδ' ἐκτὸς βελέων ἐστάτω ἀσπίδ' ἔχων.
 ἀλλὰ τις ἐγγὺς ἴων αὐτοσχεδὸν ἔργεῖ μακρῷ
 30 ἢ ξίφει σὺτάζων δῆϊον ἄνδρ' ἐλέτω·
 καὶ πόδα παρ ποδὶ θεῖς καὶ ἐπ' ἀσπίδος ἀσπίδ' ἐρείσας·
 ἐν δὲ λόφον τε λόφῳ καὶ κυνέην κυνέην
 καὶ στέρνον στέρνῳ πεπλημένος ἀνδρὶ μαχέσθω,
 ἢ ξίφεων κώπην ἢ δόρυ μακρὸν ἐλών.
 35 ὅμεις δ' ὦ γυμνήτες, ὑπ' ἀσπίδος ἄλλοθεν ἄλλος
 πτώσσοντες μεγάλοις βάλλετε χερμαδίσις,
 δοῦρασί τε ξεστοῖσιν ἀκοντίζοντες ἐς αὐτούς,
 τοῖσι πανόπλοισι πλησίον ἰστάμενοι.

Jegyzetek. 1. ἀλλ' Ἑρακλ. κτέ. egyenesen ad rem vezet, úgy, hogy ki kell egészíteni elébe μή δεμαίνετε, ἀλλὰ θαρσείτε Ἑρακλ. γὰρ κτέ. — Ἑρακλῆος: Herakles a görög mondák egyik főhőse, ki születésétől kezdve örökös küzdésre volt teremtve. A 12 munkáról s általában részletesebben Heraklesről l. *Cox-Komáromy*: Görög regék I. 77. köv. — Ἑρακλῆος γένος = Herakles nemzetsége, a heraklidák, az ő sarja, kik Spártát alapították.

2. Szó szerint: «Zeus még nem tartja oldalt nyakát», azaz: Zeus nem fordította el még tekintetét tőletek, ennél fogva kegyelme't sem. Zeus s általában az istenek elfordítják arcukat azoktól, kiket nem kegyelnek többé, míg ellenben hozzá fordítják alhoz, a kit kegyelnek, védnek, — így Apollon védi Aineias't. II. V, 433. Zeus Tróját II. IX. 419. Apollon Tenedost és Killát II. I, 37. v. Ne feledjük azt se, hogy Zeus Heraklesnek s e réven Herakles utódainak, valamint az ezek által alapított gyarmatnak, Spártának is oltalmazója, védője. — Zeus a 12 főisten feje, Herakles atyja, hatalomra nézve legfőbb, ég és föld teljhatalmu ura. Tiszteletére Olympiában versenyeket tartottak négy évenként (olympias; 776). A törvények, jog, rend által biztosított emberiség személyesítője; védője a magán-, köz- s család-életnek, barátságának, vendégeknek stb. A tanuló, ki Homerost már olvasta, szerzett ismereteiből kipótolhatja az ide tartozókat.

3. δεμαίνετε és φοβείσθε rokонтársuk, az előbbi: megremeg, megretten, a második: félt.

5. ἐγθράν ellentéte 6. v. φιλας, mindkettő praedicatum kiasmósban; ily ellentétek: ψυχῆν — θανάτου μελαίνας — αὐγαῖς ἡελίοιο. — Az 5—10. v. mintegy parenthetice mondják.

6. κῆρας v. ö. Mimnern. 1, 5-hez j. — ἡελίοιο v. ö. Mimnern. 1, 8-hoz j. és Arkhil. 1, 1-hez j.

7. ἴστε γὰρ κτλ. E sort gondolatban a következő előzi meg: ves-

sétek meg az életet, . . . hiszen tudjátok stb. — Ἀρχὸς l. Arkh. 3, 2-hez jegyz. — ἀϊδῆλα epikus és költői szó = detestabilis.

8. ὀργῆν πολέμου harc-düh. — ἐδάκτ = jól megismerétek, lat. experti estis.

9. γέγευσθε értelme itt nemesak: izelítettétek, hanem: tapasztalásból ismeritek; eg. πολέμου.

10. εἰς κόρον ἤλασατε εἰς κόρον τινὸς ἐλαύνειν = valamiben túlságig menni és valamit túlságig vinni.

11. ἀλλήλοισι l. Arkh. 6, 5-hez j. — γὰρ a 4. v.-re utal vissza.

14. τρεσσάντων spártai kifejezés az elillanókra (τρέγω).

15. ἀνύσειν ἀνύω = célhoz vezet, teljessé tesz, itt így fordíthatni: elészámlál, a felszámlálандók sorát kimeríti, teljessé teszi.

17. köv. Ez az utoljára tett erős mozzanat, a szegény, nyomtatékkal hátul téve. — δαΐζειν függ ἀργαλέον-tól.

19. ἐν κωνίησιν κωνίη ion és epikus alak az attikai κωνίη helyett; a dat. plur. -ησι(ν) végzete homerosi.

20. νῶτον ὀπισθ', e kifejezés a gyávaságra céloz, a mennyiben a futónak csak hátát, nyakát látja az ellen, arcát nem. — δουρός epikus alak az attikai δόρυ helyett. V. ö. alább a 37. v.-el.

21. εἷ διαβάζ, szilárdan megállva, megvetve a lábakat, akár csak egy gladiator.

24. γαστροί = öblével, metaphora. — E sor a balkéz teendőit adja elő.

25. δεξιτερῆ κτλ. a jobb kéz teendőiről szól.

29. ἔγγεῖ ὄσσε nem vont alak (diareisis), rendesen ?

31. παρ epikus és költői rövidített alak παρὰ h.

32. κωνίην κωνίη ὄσσε nem vont alak, néha κωνίη, ἐν adverbialiter = ezenfelül, hozzá még, egyszersmind.

35. γυμνῆτες = könnyű fegyverzetűek. Spártai kifejezés, különben γυμνῆσις vagy ὕπασπισται a nevök. A nehézfegyverzetűekről (ὀπλιται) l. Tyrt. 1, 1-hez jegyz. — A könnyű fegyverzetűek (γυμνῆτες, ψιλοί) nagyrészt helotákából s perioikokból állottak. Fegyverzetüket tevék: a parittyá s a vetésre szolgáló lándzsa. Fegyverhordozóik voltak a panoplitáknak vagyis a teljes fegyverzetűeknek s háboruban rendszerint csak a második sorban harcoltak.

37. δουρασί τε ξυστοῖσι e kifejezés megkülönböztetőleg a hopliták hosszú lándzsájától a könnyű fegyverzetűeknek dobásra használt gerelyét jelenti, melynek nem volt, mint amazokénak, érc-hegye, azért ξυστά.

38. πανόπλιται a panopliták, a teljes fegyverzetűek.

E költeménynek célja megint a bátor küzdelemre intés. Ezzel kezdődik a mű s a költemény folyamában is többször előfordul, pl. 21, 29, 35. v.

Az egészet ekép osztthatni fel: I. 1—34, mely egészen a spártai hoplitákhoz van intézve, ennek részei: a) 1—20. különböző felhívások a harcra, melyek mindannyian főként az értelemhez szólanak, és b) 21.—34. a harc élénk festése, mely

által a költő a férfiak s ifjak hare-vágyának felgerjesztésére kíván hatni, — e rész hát az *έρζελημ*hez szól. A II. pedig 35—38. v. a könnyű fegyverzetűekhez van intézve, megrendelve mintegy, hogy ezek mit s mint tegyenek. Rövidbe foglalva: az I.-ben a teljes-, a II.-ben a könnyű fegyverzetűeket inti küzdelemre a költő.

3.

Οὐτ' ἂν μνησαίμην οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην
 οὔτε ποδῶν ἀρετῆς οὔτε παλαισμοσύνης,
 οὐδ' εἰ Κυκλώπων μὲν ἔχοι μέγεθός τε βίην τε,
 νικῶν δὲ θεῶν Θρηήκιον Βορέην,
 5 οὐδ' εἰ Τιθωνοῖο φυγὴν χαριέστερος εἴη,
 πλουτοίη δὲ Μίδεω καὶ Κινύρῳ μάλιον.
 οὐδ' εἰ Τανταλίδεω Πέλοπος βασιλεύτερος εἴη,
 γλῶσσαν δ' Ἄδρήστου μειλιχογῆρυν ἔχοι,
 οὐδ' εἰ πᾶσαν ἔχοι δόξαν πλὴν θούριδος ἀλκῆς,
 10 — οὐ γὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνεται ἐν πολέμῳ —
 εἰ μὴ τετλαίη μὲν ὄρων φόνον αἱματόεντα
 καὶ δηῖων ὀρέγοιτ' ἐγγύθεν ἰστάμενος.
 ἦρδ' ἀρετῆ, τόδ' ἄεθλον ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστον
 κάλλιστόν τε φέρειν γίγνεται ἀνδρὶ νέφ,
 15 ξυγὸν δ' ἐσθλὸν τοῦτο πόλῃ τε παντί τε δήμῳ,
 ὅς τις ἀνὴρ διαβάς ἐν προμάχοισι μένη
 νωλεμέως, αἰσχρὰς δὲ φυγῆς ἐπὶ πάγχυ λάθῃται,
 ψυχὴν καὶ θυμὸν τλημονα παρθέμενος,
 θαρσύνη δ' ἔπεσιν τὸν πλησίον ἄνδρα παρεστώς·
 20 οὗτος ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνεται ἐν πολέμῳ·
 αἶψα δὲ δυσμενέων ἀνδρῶν ἔτρεψε φάλαγγας
 τρηχέας, σπουδῆ τ' ἔσχευε κῆμα μάχης·
 αὐτὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσῶν φίλον ὤλεσε θυμὸν
 ἅστῃ τε καὶ λαοῦς καὶ πατέρ' εὐκλείσας,
 25 πολλὰ διὰ στέρνοιο καὶ ἀσπίδος ὀμφαλασέσσης
 καὶ διὰ θώρηκος πρόσθεν ἐληλαμένος·
 τὸν δ' ὀλοφύρονται μὲν ὁμῶς νέοι ἤδὲ γέροντες,
 ἀργαλέῳ τε πότῳ πᾶσα κέκηθ' ἐπὶ πόλις·
 καὶ τῆμβος καὶ παιδὲς ἐν ἀνθρώποις ἀρίστημοι
 30 καὶ παίδων παῖδες καὶ γένος ἐξασπίσω.
 οὐδέ ποτε κλέος ἐσθλὸν ἀπόλλυται οὐδ' ὄνομ' αὐτοῦ,
 ἀλλ' ὑπὸ γῆς περ ἐὼν γίγνεται ἀθάνατος,

ὄν τιν' ἀριστεύοντα μένοντά τε μάργα μινόν τε
 γῆς πέρι καὶ παίδων θούρος Ἄργης ὀλέσει·
 35 ἐν δὲ φύγῃ μὲν κῆρα ταναίλεγγός θανάτου,
 νικήσας δ' αἰχμῆς ἀγλαὸν εὖρος ἔλγῃ,
 πάντες μιν τιμῶσιν ὁμῶς νέσι γδὲ παλαίοι,
 πολλὰ δὲ τερπνὰ παθῶν ἔργεται εἰς Ἄϊδον·
 γηράσκων ἀστοῖσι μεταπρέπει, οὐδὲ τις αὐτόν
 40 βλάπτειν οὔτ' αἰδοῦς οὔδὲ δίκης ἐθέλει,
 πάντες δ' ἐν θόκοισιν ὁμῶς νέσι σὶ τε κατ' αὐτόν
 εἴκοσ' ἐκ γῶργης σὶ τε παλαιότεροι.
 ταύτης γὼν τις ἀνὴρ ἀρετῆς εἰς ἄκρον ἐκέσθαι
 περιάσθω θυμῷ, μὴ μεθιείς πολέμου.

Jegyzetek. 1. ἐν λόγῳ τιθεῖμιν· ἐν λόγῳ τιθέναι nem = ἐπιτιθεῖν, hanem: figyelemre méltat, megemlítésre érdemesít.

2. ἀρετῆς genet. causalis, tehát = erélyeért.

3. Κυκλώπων. A Kyklopsok Homeros szerint egy durva, nagy erejű, óriás törzs, mely államszerkezet, rend, s műveltség nélkül élve, baromtenyésztéssel foglalkozik s barlangokban lakik. L. Hom. Od. IX. 106. köv. 231. köv. 6, 5. — E durva műveletlen törzsnek mintegy képviselője *Polyphemos* (l. Theokritos *Κύκλωψ* című idyll-jét). — Utóbb rendszerint hármat különböztettek meg (Hesiod. Theog. 139. köv. 503.), kik Uranos és Gaia szülöttei, ezek: *Brontes*, *Steropes*, *Arges*, egyszemű óriások; ezeket úgy tekintették, mint Hephaistos (l. erről Minnerm. 5, 6-hoz j.) segédeit, kik Zeus számára a villámokat kovácsolják. V. ö. *kyklops-falak*.

4. νικήσας νικῶ-nak melyik alakja? *Θρηάκιον Βορέην*. Boreas, a hideg északi szél, mely Thrakia felől ment Görögországnak; gyorsasága felülmúlhatatlan. V. ö. Hom. Il. XXIII. 299. köv.

5. *Τιθωνόσσι* Tithonos Laomedon trójai király gyönyörű természetű fia, kit Eos, a hajnal istennője, szerelemre gyúlva iránta, elragadott. Eos szerelmese számára halhatatlanságot kért Zeus-tól, de elfeledte egyszersmind örök ifjúságot kérni; élt ugyan Tithonos, de tagjai a korrall elveszték rugékonyságukat, halavány, kiaszott, rikácsoló hangú vén ember lett belőle. V. ö. Homer. Il. XX. 237. — *φύγῃ* vonatk. accus.-sa.

6. *Μιδεω*, — *Κινύρεω* és alább a 7. v. *Τρυταλίδεω* mindannyian ion genet. singul.-ok; az attikaiban? *Midas*, Gorgios fia, Phrygia királya volt. Gyermekkorában hangyák szálltak búzaszemekkel ajkaira, jeléül annak, hogy egykor gazdag leszen. Dionysostól (l. erről Jon. 1, 1-hez j.) a telhetetlen király azt kérte, hogy minden aranynyá változzék, a mihez csak ér. Hanem aztán az ételek is aranynyá lettek s éhen veszett volna, ha az isten vissza nem vonja kegyelmét. Ovidius Metam. IX, 90—145-ből ismeretes a történetke Midas számárfüleiéről. Különben a gazdagság képviselőjeként szerepel. — *Κινύρας*, Kypros sziget királya, Aphrodite papja

s Apollon kegyence; ez utóbbi áldotta meg őt rendkívüli gazdagsággal. — μάλιον ritkább s ősi alakja μῆλλον-nak.

7. *Tantalosfi Pelops.* Pelops fia volt a vétkeiért az alvilágba taszított s ott iszonyú kínokat szenvedett Tantalosnak; Kis-Azsiából Ilos trójai király üzte Peloponnesosba. Pindaros (ol. 1, S9.) szerint hat fiúnak volt atyja, kik peloponnesosi uralkodók voltak, Róla nevezték el a félszigetet Pelops szigetének (Πελοπόννησος), (ma Morea). Mint hőst tisztelték Olympiában s kedvességeért, királyi tartásaért és magasztos gondolkodásaért az istenek kedveltje volt. L. Hom. II. II. 100. köv.

8. Ἀδρήστου ion alak; az attikai? — Adrestos Argos királya, a két regés thebaii háboru vezetője, főhőse; a monda megnyerő, szép beszédeiért is dicsőítette, mint a trójai háboru hőst Nestort, kinek «ajkairól méznél édesebben folyt a szó».

9. θούριδος: θούρις, ἴδος (θορέιν, θρώσω) epikus és költői szó = bellicosus, ferox, impetuosus.

10. οὐ γάρ t. i. τοιοῦτος.

11. τετρατῆ ὁρῶν megállja helyét, ha látja. — μέν-ek megfelel a 12. v.-ben καί. L. Arkh. 1, 1-hez j.

12. δηῖων a mondatszerkezet ez: καὶ ὁρέγ. ἴστ. ἔγγ. δηῖων.

13. ἀρετή: a mondat így szerkesztendő: ἦδ' ἀρ. γίγ. ἀνδρ. v. φέρειν τόδ' ἀρ. .

14. φέρειν az inf. aet. látszólag a pass. helyett.

15. ξυῖνον a szerkezet: τοῦτο (ἐστὶ) ξυῖνον ἐσθλόν. — τοῦτο οὔτως helyett, ἐσθλόν-ra vonatkozik; τοῦτο vagy οὔτως alatt a következő ὅστις ἀνὴρ értendő. — πόλις homerosi dat. sing. (néha még πόλει is), az attikai πόλει helyett.

16. διαβάς l. Tyrt. 2, 21-hez j.

17. ἐπὶ tartozik λάβηται-hoz; mi ez?

18. παρθέμενος παρατήρημι melyik alakja?

19. θάρσύνη δ' ἔπειν, erre kell használni tehetségét annak, ki szépen, megnyerően tud beszélni. V. ö. S. v.

22. κύμα. A rohanó seregek, mint a föltornyosuló hullámok törnek egymásra. Miféle képlet?

23. φίλον a kedves drága lélek, régi gyermeteg kifejezés, mely Homeros óta a költőknél szokásos.

25. δι' ἀσπίδος ὑμφαλοέσσα; = köldökös paizsán keresztül; a mennyiben a paizs szélétől kezdve közepe felé fokként emelkedve, ott egy köldökben, gombban végződött.

26. πρόσθεν = előről, azaz nem mint a gyáva, kit, mert fut, csak hátban érhet a fegyver. L. Tyrt. 2, 20. — ἐπιλαμένος ἐλάυνω ígétől a partie. perfecti attikai kettőzéssel.

29. τύμβος; t. i. ἐστὶ. — ἀρίστημοι főnévi érvényre jutott adiectivum.

30. E sorral arra eélez a költő, hogy az elesettek hátra-maradottjai kitüntetésekben, külön jogokban részesültek. — ἐξοπίσω t. i. ὄν, gyakori összekapcsolása az adverb.-nak valamely substantivummal.

34. γῆς περὶ anastrophe περὶ γῆς h.: gyakori eset, hogy a két rövid szótagu praep.-k ilyen kapcsolatban az első szótagra vetik vissza

a hangjelt pl. $\delta\eta\acute{\iota}\omega\nu \acute{\upsilon}\pi\omicron, \gamma\alpha\acute{\iota}\alpha\nu \acute{\epsilon}\pi\iota, \nu\eta\acute{\iota} \pi\acute{\alpha}\rho\alpha, \delta\acute{\eta}\mu\omicron\upsilon \acute{\epsilon}\nu\iota, \nu\acute{\epsilon}\lambda\omega\tau\alpha\varsigma \pi\acute{\epsilon}\rho\iota$ stb. — $\nu\Lambda\rho\eta\varsigma$ l. Arkhil. 3, 2-hez j.

36. $\alpha\acute{\iota}\gamma\mu\acute{\eta}\varsigma \acute{\epsilon}\delta\gamma\omicron\varsigma$ = harci dicsőség.

38. $\Lambda\acute{\iota}\delta\eta\nu$ költői mellékalakja $\nu\Lambda\delta\eta\varsigma$ -nek. — Hades, a görög alvilág, hova a lelkek jutottak a halál után, ha Kharon a mogyorva, ősz révéasz, átvitte a *Styx* vizén. Ez pedig csak úgy történt meg, ha az illetőket tisztességesen temették volt el s lefizették az átvitel-bért. A tetemetlenül maradtak egy hosszú évszázig bolyongtak a folyam partjain. A Hadesbe vivő nagy kapunál őrködött *Kerberos*, a háromfejű kutyaszörny. A tróncsarnokban ült törvényt *Hades*, (Pluton) az alvilág ura, nejével *Persephoneval* s a három alvilági bíróval: *Aiakos*-, *Minos*-, és a legigazságosabb *Rhadamanthos*-sal. — Innen kezdve két részre oszlott az alvilág. Jobbra volt a boldogok hona, az *Elyseion*, *Lethevel*, a feledés folyamával, melyből a ki ivott, elfelejté minden bánatát. — Balra volt a hármás ércfallal körített *Tartaros*, a gonoszok hazája, hol szenvedték a különböző kínos büntetéseket. Emlékezzünk csak *Tantalosra*, *Ixionra*, *Sisyphosra*, *Danaidákra* stb. V. ö. Hom. Od. IX. Verg. Aen. VII. *Cox-Komáromy*: Görög-regék, különböző helyeken.

41. $\omicron\acute{\iota} \tau\epsilon$ t. i. $\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$. — $\omicron\acute{\iota} \tau\epsilon \kappa\alpha\tau' \alpha\upsilon\tau\acute{\omicron}\nu$ = a kortársak; itt $\kappa\alpha\tau\acute{\alpha}$ a hasonlóság, egyenlőség kifejezésére szolgál.

43. $\tau\acute{\alpha}\nu\tau\eta\varsigma \kappa\acute{\alpha}\tau\epsilon$. A mondatszerkezet ez: $\nu\acute{\omicron}\nu \tau\iota\varsigma \lambda\upsilon. \pi\epsilon\iota\rho. \delta\upsilon\mu. \acute{\iota}\kappa\epsilon\sigma\theta\alpha\iota: \acute{\epsilon}\iota\varsigma \lambda\acute{\alpha}\rho. \tau\acute{\alpha}\nu\tau\eta\varsigma. \lambda\rho.$ — $\lambda\rho\epsilon\tau\eta\varsigma \acute{\epsilon}\iota\varsigma \acute{\alpha}\kappa\rho\omicron\nu$ = az erény tetőpontjáig, csúcsáig.

Az egész mű tartalomra nézve négy részre osztható, u. m. I. 1—14; a derék birkózó s szaladó nem sokat ér, ha a harci bátorság hiányzik benne; II. 15—22; a harcban a derék férfi nagy hasznára van az államnak; III. 23—34; itt azt mutatja meg, minő szerencse, tisztesség s becsülés éri azt, s annak nemzetségét, a ki a harcban dicsőn esik el; végre IV. 35—44. azt, hogy minő kitüntetés éri azt, a ki a bátran viselt harcból életben tér vissza.

Ha már Tyrtaios e három költeményét nézzük, úgy tesszik, mintha Kallinost látnók föléledni, csakhogy tökéletesebb, tisztultabb alakban. A gondolatmenet, lelkesültség, a színezet eszmékben és érzelmekben, a tartalom, a két költőnél csaknem egyező fordulatok a kifejezésekben, Kallinosra emlékeztetnek; — ámde Tyrtaiosban az érzelem sokkal közetlenebb, megragadóbb, kifejezései inkább szívhez szólók, hatékonyabbak; a jelen, a való sokkal kézzelfoghatóbb, az érzések kitetszőbbek, erősebbek; a lelkesültség tüze sokkal fénylőbb, hevesebben lángoló és a nyelv gondosabb, alakjaiban tisztább.

Különben Tyrtaios mindenik költeményének alapeszméje az, hogy: a honért meghalni szép, ez az igazi dicsőség s ezzel szemben az élet örömei megvetendőek; ott a megvetett gyáva

képe ijesztő példaként. De mindhárom költeménynek becsé megvan külön, önmagában is, mert mindenikben új meg új konkrét esetet hoz fel a költő.

S Tyrtaios művei nagy hatással is voltak a spártai ifjúságra; az iskolákban kézi könyvül használták, mondhatnók, költeményeinek gyűjteménye «mi atyánk»-ja volt a spártai fiatalságnak; lakomák után is nagy kedvelettel adták elő.

Tyrtaios műveinek utolsó osztályát az Ἐμβατήρια (indulók) tevék, melyeket csatába vonuláskor szoktak énekelni. Rohamosabbak úgy érzelem, mint eszme tekintetében.

Íme itt van egy:

‘Αγετ’, ὦ Σπάρτας ἐβάνδρου
 κοῦροι πατέρων πολιητῶν,
 λαῖα μὲν ἔτυν προβάλεσθε,
 5 δόρυ δ’ εὐτόλμως πάλλοντες,
 μὴ φειδόμενοι τὰς ζωᾶς.
 οὐ γὰρ πάτριον τᾶ Σπάρτᾶ,

Jegyzetek. E költeménykében néhány dór alakkal találkozunk, így: Σπάρτας az attikai Σπάρτης helyett; πολιητῶν = πολιτῶν; τὰς ζωᾶς = τῆς ζωῆς; τᾶ Σπάρτᾶ = τῆ Σπάρτη.

V. *Mimnermos.*

Körülbelül 650-ig Kr. e. alig volt az elegiának más iránya, színezete, mint a harcias. Ekkor azonban az ionok a lydek által leigázva, ezekkel közelebbi érintkezésbe jöttek s ennek következtében úgy a társadalmi, mint a magán-életben lényeges változás állott be. Az ionok elvesztették szabadságukat, s így a nyilvános állam-élettől teljesen elzárva. A társadalmon s az egyes életén e korban bizonyos elpuhultságra, dőzsölésre vágyó hajlam észlelhető, a lélek sokat veszített erejéből, rugékonyságából, az egyén sokat erélyéből, bátorságából. Az emberek szűkebb körü működésre utalvák, a harcok nem birtak lelkesíteni. Az ionok függésükben, leigázott helyzetükben nem törődtek az államélettel; hanem inkább az életnek élvezetessé tételére törekedtek, örömeiket kerestek, gyönyöröket hajhásztak.

Természetes, hogy a költészetnek is, mely akkor az elegiában középpontosult, ehhez az élethez kellett alkalmazkodnia, el kelle dobni a dárdát, a pajzsot, hogy a vidám társadalmi s magán-élet kifejezőjévé válják.

S az elegia ez irányának legkitünőbb képviselője *Mimner-*

mos, ki vagy Smyrnában vagy Kolophonban született. Bizonyos csak az, hogy ion eredetű volt s virágzása kora a hét görög böles idejével esik össze, tehát Kr. e. 625 körül. Előkelő családból származhatott s mint ilyen, a társadalmi életben lényeges szerepet vitt. Ifju kora épen az időbe esik, mikor hazája *Halyattes*, Lydia királya által elvesztette politikai önállóságát, szabadságát és ennyi veszteségért kárpótlásra vala szükség. E kárpótlást ő korával együtt az örömökben, kedvteli életben igyekezett feltalálni. Férfi kora delén túl lehetett, mikor *Solonnal*, a nagy államférfiúval megismerkedett. A két költő, mint alább látni fogjuk, nagyban eltér egymástól gondolkozásmódra nézve. Életéről, haláláról nincsen adatunk.

Mimnermos elegiáinak tárgya az ifjuság, ennek kellemei, kivált a szerelem. Természetes ez, mert a politikai csendélet nem foglalta el, ráért figyelmeznü az életre. Ő volt első, ki a *társadalmi elegiának* tért nyitott s annak legbámulatraméltóbb képviselője lett. Különösen azt a költeményfüzérét magasztalták a régiek, melynek ezíme *Nanno* volt, arról a fuvolásnőről nevezve el, kit Mimnermos olyan forrón szeretett, de, mint érinteni fogjuk, szerelme viszonzása nélkül.

1.

Ἥμεῖς δ' οἶά τε φύλλα φύει πολυανθέος ὄρωη
 ἔαρος, ὅτ' αἰψ' ἀργῆς ἀΐζεται ἡελίου,
 τοῖς ἔκλειοι πήχυιον ἐπὶ χρόνον ἀνθεσιν ἤβης
 τερπόμεθα πρὸς θεῶν εἰδότες οὔτε κακόν
 5 οὔτ' ἀγαθόν· Κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι,
 ἢ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέον,
 ἢ δ' ἐτέρη θανάτῳ μίνυνθα δὲ γίνεσθαι ἤβης
 καρπός, ὅσον τ' ἐπὶ γῆν κίδναται ἡέλιος·
 αὐτὰρ ἐπὴν δὲ τοῦτο τέλος παραμείψεται ὄρωης,
 10 αὐτίκα τεθνᾶναι βέλτιον ἢ βίωτος·
 πολλὰ γὰρ ἐν θυμῷ κακὰ γίνεσθαι· ἄλλοτε οἶκος
 τρυγᾷται, πενίης δ' ἔργ' ὀδυνηρὰ πέλει.
 ἄλλος δ' αὖ παίδων ἐπιδύεσθαι, ὧν τε μάλιστα
 ἡμείρων κατὰ γῆς ἔρχεται εἰς Ἀΐδην·
 15 ἄλλος νοῦσον ἔχει θυμοφθόρον· οὐδὲ τις ἔστιν
 ἀνθρώπων, ᾧ Ζεὺς μὴ κακὰ πολλὰ διδοῖ.

Jegyzetek. 1. Gyakori hasonlítás. L Hom. II. VI, 146, XXI, 162.

2. ἡελίου költői s ion alak az attikai ἥλιος; h.

3. τοῖς ἔκλειοι-nak megfelel oἶά τε φύλλα.

4. Az ifjúság gondtalan, könnyen tüir, élvezi a mát.
 5. Κῆρες az erőszakos halálnemek fekete istennői, ellentétük *Thanatos*, a nyugodt, csendes halál. Itt e különbség nincs megtéve.
 6. τέλος γήραος periphr. γῆρας h., mint 9. τ. ὄρας = ὄρα, Arkh.
 5, 3, θανάτου τέλος = θάνατον. Hom. Od. XX. 74. τ. γάμοιο = γάμος.
 9. ἐπὶν l. 3, 1-j. — παραμείψεται coniunct. rövid hangzóval.
 11. ἄλλοτε μὲν nélkül, ámbár a 13. v. mégis ἄλλοτε δέ van.
 12. τραγοῦται megront, mint Hom. Od. 1, 248.
 15. νοῦσον ion alak az attikai νόσον h. V. ö. Jamb. Sim. 1, 12.

A tartalom tehát: az élet rövid, az ifjúság eltűnté után ott van az öregség s a halál. E szomorú hangulat M. műveinek közös tulajdona. A gyönyörökhez szokott lélekre nézve nincs élet azok nélkül, hol egyszersemind a költő sikertelen szerelme is figyelembe veendő.

2.

- Αὐτίκα μοι κατὰ μὲν χροίην βέει ἄσπετος ἰδρώς,
 ποιῶμαι δ' ἐσορῶν ἄνθος ὀμηλικῆς
 τερπνὸν ὁμῶς καὶ καλόν, ἐπεὶ πλέον ὤφελεν εἶναι·
 ἀλλ, ὀλιγοχρόνιον γίγνεται ὥσπερ ὄναρ
 5 ἦβη τιμήσσοι· τὸ δ' ἀργαλέον καὶ ἄμορφον
 γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτίχ' ὑπερκρέματαί,
 ἐχθρὸν ὁμῶς καὶ ἄτιμον, ὃ τ' ἄγνωστον τιθεῖ ἄνδρα,
 βλάπτει δ' ὀφθαλμοῦς καὶ νόον ἀμφιχυθέν.

Jegyzetek. 1. köv.-ben *anakoluthia* van; a mondat így rendezendő: ποι. ὅτι τὸ ἄνθ. τ. ὀμηλ. οὐκ. ἐ. μακ. χρ. ἐπ. πλ. ὤφ. εἶν. ἀλλ' ὀλ. γ. κτέ. ἐπεὶ = holott. — πλέον = tovább, több ideig. — βέει, összevonva?

3. τερπνὸν — καλόν-nak megfelel az 5. v. ἀργ. καὶ ἄμορφον.
 4. ὀλιγοχρ., ἦβη-re vonatkozik, de ὄναρ-hoz hasonlult.
 5. ἦβη τιμ. nyomatékkal a mondat végén, utalva ἄνθ. ὀμ.-re; τιμ.-el ellentét a 7. v. ἐχθρὸν καὶ ἄτιμον.
 6. Homeros Il. XVIII. 535. köv. után indult itt a költő.

A tartalom ez: az ifjúság igen rövid, hosszasan kellene tartania. Ez a gondolat kínozza, búsítja folyton a költőt.

3.

- Τὸ πρὶν ἔων κάλλιστος, ἐπὶν παραμείψεται ὄρα
 οὔτε πατήρ παῖσι τίμιος οὔδ' ἑ φίλοις.

Jegyzetek. 1. ἐπὶν = ἐπὶν ion nyelvjárásban ἐπέαν (ἐπεὶ ἄν, ἐπειδὴ ἄν) = miután, ha már egyszer. — ἔων ion alak az attikai ὦν h.
 2. οὔτε — οὔδ'ε = sem — és sem, nyomatékos kiemelés végett.

A ki szép is volt egykor, ha ifjúsága eltűnik, nem becsült, nem kedves senki előtt.

4.

Αἷ γὰρ ἄτερ νόσων τε καὶ ἀργαλέων μελεδόνων
ἔειπονταέτη μοῖρα κίχρη θανάτου.

Jegyzetek. 1. αἷ γὰρ költői fölsóhajtás, rendszeren opt.-al; Homerosnál e h. mindig αἷ γε. — νόσων l. 1, 15-hez j.

Íme a gyöngé, férfiatlan lélek legvilágosabb nyilatkozata. Az öregségtől való félelem, az a gondolat, hogy egykor lejárnak a mulatságos, vidám napok, borzadálylyal tölti el s azt óhajta: vajha a halál hatvanadik évében érné el s szabadítná meg őt a végzet a gondoktól, betegségtől; férfias elszántsága, küzdeni bíró ereje nincsen. Szép ellentét ezzel szemben Solon 9.

5.

Ἥλιος μὲν γὰρ ἔλαχεν πόνον ἡμᾶτα πάντα,
οὐδέ ποτ' ἀμπαυσίς γίγνεται οὐδεμία
ἵπποισιν τε καὶ αὐτῷ, ἐπεὶ ῥοδοδάκτυλος Ἥως
Ἵκεανὸν προλιποῦσ' οὐρανὸν εἰσαναβῆ·
5 τῶν μὲν γὰρ διὰ κῆμα φέρει πολυήρατος εὐνή
κοίλῃ, Ἥφαίστου χερσὶν ἐληλαμένη
χρυσῷ τιμήεντος, ὑπάπτερος, ἄκρον ἐφ' ὕδωρ
εὐδονθ' ἀργαλέως γώρου ἀφ' Ἑσπερίδων
γαῖαν ἐς Λιθιόπων, ἵνα δῆ' ἦσθ' ἄρμα καὶ ἵπποι
10 ἐστᾶσ' ὄψρ' Ἥως ἡριγένεια μόλι·
ἔνδ' ἐπέβη ἐτέρων ὀχέων Ἵπερίονος υἱός·

Jegyzetek. 1. Ἥλιος költői szó ἥλιος helyett, v. ö. 1, 2-hez. Helios a nap személyesítője, Hyperion és Theia fia. L. Cox-Komáromy e. m. III, 70. köv. — πόνον = fáradságos, nehéz munka, mint Verg. Aen. I, 742: solis labores. — ἡμᾶτα ἡμᾶρ költői szó ἡμέρα h.

3. ἵπποισιν l. Arkh. 6, 5-hoz j. — Ἥως a hajnal istennője, a ki mindig megelőzi a Nap szekerét, tehát mintegy hirnőke a napnak. L. Tyrt. 3, 5-hez j.

4. Ἵκεανόν Okeanos, a nagy világfolyam, mely az egész földet körül folyja s melyen túl sötét éj van.

5., 6. εὐνή κοίλῃ. Keleti felfogás, hogy a napnak öblös járműve van, melyben éjen át pihen. — κοίλῃ diairesissal az attikai κοίλῃ h. a hiatus elkerülése végett. — Ἥφαίστου Hephaistos a kovács-mesterség istene, kit később, mint általában a fém-munka

mesterét tiszteltek. Segélei a Kyklopsok (l. e. Tyrt. 3, 3-hoz j.), kikkel együtt készíti atyja, Zeus számára a villámokat.

7. γουσου. anyag genitivusa. — ὀπότερος; szárnyas, tehát szárnyai szolgálták vitorlákként.

8. γώρου ἀφ' Ἑσπ. A Hesperidák az Okeanos szélén innen, a föld véghatárán laktak, kik Hera arany-almás kertjét őrizték. V. ö. Hes. Theog. 275.

9. γαῖαν ἐς Αἰθιοπῶων. Az aithiopok két részre osztva, a földnek két végpontján laktak, mint Homeros mondja (Od. 1, 23. k.):

Aithiopok földén, kiket a nap kelte s lenyugta
Ketté osztályoz, végsőket az emberi nemben.

Szabó István ford.

10. ἠριγένεια a Hajnal Homerosból ismeretes jelzője.

11. ἑτέρων ὀγέων Helios minden reggelre megérkezik keletre, ott várja már egy másik fogat, t. i. nappali szekere.

A gyöngéd lelkű költő hát Heliost is megsajnálja, hogy annyi fáradságos munkát kell végeznie, és pedig minden nap egyformán, a föld bevilágítása végett. Itt a költő arra a kérdésre is megfelel, a mi Homerosnál még ismeretlen; miként történik, hogy Helios minden nap keleten kel föl, holott nyugoton pihent le?

Mimnermos megteremtette a társadalmi elegiát s e nemben páratlan műveket hagyott hátra. Nem szabad elfelednünk még azt az érdemét sem, hogy a fuvolajátékban is kitűnő volt.

A mi költői jellemét illeti, arra nézve jegyezzük meg, hogy ő bár saját érzelmeit, saját szívének hangjait tette közzé, de úgy, hogy abban közös emberi hang volt kifejezve. Épen ez által igazán lyrikus. Költeményeinek hangja általában mindenütt kesergő, panaszos, mi részint a hazája leigáztatása miatt természetszerűleg kifejtett komoly, nyomott kedélyállapotból, részint saját életének viszontagságaiból, viszonzatlan szerelméből magyarázható. Elegiái csaknem összevágók a modern elegiával, mindkettő közös vonása a panasz, a bánat, a mulandóság feletti töprengés.

Nyelve mindenütt tiszta, kellemes; kifejezései gyöngédek, szívhez szólók annyira, hogy az ó-kor a Λιγυσατάτης (kedves dalnok) nevet ruházta rá, Dialektosa az epikus, melybe néha az ion nyelvjárásból is vegyít, mint κατέ ποτέ h., ζωσ πως helyett.

Solon.

Solon Athenaiból a Kodridák királyi családjából származott. Élete a VII. évszáz vége, s a VI. eleje közé esik, tehát 630—559 közé. Atyja Exekestides volt; anyja nevét nem tudjuk ugyan, de ismeretes, hogy anyai ágon a Peisistratidákkal állt rokonságban. Már ifju korában utazni ment, s sok év után tapasztalatokkal gazdagon tért vissza Athenaiba, hol böles tanácsai, erélye, emelkedett lelke s tevékeny szelleme által ntöbb az arkhoni méltóságra, s arra méltatták, hogy az államnak új törvényeket szerezzen. A történelem feladata itéletet mondani Solon e nemű működéséről, annyit azonban itt is megemlíthetni, hogy e törvényadás Athenaiban gyökeresen átalakította úgy az állami, mint a társadalmi s magán viszonyokat.

Solon e törvényhozása után ismét utazni ment, gondoskodva választottakról, kik törvényeinek megtartására ügyeljenek. Távoztakor megeskette az athenaiakat, hogy törvényein nem változtatnak addig, míg ő vissza nem tér.

Mikor visszatért, a vagyonos családok hosszú küzdelmek után az egyeduralmat megalapítva Peisistratost tették Athenai urává. Solonnak minden törekvése meghiusult, hogy Athenait a kényuralomtól megmentse. Peisistratos azonban érvényben tartotta Solon törvényeit. Solon 80 éves korában halt meg, állandó tisztelettel, becsüléssel vétetve körül.

Solon a költészettel, minden valószínűség szerint, már ifju korában foglalkozott, s Homeros meg Hesiodos kedvenc olvasmányai közé tartoztak. Költőileg s politikailag egyiránt jelentős szerepet, tudomásunk szerint, a *salamisi* ügyben kezdett játszani. Elegiáiból ím itt egynehány.

1.

Αὐτὸς κίρῳς ἦλθον ἀπ' Ἰμερτῆς Σαλαμῖνος,
κόσμον ἐπέων ὠδῶν ἀπ' Ἄγορῆς θεῆμενος.

Jegyzetek. 1. κίρῳς: Solon e költeményében, úgy szerepel, mint a kit Salamisból küldöttek, s onnan tért vissza Athenaiba. Σαλαμῖνος: Salamis az Attikához tartozott szigetek legjelentékenyebbje a saroni öbölben feküdt szemben Eleusissal. Mai neve Koluri.

2. Beszéd helyett költeményt hozék. — κόσμον ἐπέων appositio ὠδῶν-hez (ὠδῶν = ἀοιδίῳ), tehát: szavakból szépen összeállított költeményt. — θεῆμενος: τιθέναι = ποιεῖν Homeros után (Il. XIX. 407.).

E töredéknek, valamint a két következőnek megértésére nézve felemlítem, hogy az athenaiiak s megaraiak sok évig viszázkodtak egymással sikertelenül Salamis sziget elfoglalása felett. E miatt az athenaiiaknál az elkeseredés oly fokra hágozott, hogy törvényt hoztak, mely halálbüntetés terhe alatt tiltá meg a további harcokra ösztönzést arra nézve, hogy a megaraiaktól visszafoglalják a szigetet. De Solon, — különös véletlen! — a későbbi törvényadó kijátszta e törvényt, örültnek tétette magát, hirnöknek öltözött, s az agorán elszavalta a 100 versből állt «Salamis» című elegiát, melyből e pár töredék maradt fenn.

E költeményben a sziget visszafoglalására buzdított, s e közölt pár sor körülbelől a mű kezdő része lehetett. A költemény előadása az által, hogy Solon mint hirnök szerepelt nyilván, sokkal tetszetősb, szabadabb, elevenebb, megnyerőbb lett.

2.

Εἴην δὴ τότ' ἐγὼ Φολεγάνδριος ἢ Σικινίτης
ἀντί γ' Ἀθηναίου, πατρίδ' ἀμειψάμενος·
αἴψα γὰρ ἂν φάτις ἦδε μετ' ἀνθρώποισι γένοιτο·
Ἄττικὸς οὗτος ἀνὴρ τῶν Σαλαμιναφετῶν.

Jegyzetek. 1. τότ' = akkor, t. i. az esetben, ha lemondanánk Salamis visszafoglalásáról, felhagynánk a harccal. Φολεγάνδριος ἢ Σικινίτης: Phlegandros vagy Pholegandros egy sporad-sziget az aigei tengeren, Krétától északra; Sikinios szintén egy jelentéktelen kis sziget, Kréta mellett, az aigei tengeren.

4. Σαλαμιναφετῶν, ez összetétel származik ἀφίμι által, mely = küldeni, bocsátni, menni hagy. — φάτις költői s ion alak az attikai φήμη li.

E töredék értelme: ha lemondanánk Salamis visszafoglalásáról, akkor az athenaiiakat méltán gúnyolnák Salamis-hagyóknak, s ekkor szeretnék ama szigetek lakójának lenni, csak ne átheni, nehogy rám is illjék a gúny.

3.

Ἵομεν εἰς Σαλαμίνα, μαχησόμενοι περὶ νήσου
ἡμερτῆς, χαλεπὸν τ' αἰσχρὸς ἀπωσόμενοι.

Jegyzetek. 1. Ἵομεν, figyelemreimlő a coniunctivus rövidített módjelzővel. — περὶ νήσου. V. ö. Tyrt. 1, 2-bez jegyzet.

2. ἡμερτῆς, ἡμερτός (ἡμείρω) = amabilis. — χαλεπὸν κτέ. = véget vetve a nyomasztó szűgyennek.

Sajnálunk kell, hogy a nagyszerű elegiából csupán e pár töredék maradt ránk, s így csak hozzávetőleg lehet fogalmunk az egésznek tartalmáról. Hihetőleg a múlt dicső képeit állította fel a költő, s annak nagyszerű tetteit, eseményeit ecsetelte, és aztán ehhez fűzte a homlokegyenest ellenkező szegyénteli jelent. A költemény hatásáról azonban biztosan tudjuk, hogy ez nagy, páratlan vala. Magát Solont ugyanis megbízták egy hadmenet vezetésével s ez aztán a szigetet vissza is foglalta.

4.

Ἡμετέρη δὲ πόλις κατὰ μὲν Διὸς οὐ ποτ' ὀλεῖται
 αὐτὰν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων·
 τοίη γὰρ μεγάρθουμος ἐπίσκοπος ὀμβρῖμοσπάτρη
 Παλλὰς Ἀθηναίη χεῖρας ὑπερθεῖν ἔχει·
 5 αὐτοὶ δὲ φθείρειν μεγάλην πόλιν ἀφραδίησιν
 ἄστοι βούλονται χρίμασι πεπιθόμενοι,
 δήμου θ' ἡγεμόνων ἄδικος νόσος, αἷσιν ἐτοῖμον
 ὕβριος ἐκ μεγάλης ἄλγεα πολλὰ παιθεῖν·
 οὐ γὰρ ἐπίστανται κατέχειν κόρον οὐδὲ παρούσας
 10 εὐφροσύνας κοσμεῖν θαιτὸς ἐν ἡσυχίῃ·

οὐθ' ἱερῶν κτεάνων οὔτε τι δημοσίων
 φειδόμενοι κλέπτουσιν ἐφ' ἀρπαγῇ ἄλλοῖσιν ἄλλος
 οὐδὲ φυλάσσονται σεμνὰ θέμεθλα Δίκης,
 ἢ σιγῶσα σύνοιδε τὰ γινόμενα πρό τ' ἐόντα,
 15 τῷ δὲ χρόνῳ πάντως ἦλθ' ἀποτιτομένην.
 τοῦτ' ἤδη πάσῃ πόλει ἔρχεται ἔλκος ἀφυκτον·
 εἰς δὲ κακὴν ταχέως ἦλυθε δουλοσύνην,
 ἢ στάσιν ἔμφυλον πόλεμόν θ' εὐθότ' ἐπεγείρει,
 20 ὃς πολλῶν ἐρατὴν ὤλεσεν ἡλικίην·
 ἐκ γὰρ δυσμενέων ταχέως πολυήρατον ἄστν
 τρύχεται ἐν συνόδοις τοῖς ἀδικούσι φίλαις·
 ταῦτα μὲν ἐν δήμῳ στρέφεται κακὰ τῶν δὲ πενιχρῶν
 ἰκνοῦνται πολλοὶ γαῖαν ἐς ἄλλοδαπήν
 πρᾶθέντες θεσμοῖσί τ' ἀεικελίῳσι θεθέντες,
 25 καὶ κακὰ δουλοσύνης στνγὰ φέρουσι βίᾳ.
 οὔτω δημοσίον κακὸν ἔρχεται οὔκαδ' ἐκάστῳ,
 αἴλειοι δ' ἔτ' ἔχειν οὐκ ἐθέλουσι θύραι,
 ὕψηλὸν δ' ὑπὲρ ἔρκος ὑπέρθορον, εὖρε δὲ πάντως,
 εἰ καὶ τις φεύγων ἐν μυγῶ ἢ θαλάμῳ.

- 30 ταῦτα διδάξει θυμὸς Ἀθηναίους με κελεύει,
ὡς κακὰ πλεῖστα πόλει δυσνομία παρέχει,
εὐνομία δ' εὖκοσμος καὶ ἄρτια πάντ' ἀποφαίνει,
καὶ θαμὰ τοῖς ἀδίκοις ἀμφιτίθησι πέδας·
τραχέα λειαίνει, παύει κόρον, ὕβριν ἀμαυροῖ,
35 αὐαίνει δ' ἄτης ἀνθεα φύμενα,
εὐθύνει δὲ δίκας σκολιάς ὑπερήφανά τ' ἔργα
πραῦνει, παύει δ' ἔργα διχοστασίης,
παύει δ' ἀργαλέης ἔριδος χόλον, ἔστι δ' ὕπ' αὐτῆς
πάντα κατ' ἀνθρώπους ἄρτια καὶ πιτυτά.

Jegyzetek. 1., 2. κατά — — — ἀνανάτων. A végzet, a sors, az összes istenek közös akaratát fejezi ki. — αἴσα = végzet, κατ αἴσαν végzet szerint. Αἴσα pedig a személyesített végzet, mely utóbb Zeussal annyira összeolvadt, hogy nem mint fő parancsoló hatalom, hanem mint Zeus akaratának végrehajtója jelenik meg. Természetes is ez, ha meggondoljuk, hogy Aisa elvont, Zeus pedig személyesített felfogása az érzékfelettinek. V. ö. Kallinos 9-hez, és Minner. 1, 10-hez jegyzet.

3. τοῖα γὰρ l. Arkhil. 6, 3. — ἐπίσκοπος = őre, pártfogója.

4. Παλλάς Ἀθηναίη, Pallas Athene, ki fegyveresen született atyjának, Zeusnek fejéből, az erő és okosság személyesítője, az eszély és bölcsesség jelképe, a rendezett harc istennője, az eke, szekér, kantár, hajó stb. feltalálója, min len művészetnek, tudománynak pártfogója, az államoknak, városoknak, különösen Athenainak védő őre. — Ἀθηναίη homerosilag az attikai Ἀθηναίη.

5. ἀφραδίησιν l. Tyrt. 2, 19-hez j.

6. ἀστοί ellentétben az istenekkel magukat a város lakóit, a δῆμος-al ellentétben (7. v.) pedig a polgárság uralkodó, kormányzó osztályát, a nemességet jelenti. V. ö. Soph. OR. 718. El. 975.

7. δήμου θ' ἡγεμόνων κτέ. azok a népvézek értendők itt, kik a népet hazug ígéretekkel csábították, felhasználva őt vagy saját céljaikra, vagy arra, hogy a nemesek nyomásától megszabaduljanak. — νόος l. Minner. 2, 1. — οἴσιν l. Arkh. 6, 5-hez jegyzet.

9. κατέχειν = csillapítani, szelidíteni, lat. retinere, superare.

10. δαιτός t. i. εὐφροσύνας. Athenaiban ős idők óta meg volt a szokás, hogy ily lakomákat rendezzenek közköltésen, s a népvézek ravaszágukban belátták, hogy a népet könnyű szerrel magukhoz édesgetik, ha azon kívül ők maguk is adnak ily vendégségeket, s azután az ilyeneket számtalanszor fel is használták önző céljaikra.

11. Azokra a hamis ámitókra céloz itt a költő, kik Kirrha lakóit rávették, hogy Apollon delphii templomát kirabolják; e rablók megbüntetéséről maga Solon gondoskodott.

12. ἐφ' ἀρπαγῆ = rablásig, zsiványságig, ἐπι itt céljelentő.

13. σεμνά θέμεθλα Δίκης = Dikének szent alapjait. Dike az igazságnak, jognak s törvénynek személyesítője, Zeus és Themis

gyermeké (Hesiod. Theog. 902), ki a gonoszokat kérlelhetetlenül megbünteti.

20. *δυσμενέων δυσμενεῖς* alatt itt azok a demagogok értendők, kik a 10. v.-ben említett lakomákat, összejöveteleket önhasznukra gonoszul kizsákmányolják.

21. *ἐν συνόδῳις* politikai körökben. — *ταῖς ἀδικουσί φιλαις*: melyek a gonoszoknak kedvesek.

22. *μὲν — δὲ* míg — addig.

23.. 24. A nép alsó osztálya fülig adós volt a gazdagoknak, s a sok kölcsön miatt nyomorba jutott. A pénzt megfizetni nem bírván, vagy szolgálásra vetették, vagy szárműzték őket, vagy megvásárolták az adósokat, eshetőleg gyermekeiket is. E szomorú állapotnak aztán Solon vetett véget. V. ö. Plutarkhos Solon 13. fej. — *ἀεικέλ*. össze nem vonva az attikai *ἀειλίος*; h.

26. *δημόσιον κακὸν* = a közös nyomorúság, közbaj. — *οἴκαδ' tulajdonkép* = a házba, a hajlékba.

27. *ἔτ' — οὐκ* = *οὐκέτι*. — A metaphoranak melyik faja ez?

35. *ἄτης ἄνερα φερόμενα* = a vész magvát csirában.

37. *πραῖνοι* tisztán ion szó.

39. *κατ' ἀνθρώπους* = az emberekre nézve, az embereknek. — *ἄρτια* tökélyes. — *πινυτά* = okos, böles.

E költemény intelem az athenaiakhoz, hogy államukat ne döntsék a végső pusztulásba. Panaszát fejezi ki a költő a nép-párt túlbizakodottsága s a köznép nyomora felett. Festi a helyzetet, az államviszonyok megrongált állapotát, melybe egyfelől a nemesség pénzkórsága, kapzsisága, másfelől a népvezérek gonoszúsága, dőlyfe, önhittsége, rablása, fosztogatása döntötte az államot. Végül a jó rendet tanácsolja.

Az egész három részre osztható, u. m. I. 1—15, mely a nemesség pénzvágját, s a demagogok veszélyes törekvéseit adja elő, a mi az illetőket magukat is végromlásba viszi. II. 16—29, és pedig a) 16—21 a demagogok romlást hozó eljárását, b) 22—25 a nemesség keményszívűségét, vagyonszóráját, illetve ezek kifolyását adja elő, c) 26—29 végre az előrebocsátottakat foglalja össze. III. 30—39 a méltányosság, jogon s igazságon alapuló törvényes közrend jó eredményeit, szép s óhajtható következményeit tárja föl.

Ez elegia költésének korát, mint a jelzett viszonyokból látható, Solon politikai szereplésének korábbi idejére tehetjük.

5.

Δήμῳ μὲν γὰρ ἔδωκα τόσον κράτος, ὅσον ἐπαρκεῖ,
τιμῆς οὐτ' ἀφελῶν οὐτ' ἐπορεξάμενος·

οἱ δ' εἶχον δόναμιν καὶ χρήμασιν ἴσαν ἀγῆτοί,
καὶ τοῖς ἐφρασάμην μηδὲν ἀεικέλις ἔχειν·
5 ἔστην δ' ἀμφιβαλῶν κρατερόν σάκος ἀμφοτέροισιν,
νικᾶν δ' οὐκ εἶασ' οὐδετέρους ἀδίκως.

Jegyzetek. 1. Δύμω értsd itt kizárólag a köznépet. — ἐπαρκῆ = kielégítő segílyt nyújt, a mennyi hát a népnek elég.

2. ἐπορεξάμενος = valami fölösleget nyújtva, adva.

5. ἀμφιβαλῶν ellát. — κρατερόν σάκος metaphora = erős védelmet.

E töredékben Solon saját törvényadásáról ad jellemzést különösen a tekintetben, hogy a köznép érdekeit kiváló figyelemre méltatta, megadta neki azt, a mire méltányos szüksége van, de ennél se többet, se kevesebbet. E mellett azonban ügyelt arra is, hogy a nemzet jogait se csonkítsa, sértse.

6.

Εἰ δὲ πεπόνθατε λυγρὰ δι' ὕμετέρην κακότητα,
μή τι θεοῖς τούτων μοῖραν ἐπαμφέρετε·
αὐτοὶ γὰρ τούτους ηἰδέξασατε ρύματα δόντες,
καὶ διὰ ταῦτα κακὴν ἔσχετε δουλοσύνην·
5 ὕμεων δ' εἰς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἔχνεσι βαίνει,
σύμπασιν δ' ὕμῖν κοῦφος ἔνεστι νόσος·
εἰς γὰρ γλώσσαν ὄρατε καὶ εἰς ἔπος αἰόλον ἀνδρός,
εἰς ἔργον δ' οὐδὲν γιγνόμενον βλέπετε.

Jegyzetek. 1. λυγρὰ λυγρός = szomorú, sajnálatos, szerencsétlen, boldogtalan; τὰ λυγρὰ = nyomor. — κακότητα = fejtelenség, eszeveszettség.

2. μοῖραν = μέρος. — ἐπαμφέρετε = tulajdonítsátok, háriítsátok.

3. τούτους = ezeket, t. i. a kényurakat. Ti adtátok a kényurak kezeibe azt a hatalmat épen esztelenségtek által, hogy szolgaságra vessenek. ρύματα, testőrség, melyet a nép Peisistratosnak adott védelmiül.

5. ἀλώπεκος ἔχνεσι βαίνει = a róka nyomait követi, hasonló a rókához, ravasz mint az.

5., 6. értelme az, hogy titeket egyenként az ő megnyerő szavai mindenre rávesznek, de aztán együttesen nincsen elég bátorságtok s komolyságotok, hogy, ha kell, ellene a legcesekélyebbet is határozni merjétek.

7. εἰς γὰρ γλώσσαν: mert a férfinak, t. i. Peisistratosnak, csak nyelvére, s behiuzelgő szavaira ügyeltek.

8. οὐδὲν, ehhez tartozik βλέπετε = nem is figyeltek, tekintetbe sem vészték.

Solon e művét akkor írhatta, mikor visszatért volt már tíz évi utazásából, s látta hatalomra emelkedni Peisistratost, kinek politikáját nem tartotta összeegyeztethetőnek az állam érdekeivel; e férfiu nagyravágását, hírszomját veszélyesnek ítélte az államra nézve, s épen ezért intette is a népet, hogy ne engedje Peisistratost uralomra jutni. Hasztalan. A nép elvakították. Peisistratos a teljes hatalmat kezeibe vette. Solon, csalatkozva szép reményeiben, visszavonult a közéletől, de nem szünt meg inteni a népet, hogy ne induljon csak a külsőség után, Peisistratosnak ne csak szavait nézze, hanem figyelje meg tetteit is.

7.

- Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα,
 Μοῦσαι Πιερίδες, κλύτέ μοι εὐχομένῳ
 ὄλβον μοι πρὸς θεῶν μακάρων δόξαι καὶ πρὸς ἀπάντων
 ἀνθρώπων αἰεὶ δόξαν ἔχειν ἀγαθῆν
 5 εἶναι δὲ γλυκὴν ὥδε φίλοις, ἐχθροῖσι δὲ πικρὸν,
 τοῖσι μὲν αἰδοῖον, τοῖσι δὲ δεῖνὸν ἰδεῖν.
 χρήματα δ' ἱμεῖρω μὲν ἔχειν, ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι
 οὐκ ἐθέλω· πάντως ὕστερον ἴληθε δίκη.
 πλοῦτον δ' ὃν μὲν δῶσι θεοί, παραγίγνεται ἀνδρὶ
 10 ἔμπεδος ἐκ νεάτου πυθμένος εἰς κορυφῆν·
 ὃν δ' ἄνδρες τιμῶσιν ὕψ' ὕβριος, οὐ κατὰ κόσμον
 ἔργεται, ἀλλ' ἀδίκους ἔργοισι πειθόμενος
 οὐκ ἐθέλων ἔπεται· ταχέως δ' ἀναμίσγεται ἄττι·
 ἀρχὴ δ' ἐξ ὀλίγου γίγνεται ὥστε πυρός,
 15 φλαύρη μὲν τὸ πρῶτον, ἀνιγρῆ δὲ τελευτᾷ.
 οὐ γὰρ οὔν θνητοῖς ὕβριος ἔργα πέλει.
 ἀλλὰ Σεὺς πάντων ἐφορᾷ τέλος, ἐξαπίνης δὲ
 ὥστ' ἄνεμος νεφέλας αἴψα διεσκέδασεν
 ἱριόνος, ὃς πάντου πολυκύμονος ἀτρυγέτοιο
 20 πυθμένα κινήσας, γῆν κατὰ πυροφόρον
 ἀηώσας καλὰ ἔργα, θεῶν ἕδος αἰπὴν ἰκάνει
 οὐρανόν, αἰθρίην δ' αἰθέρις ἔθιγκεν ἰδεῖν·
 λάμπει δ' ἠελίσιος μένος κατὰ πύονα γαίαν
 καλόν, ἀτὰρ νεφέων σὺδὲν ἔσ' ἐστὶν ἰδεῖν·
 25 τοιαύτη Ζηνὸς πέλεται τίσις, οὐδ' ἐφ' ἐκάστω,
 ὥσπερ θνητὸς ἀνὴρ, γίγνεται ὀξύγολος·
 αἰεὶ δ' οὐδ' ἐλέληθε διαμπερές, ὅστις ἀλιτρόν
 θυμὸν ἔχει, πάντως δ' ἐς τέλος ἐξεφάνη.

- ἀλλ' ὁ μὲν αὐτίκ' ἔτισεν, ὁ δ' ὕστερον· ἦν δὲ φύγωσιν
 30 αὐτοί, μηδὲ θεῶν μοῖρ' ἐπιούσα κίχρη,
 ἤλυθε πάντως αὔθις· ἀνάιτιοι ἔργα τίνουσιν
 ἦ παῖδες τούτων ἦ γένος ἐξοπίσω.
 θνητοὶ δ' ὥδε νοσῶμεν ὁμῶς ἀγαθός τε κακός τε·
 δεῖνῃν εἰς αὐτοῦ δόξαν ἕκαστος ἔχει,
 35 πρὶν τι παθεῖν· τότε δ' αὐτίκ' ὀδύρεται· ἄγχι δὲ τούτου
 χάσκοντες κούφαις ἐλπίσι τερπόμεθα.
 χῶστις μὲν νοῦσοισιν ὑπ' ἀργαλέησι πιεσθῆ,
 ὡς ὕγιής ἔσται, τοῦτο κατεφράσατο·
 ἄλλος δεῖλδος εἰὼν ἀγαθός δοκεῖ ἔμμεναι ἀνὴρ,
 41 καὶ καλός, μορφήν οὐ χαρίζεσσαν ἔχων.
 εἰ δέ τις ἀχρήμων, πενήτης δέ μιν ἔργα βιάται,
 κτήσασθαι πάντως χρήματα πολλὰ δοκεῖ.
 σπεύδει δ' ἄλλοθεν ἄλλος· ὁ μὲν κατὰ πόντον ἀλάται
 ἐν νηυσὶν χρήζων σῆκαδὲ κέρδος ἄγειν
 45 ἔχθουθέντ', ἀνέμοισι φορεῦμενος ἀργαλέοισιν,
 φειδωλὴν ψυχῆς σὸδεμίαν θέμενος·
 ἄλλος γῆν τέμνων πολυδένδρεον εἰς ἐνιαυτόν
 λατρεύει, τοῖσιν καμπύλ' ἄροτρα μέλει·
 ἄλλος Ἀθηναίης τε καὶ Ἰφραίστου πολυτέχνεω
 50 ἔργα ὄασις χειροῖν ξυλλέγεται βίστον·
 ἄλλος Ὀλυμπιάδων Μουσέων πάρα δῶρα δέδεται,
 ἱμερτῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος·
 ἄλλον μάντιν ἔθιγκεν ἀναξ' ἐκάεργος Ἀπόλλων,
 ἔγνω δ' ἀνδρὶ κακὸν τηλόθεν ἐρχόμενον,
 55 ᾧ συνομαρτήσωσι θεοί· τὰ δὲ μύρσιμα πάντως
 οὔτε τις οἰωνός ῥύσεται οὔθ' ἱερά.
 ἄλλοι Παιῶνος πολυφαρμάκον ἔργον ἔχοντες
 ἰητροί· καὶ τοῖς οὐδὲν ἔπεισι τέλος·
 πολλάκι δ' ἐξ ὀλίγης ὀδύνης μέγα γίγνεται ἄλγος,
 60 κούκ' ἂν τις λύσαιτ' ἦπια φάρμακα δούς,
 τὸν δὲ κακαῖς νοῦσοισι κινώμενον ἀργαλέαις τε
 ἀψάμενος χειροῖν αἶψα τίθησ' ὕγιη.
 Μοῖρα δὲ τοι θνητοῖσι κακὸν φέρει ἦδὲ καὶ ἐσθλόν·
 δῶρα δ' ἀφουκα θεῶν γίγνεται ἀθανάτων.
 65 πᾶσι δὲ τοι κίνδυνος ἐπ' ἔργμασιν, οὐδὲ τις οἶδεν,
 ἦ μέλλει σχήσειν χρήματος ἀρχομένου,
 ἀλλ' ὁ μὲν εἴ ἔρδεν πειρώμενος οὐ προνοήσας
 εἰς μεγάλην ἄτην καὶ χαλεπὴν ἔπεσεν,

- τῷ δὲ κακῶς ἔρδοντι θεὸς περὶ πάντα δίδωσιν
 70 συντομίην ἀγαθὴν, ἔκλυσιν ἀφροσύνης·
 πλοῦτου δ' οὐδὲν τέλος πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται·
 οἱ γὰρ νῦν ἡμέων πλεῖστον ἔχουσι βίον,
 διπλασίως σπεύδουσι· τίς ἂν κορέσειεν ἅπαντας;
 κέρδεά τοι θνητοῖς ὅπασαν ἀθάνατοι·
 75 ἄτη δ' ἐξ αὐτῶν ἀναφαίνεται, ἣν ὁπόταν Ζεὺς
 πέμψῃ τισομένην, ἄλλοτε ἄλλος ἔξει.

Jegyzetek. 1. Μνημοσύνης: Mnemosyne az emlékezet istennője. A római Moneta. — Ζηνὸς 1. Tyrt. 2, 2-hez jegyzet.

2. Μοῦσαι: Πιερίδες, mert Mnemosyne itt Pieriában szülte leányait a Muzsákat. L. Arkhil. 1, 2-hez jegyzet.

3. A költő hát erényt, s igazságos lelket kér magának, mint a melyek által megszerzi az istenektől a boldogságot. Ebben s a következő 4. v.-ben van a mű főtartalma.

4. ἔχειν tárgyai ὄλβον és δόξαν.

6. εἶναι függ' ὄτε-*től*, épen mint a 6. v.-ben ἰδεῖν.

9. πλοῦτον δ' ὄν attractio.

13. ἀναμίσχεται: t. i. τῷ πλούτῳ. — ἄτη = vész, romlás, kár.

17. s következő sorok értelmé az, hogy valamint a természeti világban a szélvihar rombol, de elűzi a fellegeket, s megtisztítja az eget, úgy az erkölcsi világban Zeus büntetése lesújt ugyan, de aztán a bűnöktől tisztít.

21. κᾶλὰ ἔργα t. i. a földművelő munkájának szép eredménye, a vetés. — Homer. κᾶλί, ionoknál: κᾶλί; eleg.: κᾶλί.

34. Mindenkiben nagy az önbizalom, sőt néha az önhietség.

42. κτήσασθαι inf. aor. időre tekintet nélkül.

43. Nem érdektelen, hogy a μὲν után hat ízben hiányzik a δὲ.

45. ἀργαλέοισιν L. Tyrt. 1, 29. γυναιξίν-*hoz* j.

47. a kertművelésre, 48. pedig a földművelésre vonatkozik. — εἰς ἐνιαυτῶν = évről-évre.

49. Hephaistos és Athene pártfogói voltak minden mesterségnek, kézműiparnak. L. Mimnerm. 5, 6; Solon 4, 4.

51. δέδραται a mennyiben a Muzsák ajándékaikat *adták* ugyan az embereknek, de *nem tanították*.

52. ἱερατῆς σοφίης μέτρον σοφίης μέτρον = igazi bölcsesség, azért: a bölcsesség kellő mértéke. Az őskor költőit, minthogy műveik az életnek úgy vallási mint erkölcsi oldalát felkarolták, s mert csupán ezekből lehetett tanulni, bölcsenek nevezték. — ἱερατῆς a költői külalakra vonatkozik.

53. Ἀπόλλων Phoibos Apollon a napisten, a tudományos gyógyászat, költészet, zene, jóslás istene Homeros olvasói előtt eléggé ismeretes. L. Cox-Komáromy Görög regék I. 15, köv. III. 147. l.

56. A maŕarak rőptéből, s az állatok belrészeiből jóslás.

57. Παιῶνος Paion Homer. II. V, 401, 899, szerint az istenek orvosa, ki később Apollonnal, s Asklepiossal azonosúl.

62. Elég néha a kéz érintése is a beteg meggyógyítására; hol természetesen csak a külső bajok értendők, a belsők orvoslását emberi erőn felülinek tartották, s csak vallásos szertartások, istenek kiengesztelése, áldozatok, imák, varázs-szerek s eszközök által vélték sikeresnek.

63. Μῶρα l. Kallinos 9-hez jegyzet.

66. ἤ μελλει στήσειν: hova fog jutni, hogy üt ki majd; ἤ = πῶ.

67. οὐ προνοήσας: előre meg nem gondolva.

69. περὶ πάντα = πάντως.

71. τέρμα πεφασμένον = τέρμα φανερόν.

73. Épen a gazdagok törekeshnek arra leginkább, hogy vagyoniukat megkészserezzék (διπλασίως), ennél fogva a pénz esztelenekké teszi őket, romlást és bűnhődést hoz rájuk. Ime a költő e gondolattal visszaérkezett kiindulási pontjához.

74., 75. A 74. v. ἀνάτατοι-ának megfelel a 75. v. ἐξ αὐτῶν t. i. a haszon, nyereség egyedül istenek kegyelméből jő, míg ellenben a romlás saját hibánk következménye.

76. ἄλλοτε ἄλλος szokásos alak, hol a görög filnek tetszett a hangjür.

Ezen az egész költeményen egyetlen gondolat húzódik végig, mely abban foglalható össze, hogy az ember csak úgy szerezheti meg az isteneknek igazi, állandó áldását, ha mindenha jogosan cselekszik, s tartózkodik a felfuvalkodottságtól. S e főgondolat háromféleképp nyilvánul: I. 1—32, én igazságos étellel óhajtom megnyerni az istenektől boldogságomat, mert csak az istenek áldása maradandó, csak az igaz úton szerzett vagyonon van áldás, jogtalanul gyűjtött vagyon csak romlást hoz mindig, az ily birtok tulajdonosán vagy ennek utódain előbb-utóbb kitölti boszuját Zeus. II. 33—64. Erre azonban nem ügyelnek az emberek, hanem nagy maguk biztában hiú remények után futnak, s főcéljuk a gazdagság; mint a beteg az egészség után, úgy áhítozik a telhetetlen mindig több és több vagyon után, — pedig az embernek törekvése haszontalan, sikertelen, minden az istenektől, a sorstól függ. III. 65—76., az emberi igyekezet sok bajjal, veszélylyel van összekötve, mert a vég bizonytalan, különösen a kincsre vágyó nem ismer határt szenvedélyében, pedig csak a jog útján igyekvőn van Zeus áldása; a gonoszok hamar dölyfösek lesznek, s ekkor aztán okvetetlenül bekövetkezik a romlás.

Említők, hogy Solon, mintán törvényeket adott, utazni ment, s utazásából bő tapasztalattal, sok ismerettel s tanulmányal tért vissza. A gondolkozni szerető fő csakhamar a bölcsészet felé hajlott, s a bölcsészeti szemlélődést akarta megvalósítani gyakorlatilag. E korában írta imént közölt nagy költeményét, a Muzsákhoz intézett imát, mely költői az által lett

hogy benne nem csupán az értelem hideg, s néha épen rideg hangját véljük hallani, hanem az értelem jegét a szívnek, a csaknem érzékelhetőkké vált gondolatoknak, s megragadó képzelemnek jótékony melege eloszlatja. E költemény nagy mennyiségben összehalmozott élettapasztalatok összesége, s rendszerint a «hellen-boldogságtan»-nak nevezik.

8.

Πολλοὶ γὰρ πλουτεῦσι κακοί, ἀγαθοὶ δὲ πέπονται·
 ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
 τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον, ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον αἰεὶ,
 χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Jegyzetek. 1. γὰρ mutatja, hogy e töredék egy nagyobb elegiából maradt meg, de nem tudhatni, mennyi előzte meg e sorokat. — πλουτεῦσι ion összevonás εου-ból ευ-vé.

2. αὐτοῖς velők, t. i. azokkal, a kik gazdagok, de roszak.

3. τῆς ἀρετῆς érték genitivusa διαμειψόμεθα-tól vonzatva. — τὸ μὲν t. i. ἡ ἀρετή tehát köznemű mutató névmás, holott nőneműre mutat.

4. ἄλλοτε ἄλλος l. 7, 76-hoz jegyzet.

Solon e töredékben ismét a nagy vagyonra vágyástól óv; ám a gazdagság csak úgy rosz, ha roszra használjuk, ez esetben inkább legyünk szegények, de becsületesek, mert az erény állandó, a vagyon ellenben egyikőtől a másikhoz vándorol.

9.

Παῖς μὲν ἀνίβρος ἐὼν ἔτι νήπιος ἔρχος ὀδόντων
 φύσας ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἑπτ' ἔτεσιν·
 τοὺς δ' ἐτέρους ὅτε δὴ τελέσῃ θεὸς ἑπτ' ἐνιαυτούς,
 ἦβης ἐκφαίνει σήματα γεινομένης·
 5 τῇ τριτάτῃ δὲ γένειον ἀεξομένων ἔτι γυῖων
 λαχνοῦται, χροῖης ἀνθος ἀμειβομένης·
 τῇ δὲ τετάρτῃ πᾶς τις ἐν ἑβδομάδι μὲγ' ἄριστος
 ἰσχύον, ἦν τ' ἀνδρες σήματ' ἔχουσ' ἀρετῆς·
 πέμπτῃ δ' ὥριον, ἀνδρα γάμου μεμνημένον εἶναι
 10 καὶ παίδων ζητεῖν εἰσοπίσω γενεῖον·
 τῇ δ' ἕκτῃ περὶ πάντα καταρτύεται νόος ἀνδρός,
 οὐδ' ἔρδειν ἔθ' ὁμῶς ἔργ' ἀπάλαμνα θέλει·

ἑπτὰ δὲ νόον καὶ γλῶσσαν ἐν ἑβδομάσιν μὲγ' ἄριστος
 ὀκτώ τ' ἀμφοτέρων τέσσαρα καὶ δέκ' ἔτη·
 15 τῇ δ' ἐνάτῃ ἔτι μὲν δύναται, μαλακώτερα δ' αὐτοῦ
 πρὸς μεγάλην ἀρετὴν γλῶσσά τε καὶ σφίη·
 τῇ δεκάτῃ δ' ὅτε δὴ τελέσει θεὸς ἑπτ' ἐνιαυτούς,
 οὐκ ἂν ἄωρος ἐὼν μοῖραν ἔχοι θανάτου.

Jegyzetek. 1. ἔρκος ὀδόντων = a fogak kerítése, sővénye, innen aztán maga a fogsor, tehát nem az ajkak. Mint Hom. Od. I, 64. III, 230. V, 22. II. IV, 350 stb.

2. ἐκβάλλει = elhányja fogait, fogakat cserél, — vált.

5. τῇ τριτάτῃ t. i. ἑβδομάδι, mi a megelőző 4. v. ἑπτὰ ἐνιαυτούς-ából egészíthető ki.

6. γροῖς κτλ. a mennyiben a bőr fiatal üdeségét, ifjui puhaságát, felhérségét sötét szín váltja fel.

8. ἰσγύν és mégis σήματ, tehát egyes után többes; mi úgy értelmezendő, hogy a többes szám a faj, az egyes az egyed.

9. ὄριον t. i. ἔστί. — μεμνημένον εἶναι körülírás μεμνησθαι helyett.

11., 12. Az ember ekkor már férfikorába lép, mikor nem fut, nem tör kihivetlen esztelenségek (ἀπάλαμνα) után, hanem biztos eszközökkel igyekszik elérni céljait.

15. δύνασθαι itt absolute = erősnek lenni.

17. σεός. Nem monotheismus ugyan, de némi látnoki előérzet, óhajtság egyetlen felsőbb lény után. V. ö. Od. XIV. 445.

A költő itt az emberi élet tíz korát osztja be hét éves szakokra s jellemzi mindeniket fizikai tekintetben, s meghatározza mindenik kor teendőjét.

10.

'Ἄλλ' εἴ μοι κἄν νόον ἔτι πείσεις, ἔξελε τοῦτο,
 μηδὲ μέγαιρ' ὅτι σεῦ λῶρον ἐπεφρασάμην,
 καὶ μεταποίησον, Λιγυστάδῃ, ὥδε δ' αἶειδε·
 Οἰδωκονταέτη μοῖρα κίχοι θανάτου.

Jegyzetek. 1. Azt kívánja itt Solon Mimmermostól, hogy ez egyszer legalább változtassa meg nézetét s kövesse ezt.

2. λῶρον = jobbat, a mennyiben ez nemesebb gondolkodásmódra mutat.

3. Λιγυστάδῃ l. Mimm.-hoz írt végszót.

E költemény mintegy felelet a Mimmermosból vett töredékekre, ki 60-ik évében óhajt meghalni, mit Solon emitt a 80-ikban szeretne. E töredékek összevetéséből világosan kitűnik, mennyire ellentétes gondolkozásmódja volt a két köl-

tőnek. Solon megnyugodva a természet rendjében, az istenek akaratát szentnek, igazságosnak tartja, zavartalan öntudattal megy az öregség elé s 80 évet kér a végzettől, hogy minél több jót, hasznost tehessen. Míg ellenben a vígsághoz, kényelemhez szokott ion költő irtózva gondol arra, hogy le fognak járni a szép napok s majd «ezer baj» éri, miért 60 évnél nem kíván többet élni.

Egyébiránt, hogy Solonban az önméltóság érzetének mily foka volt meg, mutatja a két sor, melyeket Solon szintén Mimnermoshoz intéz:

Μηδὲ μοι ἀκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισιν
ποιήσαιμι θανάων ἄλγεα καὶ στοναχίης.

Solonnak vannak még más nemű költeményei is, melyekről alább lesz szó.

A közölt művekből kitetszik, hogy a törvényadó nemes lelkülete, emelkedett szelleme, művelt szíve, tiszta, szelíd érzelmei elegiáiban is föllelhetők.

Költeményei vagy szorosan az államélethez fűződnek, vagy az egyednek általános emberi vonásait tüntetik föl; de bármelyik művét figyeljük is meg, mindeniknek éltető eleme: a forró, önzetlen, odaadó hazaszeretet.

Solon az elegiának különösen két irányával ismertet meg, az egyik: a *politikai*, mely tisztán államérdekek előmozdítására céloz s arra igyekszik velök, hogy benső államéletet keltsen fel; a másik: az *oktató* irány, melyben hosszú életén át szerzett tapasztalatait, életbölcészeti nézeteket, tanítmányokat ad, melyek nem vesznek el a száraz elvontságokban, hanem a szív jótékony melege, az érzelmeknek üdésége által valóban költőiekké válnak.

A mi végre Solon dialektosát illeti, arra nézve csak annyit jegyzek meg, hogy Solon az epikai szójárást sok attikai alakkal helyettesíti, így pl. összevonás εο-ból ου-vá εο helyett, az attikai ζ az epikai τ helyett.

VII. Xenophanes.

Xenophanes 615-ben született Kolophonban, s virágkora 580—540 közé esik. Itt aztán megszakadnak adataink egészen addig, míg szülőhelyéről távoznia kellett, minden valószínűség szerint szabad, korlátot nem ismerő szelleme miatt. Átment Sikeliába, innen meg Alsó-Itáliába, hol Elaia (Velia) városban

bölcsészeti iskolát alapított, melyet a helyről *elaiaták* iskolájának neveztek. Sokáig tanított itt, számos hallgatója volt, s nagyon öreg korában, saját szavaiból ítélve 92, némely adatok szerint meg épen 100 éves korában halt meg.

Xenophanes tulajdonkép bölcész volt, de sem az ebben, sem az epos- vagy iambos-költészet terén szerzett érdemei nem ide tartoznak. Elegiáiból következő nagyobb töredékek maradtak fenn.

1.

- Nῦν γὰρ δὴ ζάπεδον καθαρὸν καὶ χεῖρες ἀπάντων
καὶ κύλικες· πλεκτοὺς δ' ἀμφιτιθεῖ στεφάνους,
ἄλλος δ' εὐῶδες μύρον ἐν φιάλῃ παρατείνει·
κρατῆρ δ' ἔστηκεν μεστὸς εὐφροσύνης·
5 ἄλλος δ' οἶνος ἐτοιμὸς, ὃς οὔ ποτε φησὶ προδώσειν,
μειλιχος ἐν κεράμοις, ἄνθεος ὀσδόμενος·
ἐν δὲ μέσοις ἀγνὴν ὀδμήν λιβανωτὸς ἴησιν,
ψυχρὸν δ' ἔστιν ὕδωρ καὶ γλυκὸ καὶ καθαρὸν·
πάρκεινται δ' ἄρτοι ξανθοὶ γεραρῆ τε τράπεζα
10 τυροῦ καὶ μέλιτος πίονος ἀχθομένη·
βωμὸς δ' ἄνθεσιν ἂν τὸ μέσον πάντῃ πεπύκασται,
μολπή δ' ἀμφὶς ἔχει δῶματα καὶ θαλίη.
χρῆ δὲ πρῶτον μὲν θεὸν ὑμνεῖν εὐφρονας ἀνδρας
εὐφήμοις μύθοις καὶ καθαροῖσι λόγοις.
15 σπείσαντας δὲ καὶ εὐξαμένους τὰ δίκαια δύνασθαι
πρήσσειν — ταῦτα γὰρ ὧν ἔστι προχειρότερον,
οὐχ ὕβρις — πίνειν ὀπόσον κεν ἔχων ἀφίκοιο
οἴκαδ' ἄνευ προπόλου, μὴ πάνυ γηραλέος·
ἀνδρῶν δ' αἰνεῖν τοῦτον, ὃς ἐσθλὰ πιῶν ἀναφαίνει,
20 ὥς οἱ μνημόσυν' ἦ, καὶ τὸν, ὃς ἀμφ' ἀρετῆς,
οὔτι μάχας δάπτει Τιτήνων οὐδὲ Γιγάντων,
οὐδὲ τὰ Κενταύρων, πλάσματα τῶν προτέρων,
ἢ στάσιος σφεδανᾶς· τοῖς οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστιν·
θεῶν δὲ προμηθεῖην αἰὲν ἔχειν ἀγαθόν.

Jegyzetek. 1. Mintán a δᾶπνον-nak, vagyis a lakoma evési részének vége volt, az asztalokat elhordták, egyet hagyva ott csak (9. v.), a padlót tisztúra mosták, vizet tettek a kezek megmosására, továbbá kancsókat hoztak, s az ivóedényeket koszorukkal ékesítették.

2. ἀμφιτιθεῖ alanya ἄλλος μὲν, melynek megfelel a következő sorban ἄλλος δ'. — ἄλλος alatt szolgálattevő ifjut kell érteni. V. ö.

Mimnerm. 2, 10. — στεφάνους: a koszorukat rendszerint rózsából s myrtusból kötötték.

4) κρατήρ = vegyítő edény; egy kétfülű, hasas, nagy edény, melyben vegyítették a bort vízzel, miután a görög nem tartotta illőnek tiszta bort inni. A vegyítési arány Hesiodos szerint (Op. 594.) $\frac{3}{4}$ víz $\frac{1}{4}$ bor, a nagyon erős boroknál; a gyengébbeknél 2 : 5, vagy 2 : 3.

5. ἄλλος οἶνος t. i. nemesak a milyen a vegyítő edényben volt. — ὅς κτέ. = mely azt mondja, hogy soha sem fog elfogyni, tehát a bor személyesítve van.

6. ἀνθεος ὀσόδμενος: jó illatu, zamatos ó-bor; ὀσόδμενος aiolalak ὀζόμενος helyett. V. ö. köv. ὀδμήν.

7. ὀδμήν aiol és költőknél használt alak az attikai ὀσμῆν h. — ἀγνήν, a mennyiben áldozatnál használták.

8. ψυχρὸν ὕδωρ = hideg víz, melyet a bor vegyítésére használtak, mi helyett néha meleg vizet alkalmaztak.

9., 10. Ivás alatt mindig ott állt egy asztal, bőven megrakva élelmi szerekkel.

11. Lakomáknál a terem közepén oltár volt, melyen vegyítetlen borral áldozatot mutattak be az ἀγαθὸς δαίμων-nak, mikor a δεῖπνον-nak vége volt. — μολπή az istenek tiszteletére felhangzó dal, melynek neve: paian.

13. εὐφρονας kettős értelmű: vidám és okos. — γρή: ettől függ πίνειν 17. v. és αἰεῖν 19. v.

14. εὐφρήμοις: vad, zajos, a milyen Bakkhoshoz, a bor istenéhez illik.

15. σπείσαντες. A paian eléneklése után áldoztak vegyített borral mindenen előtt az olimposi isteneknek, azután a hősöknek, s végre Ζεὺς σώτηρ-nek, s csak ezután következett a duska, a volta-képeni ivás, mi közben beszélgettek, tréfáltak, énekeltek, játsztak. — εὐχαμένους tárgya τὰ δίκαια δύνασθαι.

16. πρήσσειν ion alak az attikai πράττειν vagy πράσσειν helyett. — ταῦτα t. i. τὰ δίκαια ellentétben ὕβρις-sel. U. o. γὰρ ὦν = mert bizony, mert valóban, természetesen.

18. Mérsékletre int e sor, mert a spártai törvény szerint tiltva volt annyit inni, hogy vezető nélkül haza ne tudjon valaki menni.

20. ἀμφ' ἀρετῆς: utalás ez a Homeros, Hesiodos s a kyklikosok által leírt rhapsodok előadásaira.

21. Τιτίγων (= Τιτάνων att.) — Γιγάντων. A Titánok s Gigások, két ősrégi, vad, óriás faj, melyek számos küzdelmeket viseltek az Olympos istenei ellen. Fegyverök állott szikladarabokból s fatörzsekből. Végre is Zeus villámival az alvilágba sujtá őket, s a föld alá temette. A vulkánikus kitöréseket személyesített velök. A két faj közt a különbség az, hogy a Titánok halhatatlanok, a Gigások halandók. L. egyébíránt Hesiod. Theog. 133. köv. 453. köv. 629. köv. V. ö. Homeros Il. XIV. 203. XV. 224. köv.

22. Κενταύρων. A Kentaurosok egy műveletlen, durva, hegyeken lakó nép, a monda szerint férfi fejjel és lótesttel. Később, mikor a monda Bakkhos kísérőivé tette őket, sokat vesztek eredeti vadságukból. L. Il. I. 262. köv. II. 243. Od. XXI. 295. köv.

Hesiod. Herakl. 178. köv. Ovid. Met. XII. 210. — πλάσματα κτλ. régi költők műveit.

23. τοῖς közneinű többes dativus, vonatkozik μάχαι, στάσεις és πλάσματα-ra. — σφεδανός epikus szó.

24. θεῶν προμηθεΐην = az istenek iránti félelem, θεῶν, tehát genitivus obiectivus. — ἀγαθόν ellentéte a 23. v. e kifejezésének: τοῖς οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστιν. — αἰέν hom., att. αἰέ.

Az egész költeményt két részre lehet osztani: I. 1—12, melyben a lakomának tulajdonképi leírása van. II. 13—24, intelmek arra nézve, hogy a lakomát önmérséklettel kell ülni.

E néhány sor is mutatja, hogy Xenophanes bölcselő volt, erkölcsi tanítmányokat fon be elegiáiba. Szereti a vidámságot, — és a lakomát is, de csak úgy kedveli, ha jó kedélyű, vidor az, ám azonban meg kell tartani a határt a kedélyességben minden körülmények között, a mi fő: a beszélgetés tárgya ne harc, hanem erkölcsös tettek, az erény legyen. Tehát mérséklet beszédben és tettben egyaránt.

2.

'Αλλ' εἰ μὲν ταχυτῆτι ποδῶν νίκην τις ἄροιτο
 ἢ πενταθλεύων, ἔνθα Διὸς τέμενος
 πᾶρ Πίσασο ῥόης ἐν Ὀλυμπίῃ, εἴτε παλαίων,
 ἢ καὶ πυκτοσύνην ἀλγινόεσσαν ἔχων,
 5 εἴτε τὸ δεινὸν ἀεθλον, ὃ παγκράτιον καλέουσιν,
 ἀστοῖσιν κ' εἴη κυδρότερος προσορᾶν,
 καὶ κε προεδρίην φανερὴν ἐν ἀγῶσιν ἄροιτο,
 καὶ κεν σῖτ' εἴη δημοσίων κτεάνων
 ἐκ πόλεως καὶ δῶρον, ὃ οἱ κειμήλιον εἴη·
 10 εἴτε καὶ ἵπποισιν, ταῦτά χ' ἅπαντα λάχοι,
 οὐκ ἐὼν ἄξιος, ὥσπερ ἐγώ· ῥώμης γὰρ ἀμείνων
 ἀνδρῶν ἢδ' ἵππων ἡμετέρη σοφίη.
 ἀλλ' εἰκῆ μᾶλα τοῦτο νομίζεται· οὐδὲ δίκαιον
 προκρίνειν ῥώμην τῆς ἀγαθῆς σοφίης·
 15 οὔτε γὰρ εἰ πύκτις ἀγαθὸς λαοῖσι μετείη,
 οὔτ' εἰ πενταθλεῖν, οὔτε παλαισμοσύνην,
 οὐδὲ μὲν εἰ ταχυτῆτι ποδῶν, τό πέρ ἐστι πρότιμον
 ῥώμης ὅσσ' ἀνδρῶν ἔργ' ἐν ἀγῶνι πέλει,
 τοῦνεκεν ἂν δὴ μᾶλλον ἐν εὐνομίῃ πόλις εἴη·
 20 σμικρὸν δ' ἂν τι πόλει χάριμα γένοιτ' ἐπὶ τῷ,
 εἴ τις ἀεθλεύων νικῶ Πίσασο παρ' ὄχθας·
 οὐ γὰρ πιαίνει ταῦτα μυχοῦς πόλεως.

Jegyzetek. 1—11. E rész kompozíciója következő: 1—5, az összetett mondat előtagja; 6—9 az utótag; a 10. v. összefoglalja az előbb mondottakat, mint előtag, melyhez mint utótag járul: ταῦτά τε πάντα λάχαι, οὐκ ἐὼν ἄξιος, ὥσπερ ἔγω. — Az eltérő szó szerkezet azért van alkalmazva, hogy e szavaknak: οὐκ ἐὼν ἄξιος ὥσπερ ἔγω — nyomatéka annál inkább kitűnjék.

1. ταρῦτι τοδοῶν. A versenyfutást teszi elől a költő, mint a mely a versenynemek között a legrégibb s ennél fogva legnagyobb fontossága volt. A futásban győzőről nevezték el az olyimpiast is. A futáshoz járultak később a birkozás, ökölviadal, szekérversenynégyes fogattal, diskos-dobás és lándzsa-vetés; később a pentathlon (futás, ugrás, birkozás, ökölviadal, diskos-dobás) valamint a pankration (birkozás és ökölviadal kapcsolatban együtt) kettős futás (a célig és vissza) s még mások is. I. Pindar. Olymp. IX. (X.) 73. köv.; II. XXIII. 257. köv.; Od. VIII. 103, 128; Pausan. V. 8.

2. τέμενος a Zeusnek szentelt terület vagy épen berek.

3. πᾶρ Πίσαιο ῥοῆς; Pisa, Pisatis tartományban egy kis helység hasonló névű folyócskával Olympia mellett. — ἐν Ὀλυμπίῃ Olympia nem város, hanem közös neve mind amaz épületeknek, templomoknak, szobroknak, versenytereknek, hol az olympiai játékokat, emez, az egész görög nemzetet összekötő intézményt tartották. Itt volt a Zeusnek szentelt berek: Altis, az Alpheios folyó, Zeus oltára, sok szentély, stb. — Πίσαιο hom. gen. Πίσαιος-tól.

4. ἔγω = tudva, értve, mint a német: *inne habend*. Figyelemre méltó a szó szerkezet az 1. köv. sorokban: εἰ ταρῦτι — ἢ πεντασλευῶν — εἴτε παλαιῶν — ἢ πυκτοσύνην ἔγω.

5. ἀεθλον első eset, hol a neutr. = ἀεθλος. — egész. ἔγω.

7—10. Elmondja Xenophanes, micsoda kitüntetések érik a győztest.

11. A versenyekben győző minden becsé mellett sem ér fel a bölcsesél.

11., 12. Az egész költemény főgondolata e szavakban van: ῥόμης γὰρ ἀμείλιον ἀνδρῶν ἢ δ' ἵππων ἡμετέρῃ σοφίῃ.

13. εἰλή = merészen, tévesen, *temere*.

14. σοφίης: ion dialekt. hol az α az egyesben γι-vá lesz.

15—22. E részben van a főgondolat (11—14.) részletezése, úgy szólván indokolása.

15. Mi a feltűnő e szabad szó szerkezetben?: πύκτις ἀγαστός, ἀγαστός πεντασλευῶν — παλαιμοσύνην ταρῦτι. V. ö. 1. köv. v.-hez jegyz.

16. παλαιμοσύνην acc. limitat.

17. τὸ πέρ holott a szó, melyre a relativum vonatkozik, nőnemű. — ταρῦτι dat. instrument.

18. ὅσ' = a memyiben. πᾶσι = előadódik, mutatkozik, kitűnik.

22. πιαίνει = megtölti, gazdagítja. — μοχλοῦς μοχλῶ! — általán a ház legbenső szeglete, innen a kamrák. hol a kínestet szokták őrizni, tehát egy szóval = *kinestor*.

Xenophanes e művében óv a testi erők túlbecsülésétől, s int, hogy a szellem munkáit, az eszélyt, oko ½ ágot, bölcsesé-

get mindig előbbre tegyük amazoknál. E felfogás homlokegyenest ellenkezik a görögöknél közönségesen dívó nézettel; szembe megy, úgy mondva, egy népnek egybehangzó ítéletével; Xenophanes kimondja, hogy a szellem az igazi kincs, ez az értékes, nem pedig az anyag; ez az, a mi megelevenít.

Xenophanes elegiái haladást, fejlődést mutatnak abban a tekintetben, hogy ő a bölcsészeti igazságokat tevő művei tárgyává, ő felülemelkedett a köznapi gondolkodás szűk korlátain. Minden görög közös életnézetét támadja meg, kortársai dőzsölő lakomáit nem helyeselheti, mert az anyagiság mocsárjába vezetnek. És mindezt szellemének üdeségével, a gondolatok elevenségével, kézzelfoghatóságával, az erkölcstanhoz illő komolysággal, s érzelmes melegséggel teszi. Épen ezáltal érdemli meg a «költő» nevet, ezért méltó, hogy foglalkozzunk vele.

VIII. Theognis.

Theognis élete politikai versengések korába esik, Kr. e. a VI. évszázba. Megarában született, hol a dór vándorlások óta a nemesség uralkodott, azonban 600 körül Theagenes állott a hatalom polcára, ki a nemesség ellen foglalt állást. A nép elégedetlenségét felhasználta a nemesek leverésére, s ő vette kezébe a főhatalmat. De uralmának véget vetett a felemelkedő nemesség, s ez állt a hatalom élére. Ettől kezdve Megara a folytonos pártharcok, küzdelmek véres színterévé vált. Majd elűzve a nemességet, a nép vergődött uralomra, új földtörvényeket hozott, s a nemesek birtokait a tömeg között osztá ki.

E viszonyok Theognisra, ki törzsökös nemes családból származott, fölötte kellemetlenül hatottak. Ő is azok közé tartozott, kik kényszerültek elbagyni hazájukat. Honát elhagyva, sokat bolyongott, bejárta Euboiát, Spartát, végre a sikeli Megarában telepedett le, hol polgárjogot is nyert. Sok évvel később — nem tudhatni biztosan, mikor? — visszatért hazájába, tán mert szebb, jobb állapotokat remélt található, tán mert a honvágy miatt nem tudott nyugodni idegen földön. De szerfelett esalatkozott. Hajlékát lerombolták, vagyonát elrabolták, elkobozták, a lázongás folyton tartott. Ez időben már elchaladott korban volt. A költészet birodalmában keresett menedéket a sok csapás elől. A szerencsétlenül járt nemesek ifjait tanítani, oktatni mintegy kötelességének tartá a testestől lelkestől arisztokrata. Egy-nemes ifjuhoz Kyrnoshoz intézte intelmeit, mint alább még látni fogjuk. Életének további körülményeiről nem tudunk semmit.

Költeményeiből egy nagy gyűjtemény maradt fenn, lásunk belőle néhányat.

1.

Εἰ μὲν χρήματα ἔχομι, Σιμωνίδη, οἷά περ ἦθειν,
 οὐκ ἂν ἀνιψόμεν τοῖς ἀγαθοῖσι συνών·
 γὼν δέ με γινώσκοντα παρέρχοντ', εἰμὶ δ' ἄφρονος
 χρημοσύνη, πολλῶν γνώς περ ἄμεινον ἔτι,
 5 οὔνεκα γὼν φερόμεσθα καθ' ἰστίαι λευκὰ βαλόντες
 Μηλίῳ ἐκ πόντου νόκτα διὰ ὄνοφερήν·
 ἀντλεῖν δ' οὐκ ἐθέλουσιν ὑπερβάλλει δὲ θάλασσα
 ἀμφοτέρων τοίχων ἢ μάλα τις χαλεπῶς
 σώζεται, οἷ' ἔρδουσι κυβερνήτην μὲν ἔπαυσαν
 10 ἐσθλόν, ὅτις φυλακὴν εἴχεν ἐπισταμένως·
 χρήματα δ' ἀρπάξουσι βίη, κόσμος δ' ἀπόλωλεν,
 δασμὸς δ' οὐκέτ' ἴσος γίνεται ἐς τὸ μέσον,
 φαρτηροὶ δ' ἄρχουσι, κακοὶ δ' ἀγαθῶν καθύπερθεν.
 δευμαίνω, μή πως ναῦν κατὰ κῶμά πύη·
 15 ταυτά μοι ἤνείχθω κεκρομμένα τοῖς ἀγαθοῖσιν·
 γινώσκω δ' ἂν τις καὶ κακός, ἦν σοφὸς ἦ.

Jegyzetek. 1. Σιμωνίδη: Simonides (559—469) egyike volt a legnagyobb, s legtöbb oldalu görög lantos költőknek. Mint elegikusról szólni fogunk alább.

3. παρέρχοντ' t. i. οἱ ἀγαθοί.

6. Μηλίῳ ἐκ πόντου: A mali vagy lami öböl Thessáliában, szemben Euboiával, melynek közelében sok veszélyes hely volt a hajókra nézve.

9. κυβερνήτην értsd az optimátokat.

10. ὅτις epikus alak ὅστις helyett.

11. κόσμος a törvényes rend.

12. δασμὸς a birtokfelosztás. — ἐς τὸ μέσον közepen, — mindkét párt között, tehát sem a nemesekhez, sem a néphez nem húzva, pártatlanul.

E költeményt a költő a politikai forrongások közepette írta, de nem mert egészen nyíltan szólni; ezért alkalmaz allegoriát, melyben az államot a szelek, viharok által hányt hajó képében festi. Ez egyébiránt kedvenc kép a költőknél, *Alkaios* egyik töredékében Lesbosról szól így:

Im itt is amott is háborog a hullám,
 Fekete hajónkon — viharral dacolván —.

Csak tovább evezünk. Órjás hullámtömeg
 Nyaldossa árboconk, vitorlánk tönkre megy
 Széltől összetépve, ott ezer darabja
 Horgonyink engednek; hullám elragadja — — —

Horatius pedig I, 14. ismeretes ódájában a római köztársaságot szintén e képből ábrázolja.

2.

Κύρν', οἱ πρόσθ' ἀγαθοὶ νῦν αὖ κακοί, οἱ δὲ κακοὶ πρὶν
 νῦν ἀγαθοί· τίς κεν ταῦτ' ἀνέχοιτ' ἐσορῶν,
 τοὺς ἀγαθοὺς μὲν ἀτιμωτέρους, κακίους δὲ λαχόντας
 τιμῆς; μνηστεύει δ' ἐκ κακοῦ ἐσθλὸς ἀνὴρ.
 5 ἀλλήλους δ' ἀπατώντες ἐπ' ἀλλήλοισι γελῶσιν,
 οὗτ' ἀγαθῶν μνήμην εἰδότες οὔτε κακῶν.

Jegyzetek. 1. Κύρνε. Theognis intelmeit egy nemes származású ifjuhoz intézte, kinek neve Κύρνος. Atyja Polypais, innen a gyűjteményben sokszor előforduló Polypaidēs név.

4. ἐκ κακοῦ, rossz ember házából. Theognis nemesi bevében gyakorta parasztnak, rosznak nevezi azokat, kik nem nemesi családból valók.

E töredék értelme: A nemesek nem bírnak többé érzékel méltóságuk iránt, s kényszerüségből a köznéppel fognak kezét, nincs meg már a két osztály állása közti éles határvonal, egyik csalja, kineveti a másikat.

3.

Οὐδεμίαν πω, Κύρν', ἀγαθοὶ πόλιν ὤλεσαν ἄνδρες·
 ἀλλ' ὅταν ὕβριζειν τοῖσι κακοῖσιν ἄδη,
 δῆμόν τε φθειρώσι, δίκας τ' ἀδίκουσι διδῶσιν
 οἰκείων κερδέων εἵνεκα καὶ κράτεος,
 5 ἔλπεο πῆ δῆρὸν κείνην πόλιν ἀτρεμεῖσθαι,
 μῆδ' εἰ νῦν κεῖται πολλῇ ἐν ἴσυχίῃ,
 εἴτ' ἂν τοῖσι κακοῖσι φίλ' ἀνδράσι ταῦτα γένηται,
 κέρδεα δημοσίῳ σὺν κακῷ ἐρχόμενα.
 ἐκ τῶν γὰρ στάσιές τε καὶ ἔμφυλοι φῶνοι ἀνδρῶν.
 10 μούναρχος δὲ πόλει μήποτε τῆρε ἄδοι.

Jegyzetek. 3. δίκας διδῶσιν = jogot adnak kezeikbe.

5. ἀτρεμεῖσθαι a békétől megóvatni, elzáratni.

7., 8. Ismétlődik az előbbi gondolat, hogy elhez lehessen fűzni a következő párverset.

10. μούνυχος egy kényúr.

4.

Χρῆμα δ', ὃ μὲν Διόθεν καὶ τὸν δίκην ἀνδρὶ γένηται
καὶ καθαρῶς, αἰεὶ παρρρόνιμον τελέθει.
εἰ δ' ἀδίκως παρὰ καιρὸν ἀνὴρ φιλοκερδέϊ θυμῷ
κτῆσεται, εἴθ' ὄρκω παρ τὸ δίκαιον ἐλών,
5 αὐτίκα μὲν τι φέρειν κέρδος δοκεῖ, ἐς δὲ τελευτῆν
αὐθις ἔγενετο κακόν. θεῶν δ' ὑπερέσχε νόος.
ἀλλὰ τὰδ' ἀνθρώπων ἀπατᾷ νόον· οὐ γὰρ ἐπ' αὐτοῦ
τίγονται μάκαρες πρήγματος ἀμπλακίας·
ἀλλ' ὃ μὲν αὐτὸς ἔτιτε κακὸν χρέος οὐδὲ φιλοισιν
10 ἄτην ἐξοπίσω παισὶν ὑπερκρέμασεν·
ἄλλον δ' οὐ κατέμαρψε δίκην· θάνατος γὰρ ἀνασθῆς
πρόσθεν ἐπὶ βλεψάροις ἔξετο κῆρα φέρων.

Jegyzetek. 1. Διόθεν epikus s általában költői adverbium, = Zeus-tól, Zeus akaratából.

2. καθαρῶς igazságos úton.

3. παρὰ καιρὸν t. i. nem a jog, s igazság útján, hanem kedvező körülmények adtán.

6. ὑπερέσχε: tartja a főhatalmat.

7. τὰδ' a következőkre vonatkozik: οὐ γὰρ ἐπ' αὐτοῦ κτλ. — ἐπ' αὐτοῦ-hoz kapcsolandó.

8. köv. Azt tartalmazza, hogy egyik lakol önmaga, s gyermekei nem, a másik megfordítva, büntetlenül hal meg.

5.

Ἐλπίς ἐν ἀνθρώποις μούνη θεός ἐσθλή ἔνεστιν,
ἄλλοι δ' Ὀλύμπιόνδ' ἐκπρολιπόντες ἔβαν·
ῥῆγεται μὲν Πίστις, μεγάλη θεός, ῥῆγεται δ' ἀνδρῶν
Σωφροσύνη· Χάριτες τ', ὧ φίλα, γῆν ἔλιπον·
5 ὄρκοι δ' οὐκέτι πιστοὶ ἐν ἀνθρώποισι δίκαιοι,
οὐδὲ θεοὺς οὐδεὶς ἄξεσται ἀθανάτους·
εὐσεβέων δ' ἀνδρῶν γένος ἔφθιτο, οὐδὲ θάμιστας
οὐκέτι γινώσκουσ' οὐδὲ μὲν εὐσεβίας.
ἀλλ' ὄφρα τις ζῶει καὶ ὄρα φάος ἡελίοιο,
10 εὐσεβέων περὶ θεοῦς, Ἐλπίδα προσμενέτω,

εὐχέσθω δὲ θεοῖσι, καὶ ἀγλαὰ μηρία καίων
 Ἐλπίδι τε πρώτῃ καὶ πυμάτῃ θυέτω.
 φραζέσθω δ' ἀδίκων ἀνδρῶν σχολίων λόγον αἰεὶ,
 οἳ θεῶν ἀθανάτων οὐδὲν ὀπιζόμενοι,
 15 αἰὲν ἐπ' ἄλλοτρίοις κτεάνοις ἐπέχουσι νόημα,
 αἰσχροὶ κακοῖς ἔργοις σύμβολα θεγκάμενοι.

Jegyzetek. 1. Ἐλπίς a személyesített Remény, mint a 3. v.-ben Ἴστις, 4. v.-ben Σωφροσύνη szintén személyesített fogalmak.

2. Οὐλυμπόνδ' Olymposra, az istenek lakhelyére, hova a költő ana személyesített fogalmakat mint isteneket helyezi. ἐκπρολιπόντες = visszaköltözve, azaz visszamentek az Olymposra, s itt hagyták az embereket, — értsd hozzá τοὺς ἀνθρώπους.

4. Χάριτες. A Kharisok (római Gratiae) hárman voltak: *Thalia*, a szenteség, szerénység, elfogulatlanság és nyájasság jelképe, *Euphrosyne*, a vidámság és háládatosságé, *Aglaia*, a részvétel, szivesség s előzékenységé. Mindannyian Aphroditének, a szerelem istennőjének szolgálnak, s a társadalmi életnek a kellemet, ingert, vonzóerőt adják.

5. ἔφθιτο, οὐδὲ hiatus, melyet a központozás, s a bukolikus cäsura ment ki.

6. οὐδὲ μὲν μὲν (tulajdonkép rövidült μήν) néha sok tagadó mondatból álló sorozatot zár be nyomatékkal, mintha így volna: ἀλλ' οὐ μήν. V. ö. Xenoph. 2, 17. — εὐτεβείας s a párvers elején εὐτεβείων; az ily verseket a régiek visszhangzó verseknek (versus echoici) nevezték.

11. ἀγλαὰ μηρία = kövér combokat, t. i. a megáldozandó állatnak legjobb, legkövérebb részeit.

12. τε πρώτη καὶ az úgynevezett *hyperbaton* πρώτη τε καὶ helyett.

13. σχολίων λόγον = hamis, álnok szavára.

E költeményt két főrésze lehet osztani, melyek ismét két egymásnak megfelelő részből állanak, u. m. I. a) 1—4, az istenek közül most már csak Remény időzik még a földön, b) 5—8, az oka az istenek eltávozásának; a II. rész az emberekhez intéz tanítmányokat, és pedig a) 9—12, Reményt itt kell tartani a földön, s tisztelni áldozatokkal, b) 13—16, őrizkedni kell a gonoszok álnokságától.

Az elnyomottak egyedüli vigasza, kincse a remény, annak reménye, hogy egy jobb jövőben jogait ismét visszanyeri. E helyzetbe teljesen beillik Theognis, s ő bizony önmagához is szól e sorokban; egyetlen horgonya a remény, minek teljesülését nemes önmegadással, türelemmel várja.

6.

Μηδένα τῶνδε φίλον ποιεῖν, Πολυπαΐδῃ, ἀστῶν
 ἐκ θυμοῦ, χρεΐτης εἵνεκα μηδεμιῆς·
 ἀλλὰ δοκεῖ μὲν πάσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι,
 χρεῖμα δὲ συμμείξης μηδενὶ μηδ' ὅτισόν
 5 σπουδαῖον· γνώσῃ γὰρ οἷζυρῶν φρένας ἀνδρῶν,
 ὧς σφιν ἐπ' ἔργοισιν πίστις ἔτ' οὐδεμία,
 ἀλλὰ δόλους τ' ἀπάτας τε πολυπλοκίας τ' ἐφίλησαν
 οὕτως, ὡς ἄνδρες μηκέτι σωζόμενοι.

Jegyzetek. 1. Πολυπαΐδῃ figyelmeztetek a bukolikus cäsusára V. ö. Theognis 2, 1-hez jegyzet.

2. ἐκ θυμοῦ = szívből, ellentétben a 3. v. ἀπὸ γλώσσης-sel. — φίλον ποιεῖν = barátságot kötni.

5. οἷζυρῶν = gyülöletes, megvetésre méltó.

6. πίστις ἔτ' οὐδεμία t. i. semmi bizalom nincs még a legkisebb fontosságú dolgokban sem.

8. μηκέτι σωζόμενοι = többé meg nem menthetők, menthetetlenül elvesznek.

7.

Παυροῦς εὐρήσεις, Πολυπαΐδῃ, ἄνδρας ἐταίρους
 πιστοῦς ἐν χαλεποῖς πρήγμασι γινόμενους,
 οἷτινες ἂν τολμῶεν, ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες,
 ἴσον τῶν ἀγαθῶν τῶν τε κακῶν μετέχειν.

8.

Ζεῦ φίλε, θαυμάζω σε· σὺ γὰρ πάντεσσιν ἀνάσσεις,
 τιμὴν αὐτὸς ἔχων καὶ μεγάλην δύναμιν·
 ἀνθρώπων δ' εὖ οἶσθα νόον καὶ θυμὸν ἐκάστου
 σὸν δὲ κράτος πάντων ἔσθ' ὑπατον, βασιλεῦ·
 5 πῶς δὴ σευ, Κρονίδῃ, τολμᾷ νόος ἄνδρας ἀλιτροῦς
 ἐν ταύτῃ μοίρῃ τόν τε δίκαιον ἔχειν,
 ἦν τ' ἐπὶ σωφροσύνην τραπεθῆ νόος, ἦν τε πρὸς ὕβριν,
 ἀνθρώπων ἀδίκους ἔργμασι πειθόμενων·
 οὐδὲ τι κεκριμένον πρὸς θαίμονός ἐστι βροτοῖσιν,
 10 οὐδ' ὁδόν, ἦν τις ἰὼν ἀθανάτοισιν ἄδοι;

Jegyzetek. 5. κρονίδῃ Kronosfi, t. i. Zeus. 1. Tyrt. 2, 2.

9. κεκριμένον, határozott, kitűzött, a végzet által rendelt.

E költeményben Theognis, bámulva kérdi magától Zeus-tól: miként lehet az, hogy a jók s gonoszok egyiránt részesülnek az ég áldásában, sőt sokszor a gonosz kikerüli a büntetést, míg a jót éri az. Itt megint fölcillan a görög felfogás, mely szerint a szegénység a legnagyobb baj, a földi roszak között a legroszabb.

9.

Πλήθει δ' ἀνθρώπων ἀρετὴ μία γίνεται ἦδε,
 πλουτεῖν τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν ἄρ' ἔν ἄφελος,
 οὐδ' εἰ σωφροσύνην μὲν ἔχοις Ῥαδαμάνθυος ἀποῦ,
 πλείονα δ' εἰδείης Σίσυφον Αἰολίδεω,
 5 ὅσπερ καὶ ἐξ Ἀΐδεω πολυῦδρήτην ἀνήλθεν,
 πείσας Περσεφόνην αἰμυλίῳσι λόγοις,
 ἦτε βροτοῖς παρέξει λήθην, βλάπτουσα νόστον —
 ἄλλος δ' οὐπω τις ταῦτό γ' ἐπεφράσατο,
 ὄντινα δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφικαλύψῃ,
 10 ἔλθῃ δ' ἐς σκιερὸν γῶρον ἀποστειμένων,
 κυανέας τε πύλας παραμείβεται, αἵτε θανόντων
 ψυχὰς εἴργουσι καίπερ ἀναινομένας·
 ἀλλ' ἄρα καὶ κείθεν πάλιν ἦλυθε Σίσυφος ἦρωε
 ἐς φάος ἠελίου σφῆσι πολυφροσύνας· —
 15 οὐδ' εἰ ψεύδεα μὲν ποιοῖς ἐτύμοισιν ὁμοῖα,
 γλῶσσαν ἔχων ἀγαθὴν Νέστορος ἀντιθέου,
 ὠκύτερος δ' εἴησθα πόδας ταρσῶν Ἀρπυιῶν
 καὶ παιδῶν Βορέω, τῶν ἄφαρ εἰσὶ πόδες.
 ἀλλὰ γρηὶ πάντας γνώμην ταύτην καταθέσθαι,
 20 ὡς πλοῦτος πλείστην πᾶσιν ἔχει δύναμιν.

Jegyzetek. 1. Πλήθει: érdek dativusa, = a tömeg szemében, a tömegre nézve.

2 τῶν δ' ἄλλων κτῆ. = semmi egyéb hát haszonra nem segít. Azt fejezi ki itt a költő, hogy eddig ugyan nem hitte, de most már meg van győződve, hogy semmi egyéb haszonra nem segít, mint a gazdagság.

3. σωφροσύνην, a bírónak megfontolt ítélete, megfontolása, s ennél fogva igazságossága. — Ῥαδαμάνθυος, l. Tyrt. 3, 38-hoz jegyz., hol általában Hadesről van szó. V. ö. Hom. Od. IV. 564. Pind. Ol. II, 136.

4. Σίσυφου Αἰολίδεω. Sisyphos, kinek a ravaszság, álnokság a főjellemvonásai, meghagyta nejének, hogy halála után ne temesse el; mikor pedig leért Hadesbe, panaszkodt a miatt Persephonenak, Pluton nejének, s rá vette, hogy felbocsássa őt a földre neje megbünte-

tése végett. Mikor aztán felért, nem akart többé visszamenni, s Hermes istennek (l. ezt Cox-Komáromy e m. I. 31. köv. l.) kellett erőszakkal visszavinnie. Részint ezért a tetteért, részint mert az istenek titkait elárulta, utazókat megrabolt stb. azzal büntették, hogy Hadesben egy nagy követ kellett felgörgetnie a hegyre, s a kö, mikor felért vele, mindannyiszor ismét visszaesett. Ez a sisyphosi munka!

5. ἐξ Ἀΐδεω 1. Tyrt. 3, 38-hoz jegyz. Hom. II. VI. 152. köv.; Od. XI, 5, 92. köv.

6. Περσεφόνην Persephone, Hades urának neje, a ki el tudja venni az emberek eszméletét, az árnyak királynője. V. ö. Hom. Od. X. 494.

11. παρμύθεται épen mint Mimn. 2, 9.

15. ψεύδεα hazugságok, költemények, a rosznak mellékfogalma nélkül.

16. Νέστωρος l. Tyrt. 3, 8-hoz jegyz. Hom. II. I, 247. köv.

17. ταραχῶν εἶα h. az ion nyelvjárás ἐχ és ἐη-t használ. Ἄρπυιῶν A Harpyák, az alvilág lakói, a rütság, s a rohanó szélvihar jelképei.

18. παιδῶν Βορέω Boreas magzatai: Kalais és Zetes, kik rohamukban a Harpyákat is utolérik. Boreast l. Tyrt. 3, 4-hez jegyz.

A költemény tartalma az, hogy a pénz uralkodik az egész világ felett, egyéb mit sem ér, legyenek valakinek bármily szép tulajdonai is, mire sem mehet velök, ha pénze nincs.

Theognis nem tud kibékülni soha azzal a gondolattal, hogy ő, miután vagyonát elvesztette, most íme minden tevékenységtől, befolyástól el van zárva; igen nagy fájdalmat okoz neki, hogy a nemesi születést elhomályosítja a gazdagság; minden ember csak gazdagság után áhítozik; ez a cél, melyre mindenki törekszik.

10.

Ζεὺς μὲν τῆσδε πόλιτος ὑπειρέχει, αἰθέρι ναίων,
 αἰεὶ δεξιτέρην χεῖρ' ἐπ' ἀπημοσύνη,
 ἄλλοι τ' ἀθάνατοι μάκαρες θεοί· αὐτὰρ Ἀπόλλων
 ὀρθῶσαι γλώσσαν καὶ νόον ἤμετερον.
 5 φόρμυγῆ δ' αὖ φθέγγουθ' ἱερὸν μέλος ἦδ' ἐκαὶ αὐλός·
 ἡμεῖς δὲ σπονδὰς θεοῖσιν ἀρροσσάμενοι
 πίνομεν, χαρίζεσθαι μετ' ἀλλήλοισι λέγοντες,
 μηδὲν τὸν Μῆδων δειδυότες πόλεμον.
 ὦδ' εἴη κεν ἄμεινον· εὐφρονα θυμὸν ἔχοντας
 10 νόσφι μεριμνάων εὐφροσύνης διάγειν
 τερπομένους, τηλοῦ δὲ κακὰς ἀπὸ κῆρας ἀμῦναι,
 γῆρας τ' οὐλόμενον καὶ θανάτοιο τέλος·

Jegyzetek. 2. ἐπ' ἀπημοσύνη = sértetlenül maradása végett; ἐπί dat.-al a cél kifejezésére.

3. Ἀπόλλων Megara városnak pártfogója, ki a monda szerint, Megara egyik várát építette. I. Solon 7, 53-hoz j.

5. ἱερόν μελος: szent dal, t. i. paian. L. Xenophan. 1, 11-hez j.

7. χαρίεντα — λέγοντες = παίζοντες.

8. Μήδων Valószínűleg Dareios vagy Xerxes hadjáratára vonatkozik.

12. θανάτοις τέλος I. Mimm. 2, 6-hoz j.

E töredék, mint a következő is, Theognisnak nem tanító elegiáiból való, hanem a sympotikaiakból, melyek a lakomák élénkítésére használnák s vidám tartalmuak voltak. E töredéket épen az áldozat alkalmával énekelték.

11.

Κόρνε, πόλις μὲν ἔθ' ἦθε πόλις, λαοὶ δὲ οὐκ ἄλλοι,
οἳ πρόσθ' οὔτε δίκας ἤθεσαν οὔτε νόμους,
ἀλλ' ἀμφὶ πλευρῆσι δοράς αἰγῶν κατέτριβον,
ἔξω δ' ὥστ' ἔλαφοι τῆσδ' ἐνέμοντο πόλεος·
5 καὶ νῦν εἶς' ἀγαθοί, Πολυπαῖδι, οἳ δὲ πρὶν ἐσθλοὶ
νῦν δεῖλοί. τίς κεν ταῦτ' ἀνέχοιτ' ἐσορῶν;
ἀλλήλους δ' ἀπατῶσιν ἐπ' ἀλλήλοισι γελῶντες,
οὔτε κακῶν γνώμας εἰδότες οὔτ' ἀγαθῶν.

Jegyzetek. 3. δοράς — κατέτρ. Ez az alsóbb osztálynak az uralkodó osztálytól való megkülönböztetésére szolgált. Különb en itt sarcasmussal ír a költő, mintha bizony azok egyebet nem is tudtak volna!

4. ἔλαφοι részint a gyúvaságra céloz e kifejezés.

Megjegyzendő itt, hogy az elnyomott megarai köznép, mely ekkor az uralmon volt, hasonló viszonyok közt élt, mint a spártai heloták. Hasonló volt ruhájok is. E pár sor eléggé mutatja a költő arisztokratikus hajlamait.

12.

Σοὶ μὲν ἐγὼ πτέρ' ἔδωκα, σὺν οἷς ἔπ' ἀπείρονα πόντον
πωτήσῃ καὶ γῆν πάσαν ἀειράμενος
ῥηϊδίως· θοίνης δὲ καὶ εἰλαπίνῃσι παρέσση
ἐν πάσαις, πολλῶν κείμενος ἐν στόμασιν·
5 καὶ σε σὺν ἀδύσκοισι λιγυροθύροισι νέοι ἄνδρες
εὐκόσμως ἔρατοὶ καλὰ τε καὶ λιγέα

- ἄσσονται· καὶ ὅταν θναφερέης ὑπὸ κεύθεσι γαίης
 βῆς πολυκωχότους εἰς Ἄϊδαο δόμους,
 οὐδὲ τότ' οὐδὲ θανῶν ἀπολείς κλέος, ἀλλὰ μελήσεις
 10 ἄφθιτον ἀνθρώποις αἰὲν ἔχων ὄνομα,
 Κύρνε, καθ' Ἑλλάδα γῆν στρωφόμενος ἦδ' ἀνά νήσους,
 ἰχθυόεντα περὶ πάντων ἐπ' ἀπρόγετον,
 οὐχ ἵππων νότοισιν ἐφίμενος· ἀλλὰ σε πέμψει
 ἀγλαὰ Μουσάων δῶρα ἰοστεφάνων·
 15 πάσι γάρ, αἴσι μέμηλε, καὶ ἐστομένοισιν αἰοιδῆ
 ἔσση ὁμῶς, ὄφρ' ἂν ἦ γῆ τε καὶ ἡέλιος·
 αὐτὰρ ἐγὼν ὀλίγης παρὰ σεῦ οὐ τυγχάνω αἰδοῦς,
 ἀλλ' ὥσπερ μακρὸν παῖδα λόγους μ' ἀπατάς.

Jegyzetek. 3. βῆιδίως ion alak az attikai βῆδίως h. — παρέσση ion alak kettőzött σ-al. V. ö. 15, 16.

7. εἰς Ἄϊδαο δόμους Ἄϊδαο költői gen. = Ἄδου h. L. Tyrt. 3, 34-hez j.

12. πέμψει· πέμπειν = vezetni, vezérelni, mint Hom. Od. 5, 17, 25.

13. Μουσάων a gen. plur. -ων homerosi. L. Arkh. 1, 2-hez j. ἰοστεφάνων = ibolyakoszorús; különösen Aphrodite mellékneve, de a Muzsákra is alkalmazták. A viola- vagy ibolya-, rózsas- s liliumkoszorukat üdítő illatukért kiválóan kedvelték.

E költemény valószínűleg a Kyrnoshoz intézett dalgyűjtemény végén volt. Kitűnik belőle, hogy az ifju költészettel is foglalkozott s hogy nem sikertelenül, mutatja Theognisnak az az ítélete, hogy az ifju Kyrnos dalait örömmel adják elő a lakomákon, s halála után épen költői tevékenységének szép emlékét hagyja hátra.

Theognisnak említett pár művéből világosan kitűnik, hogy ő, mondhatni, «ős-arisztokrata» a szó valódi értelmében. Csak az jó előtte, a mi nemes, de bizony sokszor oktalanul az, a mi nem érzületre, hanem születésileg az. A pénzvágytól nem ment, de igen helyesen csak illő határok között. Egyik jellemvonása, hogy elegiái túlnyomólag erkölcsösségre, emberies érzületre, szóval erényekre intenek. S mint írónak épen abban áll egyik fő érdeme, hogy tanít, int mindarra, a mi szép, a mi jó.

Elegiáinak tárgya részint politika, részint erkölcsstan. Végig vonul miután bizonyos borús hangulat, mely sajátlag életkörülményeiből magyarázható.

Költeményei az ó-korban nagy tekintélyt vívtak ki, az ifjuság tanulmányozta, az iskolákban kimaradhatatlan kézi könyv volt Hesoidos mellett, mindenki örömmel és haszonnal olvasta.

Szójárása epikai, ionnal vegyítve, melyekhez, mint megairai, dórt is vegyített.

IX. *Simonides.*

Simonides született Keos szigetnek Julis városában. Atyja Leoprepes volt. Életideje meg 559—469 közé esik; mint látszik, 90 éves korában halt meg. Ez az idő Görögország fénykora volt, s a költő méltó volt fénykorára.

Életkörülményeit részletesebben nem ismerjük, de tudjuk, hogy honát korán elvesztette, s életét jó részben különböző hatalmasságok udvarában töltötte. Előbb Hipparkhosnál, az athenaii kényurnál, ennek megöletése után pedig a thessaliali kényuraknál: az Aleudák- és Skopadoknál töltötte. A marathoni csata (490 Kr. e.) után a nagy drámairó Aiskhylos elől elnyerte a pálmát az ott elesettekre írt igazán szívhez szóló elegiával. Ezáltal megalapította hírnevét. Egyszersmind alkalmi költővé lett, számos megbízatást vállalt el, mint a hagyomány mondja, drága pénzért.

Virágkorát a persa háborúk korában (500—461 Kr. e.) érte el. Kora legtekingetélyesebb férfiaiival állt barátságos, bizalmas viszonyban.

Élte végső részét Sikeliában Hieron syrakusai kényúr udvaránál tölté. Ide sereglettek az akkori kor neves költői, mint Pindaros, Bakkhylides, Aiskhylos stb. Mint említők, 90 éves korában halt meg.

Íme egy mutatóvány költeményeiből:

- Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι μένει χρήμ' ἔμπεδον αἰετῶν
 ἐν δὲ τὸ κάλλιστον Χίος ἔειπεν ἀνὴρ
 οὔτε περ φύλλων γενεή, τοιγὰρ καὶ ἀνδρῶν
 παῦροι μὴν θνητῶν οὐασι δεξάμενοι
 5 στέρνοισι ἐγκατέθεντο· πάρεστι γὰρ ἐλπίς ἐκάστω,
 ἀνδρῶν ἢ τε νέων στήθεσιν ἐμφύεται.
 θνητῶν δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχη πολυήρατον ἤβητος,
 κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.
 οὔτε γὰρ ἐλπίδ' ἔχει γηρασέμεν οὔτε θανείσθαι,
 10 οὐδ' ὕγιής ἔστιν ἢ φροντιδ' ἔχει καρμάτου.
 νήπιοι, οἷς ταῦτη κεῖται νόος, οὐδὲ ἴσασιν,
 ὡς χρόνος ἔσθ' ἤβητος καὶ βιότου ὀλίγος
 θνητοῖς. ἀλλὰ σὺ ταῦτα μαθὼν βιότου ποτὶ τέρμα
 ψυχῆ τῶν ἀγαθῶν ἐλθὼν χαριζόμενος.

Jegyzetek. 2. $\text{Νῆος} \dots \lambda\upsilon\gamma\epsilon$ = a khiosi férfi t. i. Homeros. Ismeretes, hogy körülbelül húsz város versengett Homeros hazája fölött, mindenik magának vitatva a kiváló tisztességet. Khiosról valószínű, hogy itt legnagyobb becsülésben állottak a homerosi költemények. Ugyancsak itt volt a rhapsod iskola is, a Homeri-dáké. Az idézett hely megtalálható Hom. II. VI. 146.

4. Συγῆτων E kifejezést nyomatékku ismétli a költő, így 7. v. Συγῆτων , 9. v. Σανείσσαι , 13. v. Συγῆτοις — οὔσαι dat. plur. homer. οὔσαι attikaiban?

5. ἐγχατέθεντο tárgya a 3. vers.

10. οὔτι — οὐδέ l. Mimnerm. 4, 2-hez jegyz.

13. πῶτι epikus és költői alak az attikai πῶς helyett.

E költeményben a mulandóság fölött kesereg, panaszkodik Simonides. Alap gondolatként Homeros ama nyilatkozata szolgál: «a milyen a lombok elveszése, olyan az embereké». Mindenki tudja ezt, s mégis kevesen használják fel az életet úgy a mint kell. Ne legyünk könnyelműek — int a költő — gondoljunk ifjúságunk szép napjaiban az öregségre, az élet mulékonyságára, de a nemes élvezetekből ne mulaszszuk el kivenni részünket.

Íme a mimnermosi búdal, a fájdalmas panasz, a keserv az élet rövidege, tűnékenysége fölött, s íme megint a modern elegia ősalakja. A költő bánatát azzal igyekszik ellensúlyozni, hogy a művet az élet felhasználására intéssel végzi be.

Simonides egyike volt Hellas legtöbb oldalu, s legtekintélyesebb lantos költőinek. Írt *epinikiá*-t, *hyporkhemá*-t, *paian*-t, *dithyrambos*-t, *parthenia*-t, *hymnos*-t, *threnos*-t és *elegia*-t. Ide most csak ez utóbbi tartozik, melyről jegyezzük meg, hogy Simonides volt a *gyász-elegia* megteremtője, s nagy mestere. Leginkább az érzelem-gyöngédségét, az alak elegantiáját s azt dicsérték benne, hogy az érzelmenek oly bensőségével, megragadó közetlenségével tudta kifejezni a bánatot, a keservet, a gyászt, hogy mindenki, még a legközömbösebb is ellenállhatatlanul együtt érzett vele. Általában őt tartották a gyász-elegia legkitünőbb költőjének. Nyelve az epikai, kevés dorismussal, s még kevesebb aiolismussal vegyítve.

X. Ion.

Orthomenesnek volt fia, Khiosban született, s korán Athenaiba került, hol kiválóan szomorujáték-költéssel foglalkozott. Virágkora 452—449 körül esik. Részt vett kora mozgalmaiban, abban az időben működött, mikor a nagy fontosságú persa

háborúk bevégződven, minden tehetségnek, s minden irányban szabadon lehetett s kellett fejlődnie. Egyetemes műveltségét legtalálébban az jellemezheti, hogy — a mi tudomásunk szerint első Hellasban — prózaíró és költő volt. Annyival sajnóssabb, hogy már 422 előtt ifju erejének teljes épségében meghalt, mint Aristophanes, a legnagyobb vigjáték-író mondja:

Ἴων ὁ Χῖος ὅσπερ ἐποίησεν πάλαι
ἐνθάδε τὸν Ἀσῖόν ποθ'. ὡς δ' ἦλθ', εὐθέως
Ἀσῖον αὐτὸν πάντες ἐκάλουν ἀστέρα.

Béke 777. köv.

Aranynk fordításában:

Ion, Khiosból, a ki írta nem rég
Itt lemn a «Hajnalesillag»-ot; miért is
A mint fölért, hajnalesillag leve.

Másnemű költői működése nem tartozik ide, lássuk elegiáit.

1.

Θυρσοφόροισι μέγα πρεσβεύων Διόνυσος·
αὕτη γὰρ πρόφασις παντοδαπῶν λογίων,
αἷ τε Πανελλήνων ἀγοραὶ θαλίαι τε ἀνάκτων,
ἐξ οὗ βοτρυόεσσ' αἰνὰς ὑποχθόνιον
5 πτόρθον ἀνασχομένη θαλερῶ ἐπτύξατο πήγχι
αἰθέρος· ὀφθαλμῶν δ' ἐξέθορον πυκινοὶ
παῖδες, φωνήεντες, ὅταν πέσῃ ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ,
πρὶν δὲ σιωπῶσιν· παυσάμενοι δὲ βοῆς
νέκταρ ἀμέλγονται μόνον ὄλβιον ἀνθρώποισιν,
10 ξυγὸν τοῦ χαίρειν φάρμακον αὐτοφύες·
τοῦ θαλίαι φίλα τέκνα φιλοφροσύνηι τε χοροὶ τε·
τῶν ἀγαθῶν βασιλεὺς οἶνος ἔδειξε φύσιν.
τῷ σὺ, πάτερ Διόνυσε, φιλοστεφάνοισιν ἀρέσκων
ἀνδράσιν, εὐθύμων συμποσίων πρῦταναι,
15 χαίρει· δίδου δ' αἰῶνα, καλῶν ἐπιτήρανε ἔργων,
πίνειν καὶ παίζειν καὶ τὰ δίκαια φρονεῖν.

Jegyzetek. 1. Θυρσοφόροισι· θύρσος = egy szőlőlombbal, s borostyánnal körített könnyű bot, melyet a bakkhansok, Bakkhosnak, a boristenek kísérői viseltek; θυρσοφόρος (θύρσον φέρων) = thyrsost viselő, Bakkhos ünnepét ülő, s tovább menőleg, mint itt borivó általában. — Διόνυσος a bor, a szőlő, a vegetatív élet, az örömök, vidámság istene, ki a szőlőműveléssel, borkészítéssel ismertette

meg az embereket. Másik ismert neve *Bakkhos*. I. Cox-Komáromy e m. I. 58. köv.

2. *ἄστυ* e h. *οὔτος* t. i. Dionysos, hol a mutató névmás mint gyakrabban a mellette álló mondományhoz hasonló. — *πρόφασις* itt = felidézője, megteremtője t. i. a vidám beszélgetéseknek (*λογίων*).

3. *Πανελλήνων ἀγοραί* — nemcsak népgyűlések, hanem — a mire itt célzás van — a vallási, politikai összejövetelek, pl. az olympiai s pythiai versenyekért. A «Panhellenek» alatt a görög nép összes törzsei értendők. — *ἀγοραί*-hoz különben egészítsd *εἰσίν*.

7. *παίδες* t. i. a szőlőszemek; *φωνήεντες* a szemek surrogásáról, mikor a szőlőt csöbörbe töltik.

8. *πρὶν δὲ σιωπῶσιν* — t. i. mikor a szőlő a fáján észrevétlenül nő, fejlődik. — *παραύμενοι δὲ βοῶντες* t. i. mikor a szőlő már sajtóba van szorítva.

10. *φάρμακον* nem orvosság, hanem felidézője, létesítője, eszköze a vidámságnak.

15. *αἰῶνα* élethossziglan, az életen keresztül.

A költő itt e művében Dionysosnak, a bor istenének áldásait festi, ki az emberiséget kiszabadítva a durva vadság nehéz kapcsai közül, társas életre szoktatta, s a vidám összejöveteleken szelidítette az érzést, az erkölcsöket. Mesteri kézzel van a költeményen végig víve a képmásítás. A lelkesült vidámság, a korlátlan érzelem nyilvánulása szintén figyelemre méltó.

2.

Χαίρετω ἡμέτερος βασιλεύς σωτήρ τε πατήρ τε
 ἡμῶν δὲ κρητῆρ' ὀνοχόσι θεράπωνες
 κινάντων προχόταισιν ἐν ἀργυρέοις· ὁ δὲ Χρυσός
 οἶνος ἔχων χειροῖν νιξέτω εἰς ἔδαφος.

- 5 σπένδοντες δ' ἄγνων Ἡρακλεί τ' Ἀλκμήνην τε
 Προκλείῃ Περσεΐδαί τ' ἐκ Διὸς ἀρχόμενοι
 πίνωμεν, παίζωμεν, ἔτω διὰ νυκτὸς ἀσιδή,
 ὀρχεῖσθω τις· ἐκὼν δ' ἄρχε φιλοφροσύνης.
 ὄντινα δ' εὐειδής μῦθαι θέλεια πάρευνος,
 10 κείνος τῶν ἄλλων κυδρότερον πίεται.

Jegyzetek. 1. *βασιλεύς* alatt valószínűleg magát Dionysost kell érteni.

3. *Χρυσός* egy a lakománál borral szolgáló személy neve.

4. köv. V. ö. Xenoph. 1.

5. *Ἡρακλεί* l. Tyrt. 2, 1-hez jegyz. *Ἀλκμήνη* Herakles anyja volt.

6. *Προκλείῃ* Prokles Herakles sarja volt. — *Περσεΐδαίς*: Perseidák a görög mythologia egyik főhősnéinek (kiről l. Cox-Komáromy e m. II. 14. köv. l.) ivadékai.

Itt e kis műben az alaphang, mely az egésznek közép-pontja: igrunk, mulassunk.

Ion már e művében is, de mint a hagyomány mondja, több elegiáiban is a *symptotikai* vagyis a lakomák élénkítésére szolgáló elegiai faj mestere. Vezérelve elegiáiban az a mi Mimmerosé, s még inkább Anakreoné t. i. πίνωμεν, παίζωμεν; de épen ezáltal, illetőleg ennek túlvitele által az elegiának határát átlépte, s a dythyramb-költészetbe csapott át, úgy hogy érdemei dacára is e jellemvonás megrovandó benne. Mint dithyrambosok, melyekben eszmegazdagság, emelkedett hang, s ódai fenség van, kitünők, de többé nem elegiák.

XI. Krates.

Élete, a mennyire hozzávethetünk, 350 vagy 330 köré esik. Thebaiban született. A «különc» Diogenesnek volt jeles tanítványa, s ama melléknévre őt is érdemesnek találta az ó-kor.

Töredéleiből ím itt van egy:

Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέχνα
Μοῦσαι Πιερίδες κλύετε μοι εὐχομένῳ
χόρτον ἐμῆ συνεχῶς δότε γαστέρι, ἥτε μοι αἰεὶ
χωρὶς δουλοσύνης λιτὸν ἔθιγε βίον

5 ὠφέλιμον δὲ φίλοις μὴ γλυκερὸν τίθετε
χρήματα δ' οὐκ ἐθέλω συνάγειν κλυτὰ, κανθάρου ὄλβον
μύρμηκός τ' ἄφρονος χρήματα μαιόμενος,
ἀλλὰ δικαιοσύνης μετέχειν καὶ πλοῦτον ἀγινεῖν
εὐφρον εὐκλήτην τίμιον εἰς ἀρετήν.

10 τῶν δὲ τυγῶν Ἑρμῆν καὶ Μούσας ἰλάσομ' ἀγνὰς
οὐδ' ὀσπανάεις τρυφεραῖς ἀλλ' ἀρετῆς ὀσίαιαι·

Jegyzetek. 1., 2. Erre nézve l. Solon 7, 1, 2-hez jegyz.

10. Ἑρμῆν· Hermes (római Mercurius) a családrádságnak, ravasz-ságnak istene, feje a kereskedőknek és tolvajoknak, Zeusnek hirnőke. L. Cox-Komáromy e. m. I, 31. köv. l.

Ez a töredék azért bir érdeklél, mert az elegiának egy újabb nemével, a *parodikussal* ismertet meg. A költő már a gyomor kielégítését mondja legfőbbnek, mert előtte fényűzés minden a nap alatt, csak a nélkülözhetetlen a szükséges. Ámde a költemény végén mintha meggondolná magát, a lélek

a szellem leigázását a görög jobb érzülete mintha nem tűrhette, midőn kimondja, hogy az erény az egyedüli birtok, s ezzel kíván áldozni ő Hermesnek. A nagyhangú pathos, kivált a mű elején a valóság nevetséges oldalát emeli ki, s éppen ez által parodia.

Antimakhosról lehetne még szólni, de mint a bevezetésben említve volt, ő is tulajdonképen már az Alexandrinok korába illik be, ezeknek elegiái pedig nem szívből jövő-, szívhez jutó művek többé, s éppen azért megismertetésök a középiskolai tanulóra nézve főösleges.

B) A Z EPIGRAMMA.

Van a görög lantos költészetnek egy ága, mely körülbelül az elegiával karöltve fejlett, ugyanazon forrásból merítvén életnedvét, mint az elegia. Ez az *epigramma*.

A szó maga (*ἐπιγραμμα*) eredetileg oly rövidke költeményt jelölt, melyet egyszerűen *felirat*nak nevezhetni. Felirat aztán lehetett sírkövön, műemléken vagy istennek szentelt ajándokon stb., minélfogva eltérő célu, tartalmu volt.

Epigrammákat bizonyynyal már nagyon régi időkben szerkesztettek, de a legkorábbiak, épen mert egyszerű feliratok, inkább történeti, mint művészi becsüek. A ki az epigrammát — tudomásunk szerint — önálló értékü műfajjá tette, az: *Arkhilokhos*, kivel fönebb mint elegikussal találkozánk. Ő eltérve az epigrammának kizárólag felirati természetétől, némileg szatirikus tendenciájuvá tette azt. Életkörülményei világosan magyarázzák, hogy e nemü művei is telve voltak keserüséggel, élességgel, gúnynyal. Nála már az alak a *distichon*, melyet a későbbi e fajta költők is kiváló előszeretettel használtak.

Mimmermos korában s talán részben általa, az epigramma a gyász-elegia jellemvonásait vette fel, pár rövid sorban a levert szív búját, keservét fejezve ki.

Theognis epigrammái már az oktató irányhoz csatlakoztak. Ez az irány utóbb közkedveletre talált, általános igazságokat, életnézetet, egyedi véleményt, bölcsészeti vagy más tudományos tételt fejezve ki. Ily irányu epigrammákat írtak *Empedokles*, *Sokrates*, *Platon*, *Pythagoras*, *Thukydides*, *Aristoteles* s mások.

Az egyéni, a magán élet különböző viszonyaihoz közeledtek *Sappho* és *Erinna* művei.

A epigrammának legnagyobb s legtermékenyebb mesterc az ó-kor egyhangu tanusága szerint *keosi Simonides* volt. Síriratai pár sorban oly meglepőn, oly találón fejezik ki a gondolatot, az előadás eme rövidsége s teljessége, a nagyszerű, megragadó egyszerűség által annyira kitünők, hogy örök időkre

mintakül szolgálhatnak. Epigrammái nagyrészt síriratok, de néha áldozati ajándékokra szánt feliratok, sőt némelyek épen tanító vagy elegiai irányuak.

Simonidesnek nagyon sok követője akadt; így a három legnagyobb szomorujátékíró, kik közül *Aiskhylos* bátor, magasztos kifejezései, *Sophokles* tiszteletet keltő erkölcsi nagysága, végre *Euripides* finom pathosa által tünt ki. Hasonló szellemben írtak *melosi Melanippides*, *khiosi Ion*, *parosi Euenos* stb.

Az epigrammát legnagyobb buzgalommal az *alexandrinok* művelték; ez időbe, a kombinatív éleselműség és tudós élceles korába esik e műfaj virágkora. S ez természetes is. A görög szellem költői ere jobbadán ki volt merítve, — nagyobb, szélesebb körü műfajok túlságosan tág keretűeknek, részben átöllelhetetleneknek bizonyultak; míg másrészt a görögökkel született költői erő, párosulva a költői nyelvvel sok ügyest, finomat s kedvest teremtett. A költészet nem mozgott többé általános érdekű viszonyok s tárgyak körül, a nyilvános élet színteréről letolva, a magán élet szűk körére lőn utalva. Itt keresett s talált virágzó talajt az epigramma költészet. Képzelt tárgyakra, személyekre is költöttek ekkor feliratokat, ha épen valóságosak híjával voltak. E művekben nincs ugyan sok szellemesség, de elég ügyesek, nem ritkán művésziek, kecsesek. Az e kori, még későbbi költők közül legnevezetesebbek: *Kallimakhos*, *Theokritos*, *Leonidas*, *Mnasalkas*, *Rhianos*, *Dioskorides*, *Antipatros*, *Meleagros*, *Lukillios*, *Philippos*, *Lukianos*, *Palladas*.

Epigrammákat először *Meleagros* (Kr. e. 60 körül) gyűjtött össze, azután *Philippos* (Kr. u. I. évszázban), majd a X. évszázban, *Konstantinos Kephalas*, s ennek művéből kivonatban *Maximus Planudes* a XIV. évszázban. E gyűjtemény *Anthologia Graeca* név alatt ismeretes, melyből *Székács*, *Szabó István* s mások által a magyar irodalomba is sok át van ültetve.

A görög epigrammákat rendszerint distikhonokban írták. A dialektos általán az, mely az elegiáé, tehát az ion, természetesen olykor helyi sajtáságokkal vegyítve.

1.

Ἄλκιβητι πλοκάμων ἱερῆν ἀνέθηκε καλῶπερην
Ἥρῃ, κορυδαίων εὖτ' ἐκούρησε γάμων.

Jegyzetek. Ennek szerzője Arkhilokhos. — 1. πλοκάμων ep. ion. és költői szó, πλέω gyökéből. — καλῶπερην ion alak az attikai καλῶπεραν h.

2. Ἥρῃ: Hera itt, mint a házasság istennője szerepel.

2.

Στάλαι· καὶ Σειρήνες ἔμαί καὶ πένθιμε κρωσσέ,
 ὅστις ἔχεις Ἄϊδα τὴν ὀλίγαν σποδίαν,
 τοῖς ἔμῳν ἐρχομένοισι παρ' ἠρίον εἶπατε χαίρειν,
 αἴτ' ἄστοι τελέθωντ', αἰδ' ἕτεροπτόλιες.
 5 γῶτι με νόμῳν εὔσαν ἔχει τάφος, εἶπατε καὶ τό
 γῶτι πατήρ μ' ἐκάλει Βαυκίδα, γῶτι γένος
 Τηνία, ὡς εἰδῶντι· καὶ ὅτι μοι ἅ συνεταιρίς
 Ἥρινν' ἐν τύμβῳ γράμμ' ἐγράξαε τόδε.

Jegyzetek. Szerzője *Erinna*, ki Lesbosból származott, Sappho kortársa volt, élt 600 körül. Kr. e.

1. A sírkövekre gyakran seireneket tettek, mint a melyek a halált jelképezik. Στάλαι: dór alak az attikai στάλαι h. — κρωσσός: költői és később kori szó = korsó, kancsó.

2. Ἄϊδα l. Tyrt. 3, 38-hoz j. — τὴν dór alak az attikai τὴν h., mint alább a 7. v. ἅ = ἴ. — σποδίαν költői és később kori szó, az attikai σποδός h.

4. τελέθωντ' = τελέεωσι.

5. εὔσαν = εὔσαν. V. ö. 9, 4-hez j.

6. Βαυκίδα: Baukis egyike Sappho tanítványainak, korán, násza előtt kevéssel halt meg.

7. εἰδῶντι = εἰδῶσι — Τηνία dór alak ἐση h. — ὅτι: epikus alak ἴ h.

Nemes egyszerűség, finom érzés lengi át e művet.

3.

᾽Ω ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῶδε
 κείμεθα, τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι.

Simonidestől a Thermopylainál (Kr. n. 480) elesettek emlékeül állított oszlopon. Simonides összes sírirtatai közt ez a legszebb, legtökéletesebb; a harci bátorság, a hősiesség egyben sines ily nyugodt, keresetlen egyszerűséggel s mégis nagy-szerűen festve.

Ő írta a következő kettőt is:

4.

Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
 χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δόναμιν.

Ez az epigramma a marathoni csata (Kr. e. 490) elesett hőseire volt írva; jellemezve van benne a harc a persák ellen.

5.

Εὐκλέας αἶψα κέκευθε, Λεωνίδα, σὶ μετὰ σεῖο
 τῆδ' ἔθανον, Σπάρτης εὐρυγόρου βασιλεῦ,
 πλείστων θῆ τόξων τε καὶ ὠκυπόδων σθένος ἔππων
 Μηδείων ἀνδρῶν δεξιόμενοι πολέμῳ.

- Jegyzetek.** 1. αἶψα epikus és költői szó apharesissal γὰρ-ból. — σεῖο tisztán ion alak az attikai σοῦ helyett, néha σοῦ is.
 2. εὐρυγόρου költői és epikus szó = téres, tágas.
 3. σθένος itt = erő. Miféle képlet ez?
 4. Μηδείων rendszerint = perzsák. A méd birodalom magában foglalta Ázsiában a mai Irak-ot, Adserbeidsan-t, Ghilan-t, és Mauzandaran egy részét. — δεξιόμενος = tartva fel.

6.

Καρτερὸς ἐν πολέμοις Τιμόκριτος, οὗ τόδε σῆμα.
 Ἄρης δ' οὐκ ἀγαθῶν φεΐδεται, ἀλλὰ κακῶν.

Jegyzetek. Anakreontól, a teosi lantostól, ki Kr. e. 524. körül virágzott.

1. Τιμόκριτος, előttünk teljesen ismeretlen egyéniség. — σῆμα dór alak az attikai σῆμα = σημεῖον h.

7.

Τέλλιδο ἱμερόεντα βίον πόρε, Μαιάδος υἱέ,
 ἀντ' ἔρατων δῶρων τῶνδε χάριν θέμενος.
 δὸς δέ μιν εὐθυδίκων Εὐωνυμέων ἐνὶ δήμῳ
 ναίειν αἰῶνος μοῖραν ἔχοντ' ἀγαθῆν.

Jegyzetek. Szintén Anakreontól. — 1. πόρε, πορίζω melyik alakja? Μαιάδος υἱέ Maia fia, Hermes. Maia a pleiadok közt (ezek a hajósokra nézve fontos hetes csillagképet teszik; feljövételük jó-, letünésük rossz időnek jele) legidősebb lánya.

3. μιν, simuló szó, ion alakja a 3. pron. pers. sing. acc. ᾧ h. — Εὐωνυμέων Euonymiának, egy attikai demosnak lakói.

8.

Αὐταὶ ποιμαίνοντα μεσαμβρινὰ μῆλά σε Μοῦσαι
 ἔδρακον ἐν κραναοῖς οὖρεσιν, Ἥσιόδε,
 καὶ σοὶ καλλιπέτηλον ἐρυσσάμεναι περὶ πάσαι
 ὄρεξιν δάφνας ἱερὸν ἀκρεμόνα,

- 5 δῶκαν δὲ κράνας Ἑλικωνίδος ἔνθεον ὕδωρ,
τὸ πτανῶ πώλου πρόσθεν ἔκοψεν ὄνουξ,
οὗ τὸ κρεσσάμενος μακάρων γένος ἔργα τε μολπαῖς
καὶ γένος ἀρχαίων ἔγραφες ἡμιθέων.

Jegyzetek. Ez epigramma szerzője Asklepiades Samosból, ki Kr. e 280 körül élt. A költemény Hesiodos Theog. 22. köv. után készült. — 4. δάφνας 5. κράνας stb. miféle alakok? Ἑλικωνίδος κτλ. Helikon egy, minden irodalomban előforduló hegy déli Boiotiában. Itt volt a Musák forrása: Hippokrene, melyet Pegazos, a szárnyas ló fakasztott Poseidon tanácsára, visszanyomva a Helikont, mely a Musák énekétől elragadtatva már-már égbe akart emelkedni. L. Ovid. Met. 5, 256. köv.

7. Hesiodos művei: Θεογονία, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, Ἡσαῖα μεγάλαι.

9.

- Οὐκέτι θελγομένας, Ὀρφεῦ, δρύσας οὐκέτι πέτρας
ἄξιεις, οὐ θηρῶν αὐτονόμους ἀγέλας
οὐκέτι κοιμάσεις ἀνέμων βρόμον, οὐχὶ χάλαζαν,
οὐ νεφετῶν συρμούςς, οὐ παταγεῦσαν ἄλλα.
5 ὦλεο γὰρ· σὲ δὲ πολλὰ κατωδύραντο θύγατρες
Μναμοσύνης, μάτηρ δ' ἔξοχα Καλλιόπα.
τί φθιφένους στοναγεῦμεν ἐφ' οὐσίαις, ἀνίχ' ἀλάλκειν
τῶν παιδῶν Ἀΐδην οὐδὲ θεοῖς δύναμις;

Jegyzetek. A szerző Antipatros Sidonból, ki Kr. e. 200 körül élt. 1. Ὀρφεῦ· Orpheus egy őskori görög költő; atyja Oiagros vagy Apollon, anyja meg Kalliope. Halálára nézve l. Verg. Georg. 507. köv. Ovid. Met. 10, 1. köv.

3. οὐχὶ epikus és ion alak az attikai οὐ, οὐκ helyett.

4. παταγεῦσαν· πατάσσω-tól; az -εῦσαν οὔσαν h. dór nyelvjárás szerint, mint alább 6. Μναμοσύνης; Μημοσύνης h., μάτηρ μήτηρ h. stb.

5. πολλά adverb. helyett.

6. φθιφένους· φθίνω-tól. Azt akarja kifejezni itt a költő, hogy hiábavaló a gyász a meghalt emberekért, mikor még az istenfiak sem kerülhetik ki a halált.

7. ἀνίχ'. A mondat szerkezet következő: ἀνίχ' οὐδὲ θεοῖς δύναμις; (ἔστ') ἄλ. τῶν π. Ἄ.

10.

- Οἱ μὲν σευ Κολοφῶνα τιθηνήτειραν, Ὀμηρε,
οἱ δὲ καλὰν Σμύρναν, οἱ δ' ἐνέπουσι Χίον,
οἱ δ' Ἴον, οἱ δ' ἐβόασαν εὐκλαρον Σαλαμῆνα,
οἱ δὲ νο τῶν Λαπιθέων ματέρα Θεσσαλίαν·

- 5 ἄλλοι δ' ἄλλην γαίαν ἀνίαχον. εἰ δὲ με Φοῖβου
 χρῆ λέξαι πινοτάς ἀμφαδὰ μαντοσόνας,
 πάτρα σοι τελέθει μέγας Οὐρανός, ἐκ δὲ τεκούσης
 οὐ θνατᾶς, ματρὸς δ' ἔπλετο Καλλιόπας:

Jegyzetek. E mű szerzője szintén Antipatros. — 1. Ὀμῆρε. Homeros születésére nézve l. Simonid. 2-hez jegyz. — τει l. Epigr. 5, 1-hez j. — τεινήτειραν τεινήτειρα = τεινήη tápláló, dajka.

2. καλὴν valamint 4. ματέρα stb. l. Epigr. 9, 4-hez jegyz.

3. Ἴον Ios egyike az úgynevezett sporád szigeteknek, hol némely adatok szerint Homeros sirja volt.

4. ἡ γυῖνγυῖτ enklit. alak az attikai ἡ-ből. — Λαπιθέων A lapithák egy thessaliali vad hegyi nép, mely a Kentaurosokkal hadakozott. V. ö. Xenophan. 1, 22-hez j.

5. ἀνίαχον ἀνίαχον = (ἀνά, ἰάχω) fölkiált, hív, hangosan dicsér.

6. ἀμφαδὰ epikus adverb. = aperte, palam.

11.

- Σαπφώ τοι κεύθει, γῆθῶν Αἰολί, τὰν μετὰ Μούσαις
 ἀθανάταις θνατᾶν Μοῦσαν ἀειδομένην,
 ἂν Κύπρις καὶ Ἴερος τὸν ἄμ' ἔτραφον, ἄς μετὰ Πειθῶ
 ἔπλεκ' ἀείζωον Πιερίδων τέτρανον,
 5 Ἑλλάδι μὲν τέρψιν, σοὶ δὲ κλέος, ᾧ τριέλικτον
 Μοῖραι δινεῖσαι νῆμα κατ' ἡλακᾶτας,
 πῶς οὐκ ἐκλώσασθε πανάφθιτον ἦμαρ ἀοιδῶ
 ἀφθιτα μῆσαμένα θῶρ' Ἑλικωνιάδων;

Jegyzetek. — Ugyanattól. — 1. Platon szerint Sappho a 10-dik Musa. γῆθῶν Αἰολίς = Lesbos szigete, a mai *Metallino*.

3. Πειθῶ a rábeszélés istennője, Aphroditének s a Kharisoknak kísérője; a később kori írónál ez utóbbiak egyike.

12.

- Ἦ θεὸς ἦλθ' ἐπὶ γῆν ἐξ οὐρανοῦ, εἰκόνα δίδων,
 Φειδίαι, ἦ σύ γ' ἔβης τὸν θεὸν ὑπόμνητος.

Szerzője Philippos Thessalonikéből, ki Kr. u. az I. évszázban élt. — Zeusnek Olympiában levő emlékére van írva.

13.

- Οὐρανὸς ἄστρα τάχιον ἀποσβέσει, ἢ τάχα νυκτὸς
 ἡέλιος φαιδρὴν ὄψιν ἀπεργάσεται,

καὶ γλυκὸν νᾶμα θάλασσα βροτοῖς ἀρυτήσιμον ἔξει,
καὶ νέκυς εἰς ζωῶν χώρον ἀναδράμεται,
5 ἢ ποτὲ Μαιονίδαο βαθυκλεῆς οὖνομ' Ὀμήρου
λήθη γηραλέων ἀρπάσσεται σελίδων.

Jegyzetek. Szintén Philippostól. — 1. ἦ = vagy. τάχα = talán.
2. φαίδρην. A mondatszerkezet ez: ἡέλ. ὄψιν νυκτός ἀπ. φαίδρ.
4. ἀναδράμεται ἀνατρέγω melyik alakja?
5. ἦ = minthogy. Szerkeszd a mondatot így: ἦ ποτὲ γ. γηρ.
σελ. Ὀμ. Μ. ἀρ. οὖν. βαθ (αὐτοῦ). Μαιονίδαο. Homeros mellékeve;
Μαιονία = Lydia tartom. egy része.

14.

Πλοῦς σφαλερὸς τὸ ζῆν' χειμαζόμενοι γὰρ ἐν αὐτῷ
πολλάκι ναυηγῶν παίσμεν οἰκτότερα·
τὴν δὲ Τύχην βιότοιο κυβερνήτειραν ἔχοντες,
ὡς ἐπὶ τοῦ πελάγους, ἀμφίβολοι πλέομεν·
5 οἱ μὲν ἐπ' εὐπλοΐῃ, οἱ δ' ἔμπαλιν· ἀλλ' ἅμα πάντες
εἰς ἓνα τὸν κατὰ γῆς ὄρμον ἀπερχόμεθα.

Szerzője Philippos kortársa Palladas. Az egész az élet festi.

Jegyzetek. πολλάκι költői és ion alak az attikai πολλάκις h. —
ναυηγῶν ion nyelvjárás szerint az attikai ναυαγῶν h. = mint a hajó-
törttek. οἰκτότερα· alapfok οἰκτρός 3. = miserabilis, moestus.

3. Így vezetendő be: minthogy pedig mi... — κυβερνήτειραν Τύχη-
nek a sors istennőjének, mint vezetőnek, evező-rudat adtak,
melyről Dion Khrysost. LXIII, 327. azt mondja: τὸ πηδάλιον ὀηλαῖ,
ὅτι κυβερναῖ τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ἢ Τύχη.

15.

Πῖνε καὶ εὐφραίνου· τί γὰρ αὔριον, ἢ τί τὸ μέλλον;
οὐδεὶς γινώσκει. Μὴ τρέχε, μὴ κοπία·
ὡς δύνασαι, χάρισαι, μετὰδος, φάγε, θνητὰ λογιζού·
τὸ ζῆν τοῦ μὴ ζῆν οὐδὲν ὄλως ἀπέχει.
5 Πᾶς ὁ βίος τοιόσδε, ῥοπή μόνον· ἂν προλάβῃς, σοῦ,
ἂν δὲ θάνῃς, ἐτέρου πάντα· σὺ δ' οὐδὲν ἔχεις.

Ismeretlen szerzőtől. Az élet rövid volta van benne festve.

Jegyzetek. τί t. i. σέρσι. Hasonlókép Liv. XLV, 8. non decet
praesenti credere fortunae, quum, quid vesper ferat, incertum sit.
Theokr. Id. 13, 4. τὸ δ' αὔριον οὐκ ἐσπεύμεν.

3. ὡς = addig a míg. — τὰ ζῆντὰ = a halál.
 4. A halál és élet bizony nincsenek messze egymástól.
 5. προλάβῃς t. i. τὸν βίον. — σοῦ: tied, a te sajátod. V. 6. v. ἐτέρου.

16.

- Πρωθήβην ἔτι κόρον, ἔτι γνοάνοντος ἰούλου
 δευόμενον, φθονερῆ Μοῖρα καθείλε βίου
 πολλὰ σοφῆς χειρὸς ἔργα λελουπότα. Βάσκανε θαῖμον,
 οἷα σὺχ' ὀσίως ἐλπίδας ἐξέταμες·
 5 Ἀλλὰ σὺ, γαῖα, πέλοις ἀγαθῆ κόρυφ' Ἰακουλίνω,
 καὶ δὲ παρὰ πλευρὰς ἄνθεα λαρὰ φύσις,
 ὅσσα κατ' Ἀραβίους τε φέρεις, ὅσα τ' ἔστι κατ' Ἰνδοῦς,
 ὡς ἂν ἀπ' εὐόδμου χρωτός ἰούσα ὄροτος
 ἀγγέλλῃ, τὸν παῖδα θεοῖς φίλον ἔνδοθι κείσθαι,
 10 λοιβῆς καὶ θυέων ἄξιον, οὐχὶ γόνυ·
 Εἰκοσέτη τὸν παῖδα θεῶν κατενήρατο Μοῖρα,
 κἄστιν ἐν εὐσεβέων ἦν διὰ σοφροσύνην.

Sírirat egy korán elhúnyt ifjura, ismeretlen szerzőtől.

Jegyzetek. 1. Πρωθ: az, a ki épen férfi korába lép. — γνοάω finom hajunak, tömött gyarjas hajunak lenni.

3. χειρὸς = χειρῶς — ἔργα az elhúnyt tán művészféle lehetett; egész, ἔστι.

4. ἐξέταμες: dór végzet -μεν h. ἐκτέμνω-tól. A kép a növényektől van, melyek korai virulásukban vesztek el.

6. καὶ δὲ és . . . is, ezenkívül. A sírhalmokon virágokat ápoltak, hogy a halottat kellemes illattal körítsék s állandó tavaszt borítsanak föléjük.

8. ἰούσα part. praes. fem. εἶμι-tól.

9. ἔνδοθι epikus alak az attikai ἔνδον = intus helyett.

11. κατενήρατο κατανείρω melyik alakja.

12. κἄστιν krasis καὶ ἔστιν-ből. — εὐσεβέων t. i. γόνυ.

17.

- Ἠρέμ' ὑπὲρ τόμβου Σοφοκλέος, ἡρέμα, κισσέ,
 ἐρπύξοις, γλοερὸς ἐκπροχέων πλοκάμους,
 καὶ πέταλον πάντη θάλλοι ῥόδου, ἧ τε φιλορρώξ
 ἄμπελος, ὕργα πέριξ κλήματα γευαμένη,
 5 εἷνεκεν εὐεπίης πινοτόφρονος, ἧ ὁ μελιχρὸς
 ἦσκησεν Μουσῶν ἄμμιγα καὶ Χαρίτων.

Szerzője Simmias, Thebaiból, kit Sokrates tanítványának tartanak.

Jegyzetek. 1. Σοφοκλῆος: Sophokles, ki Kr. e. 497. szül., a görög szomorujátékot a tökély pontjára emelte. — κισσέ. Hor. Carm. 1, 1, 29. doctarum hederæ præmia frontium. A borostyán és szőlő Dionysosnak, kinek védelme alatt áll a dráma, ép úgy, mint a dráma Musáinak, a Kharisoknak a rózsa volt szentelve.

3. φιλοβρώξ (βῶξ, βᾶξ) = szőlőt termelő, -adó.

4. γεωαμένη dór alak γεωμένη h.

5. εὐεπίης: εὐεπίη v. -ία v. -εια: jól, szépen beszélés, szép beszéd.

6. ἄμιγα dór és ep. rövidített alak ἀνάμιγα-ból; így fordul elő ugyanez igétől ἄμιξας ἀνάμιξας h.

18.

Κρανῆη καὶ τούσδε μενέγχεας ὄλεσεν ἄνδρας
Μοῖρα πολύρρηγον πατρίδα ῥυσμένους·
ζῶν δὲ φθιμένων πέλεται κλέος, οἷ ποτε γυῖος
τλήμονες Ὀσσεῖαν ἀμφιέσαντο κόνιν·

Ezt az epigrammát thessaliali harcásokra írta a tragikus trias elseje, Aiskhylos. Kr. e. 525—456.

Jegyzetek. 1. μενέγχεας: μενέγχις (μένω, ἔγχις) = harcias, vitéz, bátor.

2. πολύρρηγον: πολύρρηγος epikus szó = nyújban bővelkedő.

3. φθιμένων l. Epigr. 9, 6-hoz j. — γυῖος: τὰ γυῖα epikus szó = a tagok, de csak a térd, láb, kar, kéz, tehát a mell és fej kivételével a test más részei.

4. κόνιν: κόνις epikus és költői szó = az att. κόνια = föld. Ὀσσεῖαν: Ossa egy thessaliali hegység, mai neve *Kissouo*.

19.

Σῶμα μὲν ἐν κόλποις κατέχει τόδε γαῖα Πλάτωνος,
ψυχὴ δ' ἰσοθέων τάξιν ἔχει μακάρων.

Szerzője Speusippos, Platon rokona s tanítványa, meghalt Kr. e. 334 körül. Platonról l. 20. epigr.

20.

Ἄστέρας εἰσαθρεῖς, Ἄστηρ ἐμός: εἶθε γανοίμην
οὐρανός, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σὲ βλέπω.

Szerzője Platon, az akadémikusok nevü bölcseleti iskola feje, kinek élete K. e. 429—347 közé esik.

Jegyzet. Ἄστηρ Platon tanítványa volt, kivel együtt nagyban tanulmányozták a csillagászatot.

21.

Σιγάτω λάσιον ὄρυάδων λέπας, οἷ τ' ἀπὸ πέτρας
 κροῦνοι καὶ βληχγὴ πουλομεγῆς τοκάδων,
 αὐτὸς ἐπεὶ σύριγγι μελίσσεται εὐκελάδῳ Πάν,
 ὄρηδον ἰεῖς ζευκτῶν χεῖλος ὑπὲρ καλάμων.
 5 αἶ ὁ ἐπέριξ θαλεροῖσι χορὸν ποσὶν ἐστήσαντο
 Ὑδριάδες Νύμφαι, Νύμφαι Ἀμαδρυάδες.

Szerzője szintén Platon. Pánnak, az erdők, rétek istené-
 nek szobrára volt írva. — A nymphák alárendelt istenségek,
 az élő természet személyesítői. Hegyeken, völgyeken, barlan-
 gokban, folyókban, berkekben, forrásokban stb. laknak. Az itt
 említettek fák nymphái.

22.

Παῖδα θεᾶς Θετίδος, Πηληϊάδην Ἀχιλλῆα,
 ἦ δ' ἰερά νῆτος ποντιᾶς ἀμφὶς ἔχει,

Szerzője Aristoteles, a híres polyhistor s főkép bölcselő
 Kr. e. 384—322. Akhillesre van írva, ki a későbbi írók szerint,
 a Pontus Euxinus (ποντιᾶ) egyik mesés szigetén, Leukeben
 temettetett el. Homeros szerint sírja Troasban, a Hellespon-
 tos mellett, Sigeion hegyfokon volt. L. Od., 24, 36. k. 82.

23.

Τὰ ῥόδα τὰ ὄροσόντα καὶ ἅ κατάφυκτος ἐκείνα
 ἔρφυλλος κείται ταῖς Ἑλικωνιάσι,
 ταὶ δὲ μελάμφυλλοι θάφναι τίν, Πόθις Παιάν,
 Δελφίς ἐπεὶ πέτρα τοῦτό τοι ἀγλάϊσε;
 5 βῶμον δ' αἰμάξει κερὰς τράγος οὗτος ὁ μαλός,
 τερμίνθου τρώγον ἔσχατον ἀκρέμονα.

Ennek s a következő két epigrammának szerzője Theokri-
 tos, híres idyll-költő, ki Kr. e. 270 körül virágzott.

Jegyzetek. 1. ἅ dór alakja az attikai ἦ névelőnek. ἐκείνα dór
 alak az attikai ἐκείνη helyett.

2. ἔρφυλλος = kakukfű, thymus serpyllum. L.

3. ταὶ nom. plur. ἅ névelőtől, attikai αἱ. — τίν dór alak az attikai
 σοι h. — μελάμφυλλοι: sötét zöld levelű.

5. βῶμον αίμαζεί. V. ö. Verg. Ecl. 1, 8. aram imbuet; Hor. Carm. 3, 13, 6. inficiet rubro sanguine. — μάλός = λευκός.

6. τερμίνθου· τερέβινθου, τέρμινθος Dél-Európában terminő *terpen-tin-pisztác*z, pistacia terebinthus. L.

E költemény a Musáknak s Apollonnak áldozati aján-dékaira volt írva.

24.

Ἄ τε φρονά Δώριος χώνηρ ὁ τὰν κομφοδίαν
 εὐρών Ἐπίχαρμος.
 ὦ Βάκχε, γάλκεόν νιν ἀντ' ἀλαθινῶ
 τὴν ὠδ' ἀνέθηκαν
 5 τοὶ Συρακόσσαις ἐνιδρουνταὶ πεδωρισταὶ πόλει,
 οἳ' ἀνδρὶ πολίτῃ —
 σωρὸν γὰρ εἶχε βήματων — μεμναμένους
 τελεῖν ἐπίχειρα.
 πολλὰ γὰρ πότε τὰν ζόαν ταῖς πᾶσιν εἶπε χρήσιμα.
 10 μεγάλα χάρις αὐτῷ.

Epikharmosnak, a megarai vígjátékírónak egy szobrára volt költve. Epikharmos virágkora Kr. e. 490—480 közé esik. A versmérték alakja:

⊕ ⊖ — ✕ | ⊕ ⊖ — ✕ | ⊕ ⊖ — ✕ | ⊕ ⊖ — 1. 5. 9. tetram. trochaicus
 catalectus.
 ∪ ∪ | ⊕ ⊖ ⊖ | — ⊖ 2. 4. 6. 8. 10. v. adonicus cum
 anacrusi.
 ∪ | ⊕ ⊖ — ∪ | ⊕ ⊖ — ∪ | ⊕ ⊖ — 3. 7. trimeter iamb. cum
 anacrusi.

Jegyzetek. Ἄ φρονά dór alak = ἡ φρονή attikaiban. — χώνηρ krasissal = καὶ ὁ ἀνήρ. — τὰν = τήν.

3. νιν dór alak = az epikus μιν, l. Epigr. 7, 3-hoz j.

4. τοὶ = οἱ.

5. Συρακόσσαις dór alak az attikai Συρακούσαις h.

7. μεμναμένους = μεμνημένους.

9. πότε dór alakja πρὸς-ηακ.

25.

Ὁ μონσοποιὸς ἐνθάδ' Ἴππωναξ κεῖται·
 εἰ μὲν πονηρός, μὴ ποτέρχειν τῷ τύμβῳ,
 εἰ δ' ἔσσι κρήνηός τε καὶ παρὰ χρηστῶν,
 θαρσέων καθίζου, κῆν θέλης ἀπόβριξον.

Az Ephesosból származott satira-költőnek, Hipponaxnak sírírata, ki Kr. e. 540 körül élt s a kholiambos-méretnek volt feltalálója, melyet Theokritos itt szándékosan alkalmaz.

A versmérték alakja ez :

υ | ι υ — κ | ι υ — κ ι ι κ

Jegyzetek. 2. ποτέργεσσι imperat. alak az eredeti -εσσι végzetből a σ kilökése s az -εσσι-nak εσσι-vé való összevonása által.

3. εσσι dór alakja az attikai εσσι-nak.

4. κκσιςσσι l. 2. v. — κκσιςσσι = κκσιςσσι.

C) A Z I A M B O S.

Az iambos-költészet története messze visszanyúlik a görög nép őskorába. Mint egy üstökös támad föl egyszerre a hellén költészet egén, — mint egy meteor jelenik meg s szórja szét sziporkázó szikráit minden felé. Kétségtelenül a történet előtti időkben is létezett e költészet-nem, — tudomásunk szerint, legalább valószínűleg, Demeter istennő ünnepei szolgáltak alapjául. Sok ünnepnél, de kivált épen a Demeteréinél alkalmazásban volt a tréfa, ingerkedés s a régieknek az az eljárása is erre bizonyít, hogy az iambost Keleosnak, az eleusisi hősnek leányától, Iambe-től származtatták, ki Demetert, leánya elraboltatása miatti bánatából legelőször birta mosolyra deríteni.

Maga a szó, a legvalóbbszíni etymologia szerint *ἰάπτειν* = hajítani, dobni igétől származik s az *ἰαμβος* e szerint gúnyos, élesen célozó és találó költeményt jelent.

Ez a költészet-nem éles ellentétben áll az epos-költészet-tel. Olyan forma ez a viszony, mint a szomorú- és vígjátéké egymáshoz. Az epos a nagyszerű, a magasztos multtal foglalkozik, az iambos a köznapi, kicsinyes jelennel. Az eposban a költő mindenütt tárgyilagos, ebben meg saját egyéni érzelmeit fejezi ki; az epos a néhai hősokeket, a nagyokat csodálja, bámulja, — az iambos a jelenben élőköt gúnyolja s teszi nevetéssé.

Az iambos majd egyes emberi gyarlóságokat, majd társadalmi félszepségeket, majd meg ismét valódi bűnöket állít pellengérré, könnyedén, szeszélyesen, váratlan, játszi elmésséggel, rögtönös, csattanó élccel, mindig komolynak látszó, de azért csak színleg dicsérő vagy gyalázó gúnynyal, néha az egyenesen, közvetlenül támadó kesergúnynyal (sarkasmos), gyakorta folytonosan és kíméletlenül ostromozva, —

mindenha emberi fonákságokat, tévedéseket, hibákat, sőt bűnököt tüzve ki céltáblául.

Az iambos leghasználtabb versalakja a *hatméretű*, vagyis a „*trimeter iambicus*“, melynek könnyed, folyékony s a köznapi nyelvhez legközelebb álló természete legalkalmasabb volt az iambos céljaira. E mellett azonban ugyancsak erre a költészet-nemre más méretű iambosokat sőt trokhaikosokat is használtak.

Az iambos-költészet nyomai meg vannak már az epos-költészet egyes termékeiben, ide tartozik pl. *Thersites* alakja az *Ilias*-ban, ide a Homerosnak tulajdonított *Marqites* című komikus epos, ide a parodizáló *Batrokhomiomakhia*, melynek irányáról fogalmat ad Csokonaink Blumauer után átdolgozott *Béka-egérharca* is.

Ámde ezek mind csak szórványos töredékek, melyek sem határozott tartalommal, célzattal, sem megfelelő alakkal nem bírván, nem tekinthetők e műfaj példányainak.

A ki a tartalmat s alakot kellő, ügyes összhangzásba hozta, az *Arkhilokhos*, kivel már két ízben találkoztunk, előbb mint elegia-, aztán mint epigramma-költővel. Ő tette az iambost, tudomásunk szerint, igazán művészileg költői műfajjá.

Utána ephesosi *Hipponax*, *Ananios*, amorgosi *Simonides*, *Solon* s végre *Babrius* foglalkoztak kiválóan e műfajjal.

I. *Arkhilokhos*.

Életét s rövid jellemzését az «Elegia» rovat alatt közöltük. Itt még röviden a következőket jegyezzük meg.

Arkhilokhos kezdte művészi tökélyvel használni a hatméretű szökő és lejtő mértékeket. Ő volt az első, ki a hagyomány szerint *asynartetoí* sorokat alkalmazott, melyek két különmemű verstagot foglalnak magukban pl. lengedit lejtivel. Ugyancsak tőle ered az *epodosok* használata, melyekben hosszabb versszakokra bizonyos számú rövidebbek következnek, pl. a trimeter iambicusra egy dimeter vagy egy kis dactylicus, — avagy egy hexameter dactylicusra egy trimeter iambicus vagy dimeter. A versnemek ily összefüzésében van letéve csírája a későbbi tökélyes *versszakoknak*, *stropháknak*, melyek főként a kardalokban s ennek folytán a drámákban leltek alkalmazást.

Bámulnunk kell *Arkhilokhost*, ki a költészet oly különböző fajaiban működött; az ó-kor egyhangú tanúsága szerint azonban legkitünőbb volt az iambos-költészetben. Sajnos, hogy csak töredékeink vannak tőle.

1.

Ἦδη δ' ὥστ' ὄνον ῥάχῃς
 ἔστειλεν ὕλης ἀγρίτης ἐπιστεφίης·
 οὐ γάρ τι καλὸς γῶρος οὐδ' ἐφίμερος
 οὐδ' ἐρατός, οἷος ἀμφὶ Σίριος ῥόας·

Jegyzetek. 1. ὄνον ῥάχῃς; v. ö. γνάσος hegytetőért; ῥάχῃς = a hátgerinc kiálló csontja, innen a hegy teteje.

2. ὕλης a genet. mint a bőséget jelentő igéknél. V. ö. Od. 1, 148, 2, 431. Il. 1, 470. — ἐπιστεφίης, εἶος (gen.-al) = teletöltött.

3., 4. az a-liectivumok halmozása jellemzi a költő hevesességét.

4. οὐδ' ἐρατός iambos helyett daktylos, — csak Arkhilokhosnál. Σίριος: Siris egy folyó Alsó-Itáliában, Lukania tartományban a hasonlónevű város mellett.

A költő azt tanácsolja itt a parosiaknak, hogy ne Thasosba küldjenek gyarmatokat, hanem ide Sirisbe, hol a kolophoniak telepedtek volt le Gyges lyd király korában.

2.

Ὅ μοι τὰ Γύγῃ τοῦ πολυχρόσου μέλει,
 οὐδ' εἰλέ πῶ με ζῆλος, οὐδ' ἀχαιοῖαι
 θεῶν ἔργα, μεγάλῃς δ' οὐκ ἐρέω τυραννίδος·
 ἀπόπροθεν γάρ ἐστὶν ὀφθαλμῶν ἐμῶν.

Jegyzetek. 1. Γύγῃ: Gyges lyd király, ki itt van említve legelőször; gazdagságaért neve olyan közmondásossá lett, mint a Midasé (l. Tyrt. 3, 6-hoz jegyz.); a költő kortársa volt. V. ö. Herod. 1, 12. — Az alakra nézve v. ö. Tyrt. 3, 6-hoz j.

2. πῶ az ion πῶ helyett. — ζῆλος = féltékenység. — ἀχαιοῖαι (v. ö. ἀγῶ, ἀγῶζω, ἀγῶζομαι, ἄγαμαι): irigykedni valamire, néha accusativussal, mint itt ἔργα, néha dativussal. V. ö. Hor. Ep. 1, 6, 1. Nil admirari.

3. ἐρέω ion alak ἐράω h. — τυραννίδος: e szó itt fordul elő legelőször.

A költő e sorait mint egy sorsával megelégedett ember mondja, mint Aristoteles megjegyzi (Rhet. III. 17.) Ἀρχιλοχος ποιεῖ λέγοντα Χάριονα τὸν τέκτονα. Jellemző e költemény gúnyja a költőre, ki bár épen a nyomortól kényszerítve hagyta el hazáját s ment Thasosba, mégis úgy nyilatkozik, mintha uralomra, vagyonra, hatalomra nem vágynék, «meszsze vannak azok szemeitől.»

3.

Τοῖς θεοῖς τιθεῖν ἅπαντα· πολλάκις μὲν ἐκ κακῶν
 ἄνδρας ὀρθοῦσιν μελαίνῃ κειμένους ἐπὶ χθονί,
 πολλάκις δ' ἀνατρέπουσι καὶ μάλ' εὖ βεβήκοντας,
 ὑπίους κλίνουσ' ἔπειτα πολλὰ γίγνεται κακά,

5 καὶ βίον χροῖμῃ πλανᾶται καὶ νόον παρήρορος.

Jegyzetek. Ez s a következő pár töredék tetrameter trochaeus méretű. — 1. τιθεῖν az infin. erőteljes rövidséggel az imperativus helyett áll.

2. κειμένους ἐπὶ χθονί a régieknél gyakorta használatos kifejezés a legnagyobb fokú kétségbeesés jelzésére.

3. εὖ βεβήκοντα: szilárdul megállani.

5. παρήρορος (παρὰείρω) epikus és költői szó: hozzá kötött, mellette fekvő, tévedő, zavart eszü.

Az egész kis töredék az istenek hatalmát festi, mely néha kiemel a porból, néha porig aláz.

4.

Θυμὲ, θυμὲ ἄμηνάνοισι κήδεσιν κωκώμενε,
 ἄνα θεέ, θυσμενῶν δ' ἀλέξειν προσβαλὼν ἐναντίον
 στέρνον, ἐν δοκοῖσιν ἐχθρῶν πλησίον κατασταθεῖς
 ἀσφαλές· καὶ μήτε νικῶν ἀμφοτέρῃ ἀγάλλῃς,
 5 μηδὲ νικηθεὶς ἐν οἴκῳ καταπεσὼν οὐδύρῃς·
 ἀλλὰ χαρτοῖσιν τε γαῖρῃ καὶ κακοῖσιν ἀσγάλα
 μὴ λίην γίγνωσκε δ' οἷός τ' ἄνθρωπος ἔχει.

Jegyzetek. 1. ἄμηνάνοισι: L. Elegia. Arkh. 6, 5-hez j. κωκώμενος epikus szó, κωκῶω = érint, illet.

2. θυσμενῶν a genet. függ ἐναντίον-tól. — ἀλέξειν melyik alakja ἀλέξω igének?

3. ἐν δοκοῖσιν in hastis. — καταστ. ἀσφαλές: biztos helyzetben.

6. χαρτοῖσιν a dativus az indulatot jelentő igétől vonzatva.

7. ἄνθρωπος ion alak ἄνθρωπος; h., itt = τύπος, τρόπος.

Szív! légy bátor, ne kérkedj, ha győztél s ne panaszolj, ha legyőztek; gondold meg, hogy változandó az emberi élet.

5.

Χρημάτων ἄελπτον οὐδέν ἐστιν οὐδ' ἀπώμοτον,
 οὐδὲ θανάσιον, ἐπειδὴ Ζεὺς πατὴρ Ὀλυμπίων
 ἐκ μεσημβρίας ἔθηκε νόκτ' ἀποκρύψας φάος
 ἡλίου λάμποντος· λυγρὸν δ' ἦλθ' ἐπ' ἀνθρώπους θέος·

- 5 ἐκ δὲ τοῦ καὶ πιστὰ πάντα καπίελητα γίνεσθαι
 ἀνδράσιν· μηδεὶς ἔθ' ὅμων εἰσορῶν θαυμαζέτω,
 μηδ' ὅταν δελφῶσι θῆρες ἀνταμείψωνται νομὸν
 ἐνάλιον καὶ σφιν θαλάσσης ἤχέοντα κύματα
 φίλυτερ' ἡπίερον γένεσθαι, τοῖσι δ' ἡδὴ ἦν ὄρος.

Jegyzetek. 3. A nap- és holdfogyatkozást a régiek szerencsétlenséget jósló előjelnek tekintették.

4. *λάμποντες*: a tetrameter megtűri a páratlan helyen a spondeust.

5. Mostantól kezdve minden lehetséges.

7. A hihetetlenre, lehetetlenre Arkhilokhos óta közhasználatuvá vált e kifejezés: *delphin az erdőben*.

8. *ἤχεντα* miféle költői szabadság ez?

6.

Ὁὐ φίλέω μέγαν στρατηγὸν οὐδὲ διαπεπλιγμένον,
 οὐδὲ βροστρύχοισι γαῦρον οὐδ' ὑπεξυρηγμένον,
 ἀλλὰ μοι μικρὸς τις εἴη καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν
 ῥοικὸς, ἀσφαλῶς βεβηκῶς ποσσὶ, καρδίης πλέος·

Jegyzetek. 1. *διαπεπλιγμένον*: *διαπλίσω*: kifeszített lábakkal áll vagy mozog, — itt = peckesen jár.

2. *βροστρύχοισι γαῦρον* = a ki fürteivel kérkedik.

Elmondja a költő, minő tulajdonokkal kell birnia a derék harcosnak.

Arkhilokhos iambosai és trokhaiosai lényegesen különböznek egymástól; már ő annyira elválasztá ezeket, hogy utána mindkettő külön, önálló költészeti műfajban lett kizárólagos alkalmazást. Az iambos erélyesebb s épen ezért Arkhilokhos ebben fejezte ki haragját, boszuságát, keserűségét, míg ellenben a trokhaios versnemben írott művek közép helyet foglalnak el amaz és az elegia között; van heveség és mozgékonyosság benne, de lágyabb, gyöngédebb jellemű, mint a rohauó, gyors iambos. Ezekben a mérsékelt kedélyállapot s hang túlnyomó.

7.

Arkhilokhos újításai közül hátra van még egy, az epodosok, melyeket a régiek a versmértékek szép s művészi kezeléséért magasztaltak s melyek a későbbi aiol költészet stropháinak tevék alapját. Arkhilokhos töredékeiből össze lehet

állítani egy nagyobb egészet, egy mesét (αἶνος), mint a melylyel szatiráját fejezte ki a költő. A sasról és a rókáról szól e mese s tartalma következő: A sas és róka barátságot kötöttek s egymáshoz közel telepedtek le, a sas a szikla tetejébe rakván fészket, a róka meg a szikla aljában helyezve el kicsinyeit. Egyszer a róka távollétében a sas elrabolta a rókafiakat s szülötteinek adta, hogy megegyék. A visszatért róka semmit sem tehetett a rabló ellen, ki a magasból gúnyolta őt s azért Zeus-hoz fordult boszuért. S ez be is következék. U. i. a sas egy áldozatnál megégetett hús-darabot vitt fészkébe, — a húson még égő szén volt, mely felgyújtá a sas fészket s kicsinyei a földre hullottak a szikla tövébe, melyeket aztán a róka felfalt.

Αἶνός τις ἀνθρώπων ὄδῃ,
ὡς ἄρ' ἀλώπηξ καί τεός ξυνονήην
ἔμιξαν.

Ez lehetett a mese bevezetése.

Προῦθηκε πασι θεῖπνον αἰήνης φέρων.

Ez arra vonatkozhatik, hogy a sas elragadta a rókafiakat.

Ὅρας ἔν' ἔστ ἐκεῖνος ὑψηλὸς πάγος
τρηχὺς τε καὶ παλίγκτος,
ἐν τῷ κάθιμαί σῆν ἐλαφρίζων μάχην.

A sas gúnyolja a magasból a tehetetlen róka haragját.

ὦ Ζεῦ, πάτερ Ζεῦ, σὸν μὲν οὐρανοῦ κράτος
σὸ δ' ἔργ' ἐπ' ἀνθρώπων ὄρας
λεωργὰ καὶ θεμιστά, σοὶ δὲ θυγρίων
ὑβρις τε καὶ δίκη μέλει.

A róka felelete, melyben Zeushez benyújtja panaszát.

Πάτερ Λυκάμβα, ποῖον ἐφράσω τόδῃ;
τίς σὰς παρήειρε φρένας;
ἦς τὸ πρὶν ἠρήρεισθα· νῦν δὲ δὴ πολὺς
ἀστοῖσι φαίνεαι γέλως·

Ὅρκον δ' ἐνοσφίσθης μέγαν
ἄλας τε καὶ τράπεζαν . . .

Ez a két töredék a mese vége, a tanulás, az alkalmazás egy része lehet.

Az utolsó arra vonatkozik, hogy Lykambes a költőnek adott szavát, esküjét — melyről már tettünk említést — megszegte.

Ez a töredék-complex hát egy mesének részlete a rókáról és sasról, melynek jelképe alá van rejtve az igazság.

A költő célja e mesével, — melyben a sas Lykambes, a róka meg Arkhilokhos maga, — az volt, hogy kimutassa, miképp a hitszegőt előbb-utóbb utoléri a megérdemlett büntetés.

8.

Ἐρέω τιν' ὁμῖν αἶνον, ὦ Κηρουκίδη·
 ἀγνωμῆνη σκυτάλη·
 πίθηκος ἔχει θηρίων ἀποκριθεῖς
 μούνος ἀν' ἐσχατιήν·
 τῷ δ' ἄρ' ἀλώπηξ κερδαλέη συνήνετο
 πυκνὸν ἔχουσα νόον.

E töredék szintén egy meserészlet; minden valószínűség szerint épen a mese kezdő sorai. Hogy azonban, mint folyt tovább? mi volt az egész mesének tartalma s mi lehetett célja a költőnek e mesével? — mind oly kérdések, melyekre már képtelenek vagyunk biztos feleletet adni.

S ezzel be is végezzük Arkhilokhos ismertetését. Röviden összefoglalva a mondottakat: költőnk a költészet-fajokban, melyekkel foglalkozott, úgy a szellem rugékonysága, az élc pattogó szikrája, mint a kifejezés és alak könnyedsége és kellemes volta, a gondolatok magas röpte, az érzelem vonzó bája, a szavak sajtósága ereje tekintetében utolérhetetlen volt és maradt.

II. Amorgosi Simonides.

(Össze nem tévesztendő keosi Simonidessel, kiről fölebb emlékeztünk.)

Amorgosi Simonides ifjabb kortársa volt Arkhilokhosnak: Kora tehát, s épen virágkora a VII. évszáz első felére, Gyges lyd király idejére esik. Életkörülményeiről egyetlen adaton kívül épen semmit sem tudunk. Ez az egy adat a költő gyarmat-alapításáról szól, melyet Amorgosba, a Parostól nem messze Astypalaia és Naxos közt fekvő szigetre telepített, hol aztán

három községet alapított, melyek közül egyikben, Minoában letelepedett s itt élt; meddig és hogyan? — ismeretlen előttünk.

Nevét tehát Amorgos szigetéről kapta.

A hagyomány Arkhilokhos mellé helyezé költői működését. Hírnevét iambosainak köszönhetette. E részben vele szellemi rokonságban s mint műveiből látni fogjuk, mögötte nem épen messze áll.

Műveiből két nagyobb maradt fenn, ezeket mutatjuk be.

1.

- Ὁ παῖ, τέλος μὲν Ζεὺς ἔχει βαρύκτυπος
 πάντων ὅσ' ἔστι, καὶ τίθησ' ὅπη θέλει
 νόος δ' οὐκ ἐπ' ἀνθρώποισιν· ἀλλ' ἐφ' ἡμέροι
 ἃ δὴ βότ' αἰεὶ ζῶμεν, οὐδὲν εἰδότες,
 5 ὅπως ἕκαστον ἐκτελεστήσει θεός.
 ἐλπίς δὲ πάντας κἀπιπειθεῖν τρέφει
 ἄπρηκτον ὀρμαίνοντας· οἳ μὲν ἡμέρην
 μένουσιν ἐλθεῖν, οἳ δ' ἐτέων περιτροπᾶς.
 νέωτα δ' οὐδέεις ὅστις οὐ δοκέει βροτῶν
 10 πλοῦτῳ τε κἀγαθοῖσιν ἕξασθαι φίλος·
 φθάνει δὲ τὸν μὲν γῆρας ἄζηλον λαβόν,
 πρὶν τέρμ' ἵκηται· τοὺς δὲ δύστηνοι νόσοι
 φθειροῦσι θνητῶν· τοὺς δ' Ἄρει θεομημένους
 πέμπει μελαίνης Ἀΐδης ὑπὸ χθονός·
 15 οἳ δ' ἐν θαλάσῃ λαίλαπι κλονεόμενοι
 καὶ κύμασιν πολλοῖσι πορφυρῆς ἄλός
 θνήσκουσιν, εὖτ' ἂν μὴ δυνήσονται ζῆειν·
 οἳ δ' ἀγρόνην ἄψαντο δυστήνῳ μόρῳ,
 καθ' ἀγρετοὶ λείπουσιν ἡλίου φάος·
 20 οὕτω κακῶν ἅπ' οὐδὲν· ἀλλὰ μυρία
 βροτοῖσι κῆρες κἀνεπίφραστοι δῶαι
 καὶ πῆματ' ἔστιν· εἰ δ' ἐμοὶ πιθοίαιτο,
 οὐκ ἂν κακῶν ἐρῶμεν, οὐδ' ἐπ' ἄλγεσιν
 κακοῖς ἔχοντες θυμὸν αἰκίζοίμεθα. —

Jegyzetek. 1. τέλος: bevégzés és végzés.

4. ἃ δὴ költőileg, e h.: οἷα δὴ.

7. köv. ἡμέρην μένουσιν ἐλθεῖν: az infinitivus főnév gyanánt áll μένειν ige mellett, tehát: bevárják a nap megérkeztét; mint Od., 1. 142. μένον δ' ἐπὶ ἔσπερον ἔλθειν = bevérták az est idejének beálltát.

9. οὐδ. ὅστις οὐ = πᾶς τις.

11. ψάξει — — — λαβόν, a participium néha, mint az infinitivus az ige kiegészítéséül szolgál: ilyenkor az: part. praelectivum, így itt ψάξειν ige mellett.

12. V. ö. Mimnerm. 1. 15.

20. κακῶν ἀπ'; ἀπό = távol — a fájdalomtól, fáj l. nélkül.

22. ἐστίν, hogy magyarázható ki az egyes szám?

24. ἔχοντες θυμὸν a rendes νόον ἐπέχειν τινί helyett.

Keserű életnézetet, vigasztalás nélküli életbölcseiséget találunk e műben, melyben a költő az emberi élet nyomorúságairól, mulékonyságáról, a sokféle halálnevről beszél; egyes megjegyzéseket ad az emberek esztelen nézeteiről s azzal az intéssel zárja be, hogy a fájdalmak, szenvedések ellenében jól kell magunkat vértelnünk.

2.

Χωρὶς γυναικὸς θεὸς ἐποίησεν νόον
τὰ πρῶτα· τὴν μὲν ἐξ ὕδός ταυότριχος,
τῇ πάντ' ἄν' οἶκον βορβόρω κερυρμένα
ἄκοσμα κεῖται, καὶ κλινθεῖται χαμαί·
5 αὐτὴ δ' ἄλουτος ἀπλύτοις τ' ἐν εἴμασιν
ἐν κοπρίησιν ἡμένη πιαίνεται.

Τὴν δ' ἐξ ἀλιτρῆς θεὸς ἔθηκ' ἄλωπεκος
γυναῖκα, πάντων ἴδριν· οὐδέ μιν κακῶν
λέληθεν οὐδὲν, οὐδὲ τῶν ἀμεινόνων.
10 τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν εἶπε πολλάκις κακόν,
τὸ δ' ἐσθλόν· ὀργὴν δ' ἄλλοτ' ἄλλοίην ἔχει.

Τὴν δ' ἐκ κυνὸς λειτουργόν, αὐτομήτορα,
ἢ πάντ' ἀκοῦσαι, πάντα δ' εἰδέναι θέλει,
πάντη δὲ παπταίνουσα καὶ πλανωμένη
15 λέληκεν, ἦν καὶ μηδέν' ἀνθρώπων ὄρα.
παύσεις δ' ἄν μιν οὐτ' ἀπειλήσας ἀνὴρ,
οὐδ' εἰ χολωθεῖς ἐξαράξεις λίθω
ὀδόντας, οὐδ' ἄν μειλίχως μωθεύμενος,
οὐδ' εἰ παρὰ ξείνοισιν ἡμένη τύχοι·
20 ἀλλ' ἐμπεδῶς ἄπρηκτον ἀναγὴν ἔχει.

Τὴν δὲ πλάσαντες γηῆνιν Ὀλύμπιοι
ἔδωκαν ἀνδρὶ πηρόν· οὔτε γὰρ κακόν,
οὐτ' ἐσθλόν οὐδὲν οἶδε τοιαύτη γυνή·
ἔργον δὲ μῶνον ἐσθίειν ἐπίσταται·
25 κούδ' ἦν κακὸν χειμῶνα ποιήσῃ θεός,
ρίγῳσα δίφρον ἄσσαν ἔλκεται πυρός·

- Τὴν δ' ἐκ θαλάσσης, ἣ δὴ ἐν φρεσὶν νοεῖ
 τὴν μὲν γελᾷ τε καὶ γέγηθεν ἡμέρην,
 ἐπαινέσει μιν ξείνος ἐν δόμοις ἰδών·
 30 „Οὐκ ἔστιν ἄλλη τῆσδε λωΐων γυνή
 ἐν πάσιν ἀνθρώποισιν, οὐδὲ καλλίων·
 τὴν δ' οὐκ ἀνεκτὸς οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν,
 οὔτ' ἄσπον ἐλθεῖν, ἀλλὰ μαίνεται τότε
 ἀπληκτον, ὥσπερ ἀμφὶ τέκνοισιν κύνων.
 35 ἀμείλιχος δὲ πάσι καποθυμῆ
 ἐχθροῖσιν ἴσα καὶ φίλοισι γίνεταί.
 ὥσπερ θάλασσα πολλάκις μὲν ἀτρεμῆς
 ἔσσηκ' ἀπήμεων, χάριμα ναύτησιν μέγα,
 θέρους ἐν ὄρη, πολλάκις δὲ μαίνεται
 40 βαρυκτύποισι κύμασιν φορευμένη·
 ταύτη μάλιστα ἔοικε ταιαύτη γυνή
 ὀργήν· φυχὴν δὲ πόντος ἀλλοίην ἔχει.
 Τὴν δ' ἐκ τε σποδιῆς καὶ παλιεντριβέως ὄνου,
 ἣ σὺν τ' ἀνάγκῃ σὺν τ' ἐνιπῆσιν μόγις
 45 ἔστειρέξεν ὧν ἅπαντα καὶ πονήσατο
 ἀρεστά· τόφρα δ' ἐσθίει μὲν ἐν μυγῶ
 προνόξ, προῆμαρ, ἐσθίει δ' ἐπ' ἐσχάρῃ·
 ὁμῶς δὲ καὶ πρὸς ἔργον ἀφροδίσιον
 ἐλθόνδ' ἐταῖρον ὄντινων ἐδέξατο.
 50 Τὴν δ' ἐκ γαλιῆς, δόστηγον οἰζυρόν γένος.
 κείνη γάρ οὔ τι καλὸν οὐδ' ἐπίμερον
 πρόσσεστιν, οὐδὲ τερπνόν, οὐδ' ἐράσμιον·
 εὐνής δ' ἀληγῆς ἐστὶν ἀφροδίτης,
 τὸν δ' ἄνδρα τὸν παρόντα ναυσίῃ αἰδοῖ·
 55 πλέπτουσα δ' ἔρδει πολλὰ γείτονας κακά,
 ἄθυστα δ' ἱρὰ πολλάκις κατεσθίει.
 Τὴν δ' ἵππος ἀβρή χαιτέεσσ' ἐγείνατο,
 ἣ δούλι' ἔργα καὶ δούην περιτρέπει·
 κοῦτ' ἂν μύλῃς ψαύσαιεν, οὔτε κόστινον
 60 ἄρειεν, οὔτε κόπρην ἐξ οἴκου βάλοι,
 οὔτε πρὸς ἵπνόν, ἀσβόλην ἀλευμένη,
 ἴξοιτ'· ἀνάγκῃ δ' ἄνδρα ποιεῖται φίλον·
 λοῦται δὲ πάσης ἡμέρης ἀπὸ βύπον
 δις, ἄλλοτε τρίς, καὶ μύροισ ἀλείφεται·
 65 αἰεὶ δὲ χαίτην ἐκτενισμένην φορεῖ,
 βαθεῖαν, ἀνθέμοισιν ἐσκιασμένην·

καλὸν μὲν ὦν θῆγμα τοιαύτη γυνή
 ἄλλοισι· τῷ δ' ἔχοντι γίγνεται κακόν,
 ἦν μή τις ἢ τύραννος, ἢ σκιπτοῦχος ἦ,
 70 ὅστις τοιοῦτοις θυμὸν ἀγλαΐζεται.

Τὴν δ' ἐκ πειθήκου· τοῦτο δὴ διακριδὸν
 Ζεὺς ἀνδράσιν μέγιστον ὤπασεν κακόν.
 αἴσχιστα μὲν πρόσωπα· τοιαύτη γυνή
 εἰσιν δι' ἄστεος πᾶσιν ἀνθρώποις γέλωσ'
 75 ἐπ' ἀγχένα βραχεῖα, κινεῖται μόγις
 ἄπυγος, ἀυτόκωλος· ἃ τάλας ἀνήρ,
 ὅστις κακὸν τοιοῦτον ἀγλαΐζεται.
 δήνεα δὲ πάντα καὶ τρόπους ἐπίσταται,
 ὡσπερ πειθήμος, οὐδέ σί γέλωσ μέλει·
 80 οὐδ' ἄν τιν' εὖ ἔρξειεν, ἀλλὰ τοῦθ' ὄρα,
 καὶ τοῦτο πᾶσαν ἡμέρην βουλεύεται,
 ὅπως τιν' ὡς μέγιστον ἔρξειεν κακόν.

Τὴν δ' ἐκ μελίσσης· τὴν τις εὐτυχεῖ λαβῶν·
 κείνη γὰρ οἴῃ μῶμος οὐ προσιζάνει·
 85 θάλλει δ' ὑπ' αὐτῆς κάπαέζεται βίος·
 φίλη δὲ σὺν φιλεῦντι γηράσκει πόσει,
 τεκοῦσα καλὸν κοῦνομάκλυτον γένος·
 κάριπρεπῆς μὲν ἐν γυναιξὶ γίγνεται
 πάσῃσι, θεῖη δ' ἀμφιδέδρομεν χάρις·
 90 οὐδ' ἐν γυναιξὶν ἦθεται καθημένῃ,
 ὅκου λέγουσιν ἀφροδισίους λόγους.
 τοίας γυναῖκας ἀνδράσιν χαρίζεται
 Ζεὺς τὰς ἀρίστας καὶ πολυφραδεστάτας.

Τὰ δ' ἄλλα ψῦλα ταῦτα μηχανῆ Διός
 95 ἔστιν τ' ἐπ' ἄτη, καὶ παρ' ἀνδράσιν μενεῖ.
 Ζεὺς γὰρ μέγιστον τοῦτ' ἐποίησεν κακόν,
 γυναῖκας· ἦν τι καὶ δοκῶσιν ὠφελεῖν,
 ἔχοντί τοι μάλιστα γίγνεται κακόν.
 οὐ γάρ κοτ' εὐφρων ἡμέρην διέρχεται
 100 ἄπασαν, ὅστις σὺν γυναικὶ τέλλεται·
 οὐδ' αἰψα λιμὸν οἰκίης ἀπῶσεται,
 ἐχθρὸν συνοικητήρα, δυσμενέα θεόν.
 ἀνήρ δ' ὅταν μάλιστα θυμηθεῖν δοκῇ
 κατ' οἶκον ἢ θεοῦ μοῖραν ἢ ἀνθρώπου χάριν,
 105 εὐροῦσα μῶμον ἐς μάχην κορύσσεται.
 ὅκου γυνή γάρ ἐστιν, οὐδ' ἐς οἰκίην

- ζεῖνον μολόντ' ἄν προφρόνως θεχοῖατο.
 ἦτις δέ τοι μάλιστα σωφρονεῖν δοκεῖ,
 αὕτη μέγιστα τυγχάνει λωβωμένη·
 110 κεχηγνότες γάρ ἀνδρὸς — οἳ δὲ γείτονες
 χείρουσ' ὄρωντες καὶ τόν, ὡς ἁμαρτάνει·
 τὴν ἦν δ' ἕκαστος ἀνέσει μεμνημένος
 γυναῖκα, τὴν δὲ τοῦτέρου μωμήσεται·
 ἴσῃ δ' ἔκοντες μοῖραν οὐ γινώσκομεν.
 115 Ζεὺς γάρ μέγιστον τοῦτ' ἐποίησεν κακόν,
 καὶ θεσμὸν ἀμφεῖθηκεν ἄρρήκτον πέδης,
 ἐξ οὔτε τοὺς μὲν Ἀΐδης ἐδέξατο
 γυναικὸς εἶνεκ' ἀμφιόητοιωμένους.

Jegyzetek. 1. χωρί; = különbözőkép; adiectivum indeclinabile, mint δίχα, ἄτερ.

2. τὰ πρῶτα: kezdetben, legelőbb.

7. ἀλιτροῖς = ravasz, gen. comm. — ἔσχηε = ἐποίησε. V. ö. Elegia. Solon 1, 2-hez jegyz.

9. ἀμεινόνων: a jobbat, absolute használt értemenynyel, határozott összehasonlítás nélküli comparativus.

11. a szeszély egyiket erre, másikat arra üzi, — tehát ὄργην = szeszély.

12. τὴν δέ t. i. ἔσχηε θεός 11. v. — κυνός: a szemtelenség jelképe. λιτουργόν = κακοῦργον.

15. λέληκεν: ugat, csahol; perfectum praesens-jelentéssel.

17. οὔτε — οὐδέ anakoluthia. V. ö. Arkhil. 6, 1-hez j.

18. οὐδ' ἄν: t. i. παύσεις.

21. γήινην: a föld, mint a butaság jelképe.

23. οἶδε itt: tud, ért.

26. βίγῳσα e h. βίγῳσα. Πίγῳ igében az εῶ és οῶ rendszerint nem οῶ-vá, hanem ω-vá vonatik össze.

38. ἀπήμων = ártalmatlan, — mondományilag ἔσχηε-hez tartozik.

39. μαινεται: a költők gyakran felruháznak élettelen lényeket indulatokkal.

42. ὄργην l. 11-hez j.

43. ὄνου mint a lomhaság, tétlenség, falánkság mintaképe. — σποδιῖς kéttagunak ejtendő.

45. ἔστειρξεν aor. gnom.

47. προνούξ, προῦμαρ e helyett: αἰεί.

50. γένος appositio τὴν δέ-hez.

51. ἐπίμερον ion alak ἐπίμερον helyett. Figyelemre méltók a synonymák ebben s a köv. versben.

57. χατέεσσ' szép hajú. — Systole. E szó Homerosnál is rendszerint = szép hajú.

58. περιτρέπει: tréfás értelemmel benhatólag: jobbra-átot csinál.

59. Az örlés, szítálás, rostálás, a nő munkaköréhez tartozék.
 63. λούται — από tmesis.
 68. τῶ ἔχοντι t. i. a férjnek.
 71. τοῦτο t. i. γυναῖκα; a pronomen a praedicatumhoz szerkesztve. V. ö. Ion. 1, 2-hez jegyz.
 78. δῆνα synizesis.
 85. βίος = βίωσις.
 89. ἀμφιδεδρ perfectum praesens jelentéssel.
 92, 93. így oldd fel: τῶν γυναικῶν εἰσὶν ἄρισταί τούτων, ἄς Ζεὺς ἀνδράσι χαρίζεται.
 96. τοῦτο az obiectum, μέγιστον κακόν a praedicatum.
 99. ἡμέρην διέρχεται: eltölti a napot.
 104. θεῶ μοῖραν: az istentől adott sors.
 111. ὡς ἀμαρτάνει = mennyire meg van esalva.
 114. ἔχοντες mint partic. praedicativum γηγνώσκων mellett.
 115. szószerint a 96. vers.
 116. ἀμφέθην t. i. τῶν ἀνδράσιν.

Az egész nagy költeményt tartalmilag 10 részre és epilogra oszthatjuk következőleg:

I. 1—6. A rendetlen nő. II. 7—11. A ravasz és furfangos nő. III. 12—20. A zsémbes, veszekedő nő. IV. 21—26. Az együgyű nő. V. 27—42. A szeszélyes nő. VI. 43—49. A tunya, rest nő. VII. 50—56. Az álnok, körmös nő. VIII. 57—70. A kacér nő. IX. 71—82. Az utálatos, gonosz nő. X. 83—93. A szorgalmas nő. — *Epilog* 94—118. Éles kritika az egész női nem fölött.

Egy nyers, durva szatira ez a női nem ellen, gondolatokban, kifejezésekben egyiránt túlvitt, túlságos. A metsző keserűség Arkhilokhos modorára emlékeztet, de már nem egyesek ellen irányozva, hanem egy egész osztály, a női nem gyöngeségeit ostromozva. — A mű kidolgozásában azzal a leleményes ügyességgel él, hogy állatokat, elemeket hoz fel, mint a melyekből Zeus a különböző tulajdonságú nőket teremtette. Így a disznótól a rondát, a lótól a magát cicomázó kacért, a tengertől a szeszélyest s változékonyt, a kutyától a csacska fecsegőt, a földtől a lustát, a menyétől a kiállhatatlant, a rókától a ravaszt, a majomtól a rútat s gonoszt. A női rosz természetek tehát megfelelnek az egyes állatok tulajdonainak — Simonides szerint. A költemény utolsó (X.) szakában a házias, munkás és serény nőt hozza fel, mint az egyedül jót, a legjobbat, — de aztán a költemény végzavában mégis csak ama véleménynek ad kifejezést a költő, hogy a nő a legnagyobb baj, rosz, nyomorúság. Látnivaló, hogy Simonides szerfölött elkapatta magát. Miért ily elkeseredett a női nem iránt, miért e nőgyü-

lölség? nem tudjuk; de azt hiszem, ha ismernők a költő élet-körülményeit, néhány esalódással végződött szerencsétlen szerelmi viszony volna ennek az elkeseredettségnek, otromba kitörésnek magyarázata.

A találékonyság minden bizonynyal figyelemre méltó. Ámde ennek ellenében ott van a hoszadalmas osztályozása a nők fajainak; ott a fárasztó hiba-felsorolás; ott a gyakorta durva, goromba kifejezések, fordulatok, melyek akárhiányszor az ízetlenségig vannak víve.

III. Solon.

Életéről, jelleméről röviden szólottunk fölebb, mikor mint elegikust tárgyaltuk. Most lássunk pár mutatványt iambosi műveiből.

1.

Πίνουσι, καὶ τρώγουσιν, οἱ μὲν ἴτρια,
οἱ δ' ἄρτον αὐτῶν, οἱ δὲ συμμειγμένους
γούρους φακοῖσι κεῖθι· οἷοι τε περμμάτων
ἄπεστιν οὐδέν, ἅσσα τ' ἀνθρώποισι γῆ
5 φέρει μέλαινα, πάντα τ', ἀφιθόνως πάρα.

Egy nagyobb mű töredéke ez, melyből következtetve az egész költemény tartalma az lehetett, hogy Solon az embereknek érzékiek, élvezeteket hajhászó életmódját festette s a fényűzést ostorozta. Valószínű, hogy a tartalom nagyon is az életből volt merítve, s ha nem is oly durván, mint Simonides, de kitörő hévvel korbácsolta a költő az említett gyarlóságot.

Az emelkedett gondolkozásmód, művelt lélek természet-szerűleg kizárta a túlvitt, észszerületlen otromba modort.

2.

Συμμαρτυροῖτε ταῦτ' ἂν ἐν δίκῃ χρόνου
μήτηρ μεγίστη δαμόνων Ὀλυμπίων
ἄριστα Γῆ μέλαινα, τῆς ἐγώ ποτε
ἔρουσ ἀνεῖλον πολλαχῆ πεπηγότας·
5 πρόσθεν δὲ δουλεύουσα, νῦν ἐλευθέρα.

πολλοὺς δ' Ἀθήνας πατρίδ' εἰς θεόκτιτον
 ἀνίγαγον πραθέντας, ἄλλον ἐκδίκως,
 ἄλλον δικαίως, τοὺς δ' ἀναγκαίης ὕπο
 χρῆσμον λέγοντας, γλώσσαν οὐκέτ' Ἀττικὴν
 10 ἰέντας, ὡς ἂν πολλαχῆ πλανωμένους,
 τοὺς δ' ἐνθάδ' αὐτοῦ δουλίην ἀεικέα
 ἔχοντας, ἧδ' ἄεσπότης τρομευμένους,
 ἐλευθέρους ἔθηκα· ταῦτα μὲν κράτει.
 ὁμοῦ βίην τε καὶ δίκην συναρμόσας,
 15 ἔρεξα καὶ θεῖλθον ὡς ὑπεσχόμην.
 Θεσμοὺς δ' ὁμοίους τῷ κακῷ τε καὶ ἀγαθῷ,
 εὐθείαν εἰς ἕκαστον ἀρμόσας δίκην
 ἔγραψα. κέντρον δ' ἄλλος ὡς ἐγὼ λαβών,
 κακοφραδῆς τε καὶ φιλοκτῆμων ἀνὴρ
 20 οὗτ' ἂν κατέσχε δῆμον οὗτ' ἐπαύσατο,
 πρὶν ἂν ταράξας πῖαρ ἐξέλη γάλα.

Εἰ γὰρ ἤθελον

ἃ τοῖς ἐναντίοισιν ἤνθ' ἀνευ τότε,
 25 αὐθις δ' ἃ τοῖσιν ἀτέροις, ὄρασαι δέγχα,
 πολλῶν ἂν ἀνδρῶν ἧδ' ἐχηρώθη πόλις.
 τῶν οἴνεκ' ἀρχὴν πάντοθεν κυκεύμενος
 ὡς ἐν κωσὶν πολλαῖσιν ἐστράφηγν λύκος.

Jegyzetek. 1. ἐν δίκῃ χρόνῳ: a kor ítélőszéke előtt, — melyről a költő bizton tudja, hogy az az ő javára ítélend. Az idő, a kor tehát személyesítve van, mint a melynek ítélőszéke előtt Ge, mint tanu jelenik meg.

3. Γῆ. Ge, Kronosnak anyja; itt istent s földet jelent egyszerre, tehát a physikai s isteni jelentés összeolvad. — ποτε arra vonatkozik, hogy e művet jóval törvényadása után írta.

4. ὄρους: az ország határa, jeléül, hogy az ország egy része el volt zálogosítva. Gondoljunk a seisakhteára.

6. Arról a két osztályról van szó, melyek közül egyiket szolgaságra vetve eladták, a másik idegen földön nyomorgott.

9. χρεῖμον λέγοντας: tovább magy. γλ. οὐκ. Ἀττ. ἰέντας által jóslatokat mondva, mint cigányaink, a mi Solon korában nagy divatban volt.

11. szembetéve a 6. vers-el.

18. κέντρον metaphora: az állam adója. — ὡς ἐγὼ t. i. ἔλαβον, λαβῶν-ból egészíthető ki.

20. κατέσχε δῆμον t. i. κέντρον; δῆμος a köznép; κατ. δ-al ellenében áll ταράξας t. i. δῆμον.

25. ἃ τοῖσιν ἀτέροις t. i. ἤνθ' ἀνευ.

Solon törvényeket hozván azt tapasztalta, hogy csak nem sikerült teljes megelégedést hoznia létre s ezért saját magának védelmére kel, igyekeztvén kimutatni, hogy átláthatja bárki törvényeinek áldásos következményeit.

E mű tehát öngazolás, mely másfelől világosan föltárja Athenai akkori politikai helyzetét. A költemény sok erélyt, sok ügyességet mutat s nagy mértékben rokon szellemű Solon politikai elegiáival.

3.

Εἰ δὲ γῆς ἐφεισάμην
πατριῶδες, τυραννίδος δὲ καὶ βίης ἀμειλίχου
οὐ καθηψάμην, μίανας καὶ κατασχόντας κλέους,
οὐδὲν αἰδέσθαι· πλεον γὰρ ὧδε νικῆσειν δοκέω
πάντας ἀνθρώπους.

5

Οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύφρων οὐδὲ βουλήεις ἀνὴρ·
ἔσθλα γὰρ θεοῦ διδόντος αὐτὸς οὐκ ἐδέξατο·
περιβαλὼν δ' ἄγραν, ἀγασθεῖς οὐκ ἐπέσπασεν μέγα
10 δίκτυον, θυμοῦ θ' ἁμαρτῆ καὶ φρενῶν ἀποσφαλεῖς·
ἤθελον γὰρ κεν κρατήσας, πλοῦτον ἄφθονον λαβῶν
καὶ τυρσηνέσας Ἀθηνῶν μόνον ἡμέραν μίαν
ἀσκήσῃ ὕστερον δεδάρθαι καπιτετρέφθαι γένος.

E költeményét Phokoshoz, barátjához intézé s védi magát benne a törvényeivel szemben tett szemrehányások ellenében. Kimondja tisztán: ő nem bánja, hogy a kényuralmat nem használta fel, így kétségtelen, hogy épen ez által emelkedett a többi emberek fölé.

4.

Χαῖνα μὲν τότ' ἐφράσαντο. νῦν δέ μοι χολοῦμενοι
λοξὸν ὀφθαλμοῖς ὀρώσιν πάντες ὥστε δῆϊον. —

Solon nem nyert nagy köszönetet, hálát egyik párttól sem. Ezt fejezi ki itt.

Íme tehát tetrametereiből is pár példa.

Solonnak iambosi s trokhaiosi mértékben írt művei felindult kedélyre, izgatott hangulatra mutatnak, de a testestől

lelkestől humánus ember mint költő sem lehetett más. E műveivel soha sem is támadott, mint pl. Arkhilokhos, hanem csak a méltó önérzeten alapuló önvédelem fegyveréül használta ilynemű költeményeit. Természetes másfelől, hogy némi keserőséggel telvék, a mi könnyen indokolható a műfaj természetével, ámde soha egyetlen sorban sem mutatnak oly elkapott, durvaságig vitt modort — sem gondolatban, sem kifejezésben — mint azt Simonidesnél láttuk.

D) ANAKREON, ANAKREONI DALOK.

A görög lantos költészet nemesak az elegiát, iambost és epigrammát foglalja magában, hanem a dal- és karköltést is. A görög lantos költészet ugyanis még nem volt külön fajként szembeállítva az epikus és drámai költéssel, mint a hogyan az újkorban, mert a lyrának főismertető jegye: az énekszerű előadás, megvolt a régi epikus költeményeknél is, másrészt pedig egyes lyrai fajokat (pl. az elegiát, iambost) megfosztottak az előadás e nemétől.

A görög lyra a görög zenével függ szorosan össze, a kettőnek művészi kifejlődése karöltve járt s míg az eposznál, elegiánál, iambosnál a zenekíséret még csak járulék volt, itt már elengedhetetlen kellékké vált a lyrai érzelmesség hatékonyabb tolmácsolására, sőt egyes lyrai fajokhoz a táncz is kiegészítő elemként csatlakozott. A görög zene legkiválóbb művelői: *Terpandros*, a ki a héthúrú lant megteremtője, az ifjabb *Olympos*, meg *Thaletas*, kik a fuvolajáték tökéletesítésén munkáltak.

Az egyéni érzelem kifejezésére a *dalköltés* szolgált (melos). A könnyed, kedélyes érzésű, az egyéni hangulatot tükröző s a szív legtitkosabb érzelmeit kifejező dalokat különösen az aiolok művelték (Sappho a költőnő, Alkaios), kikhez az iónok is számítandók (Anakreon), míg az isteni tisztelettel, a győzelmekkel kapcsolatos *karköltés* (khoros) a maga komoly, méltóságos jellemével a dóroknál talált legkiválóbb művelőkre (Simonides, Pindaros, Bakchylides) s a dalköltéssel szemben fő ismertető jegye, hogy a benne kifejezett eszmék és érzések az egész nemzettel közösek, isteneket és hősöket ünnepel nyilvánosan, vagy személyeket dicsőít nemzeti ünnepeken. Előadás tekintetében amaz beérte egyetlen hangszer kíséretével, holott emezt egész, betanított karok adták elő nagyobb szabású zenekísérettel és tánczczal. S míg az aiol dalköltés versalakja a rövidebb sorokból álló s zárattal ellátott versszak, addig a dór karköltésben a versszerkezetek legbonyolultabb és legmesteribb

formáit alkalmazták. — A dal- és karköltésnek számos fajtát különböztették meg, ilyenek: a *skolion* (kördal), *epithalamion* (nászdal), *hymnos* (dicsőítő dal), *prosodion* (körmeneti dal), *dithyrambos* (bordal), *paian* (háladal), *hyporkhema* (tánczdal), *threnos* (gyászdal), *epinikiön* (győzelmi dal) sat.

Az aiol dalköltéssel rokon s annak mintegy folytatása *Anakreon* költészete, a ki ugyanazon ión törzshöz tartozott, a melyről a 6. lapon szólottunk. Kis-Ázsia partvidéki városában, Teosban (ma Bodrun mellett a romok) született s atyja neve Skythinos. Élete Kr. e. 572—487 közé esik. Ifjú koráról nincsenek biztos adataink, csak annyit tudunk egyik töredéke nyomán, hogy pajzsával ép úgy járt, mint Arklilokhos vagy Horatius (l. 13. k. l.). Midőn Kyros fővezére, Harpagos, 541-ben földúlta Teost, állítólag Anakreon is Teos egyik thessaliali gyarmatvárosába, Abderába, menekült, a honnan a hatalmas és műszerető samosi fejedelemnek, Polykratesnek (533—522) udvarába került s itt költőtársával, Ibykossal, mint udvari dalnok működött, akár csak Goethe Weimarban, Ariosto vagy Tasso Ferrarában vagy a mi Tinódiink a maga urainál, főleg Török Bálintnál. A fejedelem udvarában keleti szokás szerint sok szép ifjú tartózkodott, mint Kleubulos, Bathyllos, Smerdies, Megistes, Leukaspis, Simalos s mások, a kik iránt költőink erős vonzalommal viselkedett s költeményeiben sokszor megemlékezett róluk. A fejedelem halála után Hipparkhos, a fenkölt lelkű, magas műveltségű fejedelem hívta meg Athenaiba s mikor 514-ben második urát megölték, Ekhekrateshez, a thessaliali alenda család egyik neves tagjához került. Bizonytalan, hogy hol élte le végső napjait, de tény, hogy 85 éves korában halt meg. Számos szobra, képe volt az Akropolison, Teosban s másutt, a görög és római írók gyakran hivatkoznak reá, mint a görög lantos költés egyik legkimagaslóbb egyéniségére.

Öt könyvre terjedő műveiből miránk jobbjára csak néhány töredék maradt. A hagyomány azonban úgy tünteti föl, mint a pajzán jó kedvnek, az egyéni boldogságnak érzelmes költőjét, a ki élvezi a jelent, szívében újra meg újra föllobban a sóvár szerelem, magasztalja a bort, búsong az ifjúság elmúlásán, irtózik a vénségtől. Költeményei lú tükre a későbbi iónok életének, a mely a perzsa uralom hatása alatt egészen elpuhultta, világpolgáriassá lett. Előadása telve van kellemmel, könnyedséggel, de azt is mutatja, hogy kevesebb benne a mélység, mint a fogékonyság, kevesebb az igazság és komoly életnézet, mint a pillanatnyi hevülés. Nyelve hajlékony és esiszolt, könnyű folyású; versalakja a glykoni és az ión, a

mely utóbbit majd tiszta, majd meg tört alakban alkalmazza (.....).

Páratlan hatását és népszerűségét azonban az újabb korban nem a tőle fenmaradt töredékeknek, hanem annak a költeményfüzérnek köszönheti, a mely *Anakreoni dalok* czímen ismeretes s a mely Konstantinos Kephalas 10. évszázbeli anthológiájának függeléke. A vizsgálódás kiderítette, hogy e költemények nem Anakreontól valók. Mutatja ezt a versalkotás, a nyelvezet, a nyelvjárás, a hang, sőt a felfogás is. Egészen azonban elég ügyesen utánozták Anakreon kellemét s egyik-másik bátran beleillik Anakreon saját alkotásai közé.

Az anakreoni költészetnek nemcsak a görögöknél és rómaiaknál akadtak utánzói (Theokritos, Moskhos, Apollonios, Meleagros, Leonidas, Poseidippos, Catullus, Horatius), hanem még az egyházi íróknál (Synesios, Nazianzi szt. Gergely) is s volt számos lelkes híve a modern nemzeteknél is, minő az olaszoknál Chiabrera, a francziáknál Girodet, Béranger, az angoloknál Moore s hogy másokat ne említsünk, a németeknél Platen, Lessing, Goethe, Gleim. Nálunk is nagy számú fordítóján kívül (pl. Rájnis, Kazinczy, Földi, Dayka, Csokonai, Pécsi, Thewrewk) kitünő utánzói voltak, mint Révai, Virág, Berzenyi, Szentmiklósi, Vitkovics, Kisfaludy S., Vörösmarty és mások.

1.

Γουνοθύραϊ σ', ἐλασθηβόλε,
 ἔανθῆ καὶ Διός, ἀγγρίων
 θέσπον' Ἄρτεμι θηρῶν.
 ἔξεν γόν, ἐπὶ Ληθαίου
 ὄνειρεσι θρασυκαρδῶν
 ἀνδρῶν ἐσκατόρα πόλει
 χαίρουσ'· ὃ γὰρ ἀνημέρως
 ποιμαίνεις πολίτας.

2.

ὦ ναξ, ᾧ θαμάλης Ἔρωτος
 καὶ Νύμφαι κωνώπιδες
 πορφυρῆ τ' Ἀφροδίτη
 συμπαίξουσιν, ἐπιστρέφει δ'
 ὄψιγλῶν κορυφᾶς ὀρέων.

γυννοῦμαί σε· σὺ δ' εὐμενῆς
 ἔλθ' ἡμῖν, κεχαρισμένης δ'
 εὐχολῆς ἐπακούειν.
 Κλευβούλω δ' ἀγαθὸς γενεῷ
 10 σύμβουλος· τὸν ἐμὸν δ' ἔρωτ',
 ὦ Δεῖνυσε, δέχεσθαι.

3.

Πολιοὶ μὲν ἡμῖν ἤδη κρόταφοι κάρη τε λευκόν,
 χαρίεσσα δ' οὐκέτ' ἤβη πάρα, γηράλει δ' ὀδόντες.
 γλυκεροῦ δ' οὐκέτι πολλὸς βιότου χρόνος λείλειπται·
 διὰ ταῦτ' ἀνασταλύζω θαμὰ Τάρταρον θεδοικίως.
 5 Αἶθεω γάρ ἐστι θεινὸς μυχός, ἀργαλῆ δ' ἐς αὐτὸν
 κἀθόσος· καὶ γὰρ ἐτοῖμον καταβάντι μὴ ἀναβῆναι·

4.

Ἄγε δὴ, φέρ' ἡμῖν. ὦ παῖ, κελέβην, ὄκως ἄμυστιν
 προπίω, τὰ μὲν δέκ' ἐγγέας ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἴνου
 κινάθους, ὡς ἀνυβρίστως ἀνὰ δηρῶτε βατσαρήσω.

Ἄγε δηρῶτε μηκέτ' οἴτω πατάγῳ τε κάλαλητῷ
 5 Σκυθικῆν πόσιν παρ' οἴνῳ μελετώμεν, ἀλλὰ καλοῖς
 ὑποπίνοντες ἐν ἤμνοις.

5.

Οὐ φιλέω, ὅς κρητῆρι παρὰ πλέῃ οἶνοποτάζων
 νείκεα καὶ πόλεμον θακρυόεντα λέγει,
 ἀλλ' ὅστις Μουτέων τε καὶ ἀγλαὰ δῶρ' Ἀφροδίτης
 συμμίσγων ἐρατῆς μνήσκειται εὐφροσύνης.

6.

Ἀβδήρων προθανόντα τὸν αἰνοβίην Ἀγάθωνα
 πᾶτ' ἐπὶ πυρκαϊῆς ἦδ' ἐβόησε πόλις·
 οὔτινα γὰρ τοιόνδε νέων ὁ φιλαίματος Ἄρης
 ἠνάρισεν στυγερῆς ἐν στεροφάλλῳ μάχῃς.

7.

Εὖχος Τιμόνακτι θεῶν κήρυκα γενέσθαι
 ἦπιον, ὅς μ' ἐρατοῖς ἀγλαΐην προϊθήροισ
 Ἑρμῆ τε κρείοντι καθέσσαντο τὴν δ' εἰθέλοντα
 ἀστῶν καὶ ξείνων γυμνασίῳ δέχομαι.

1.

Τὸν ἄργυρον ταρβέων
 Ἥφαιστέ μοι ποιήσον
 πανοπλίαν μὲν οὐχί,
 τί γὰρ μάχαισι κάρμοι;
 5 ποτήριον δὲ κοῖλον,
 ὅσον δύνη, βάθιονον·
 ποίει δὲ μοι κατ' αὐτοῦ
 μήτ' ἄστρα μήτ' ἄμαξαν,
 μή στυγνὸν Ὠρίωνα·

10 τι Πλειάδων μέλει μοι,
 τί δ' ἀστέρως Βοώτου·
 ποιήσον ἀμπέλους μοι
 καὶ βότρυας κατ' αὐτῶν
 καὶ Μαινάδας τρυγώσας.
 15 ποίει δὲ ληνὸν οἴνου
 καὶ χρυσέους πατούντας
 ὁμοῦ καλῶ Λυαίῳ
 Ἑρωτα καὶ Βάθυλλον.

2.

Λέγουσιν αἱ γυναῖκες·
 Ἄνακρεον, γέρον εἶ·
 λαβὼν ἔσοπτρον ἄθραι
 κόμας μὲν οὐκέτ' οὔσας,
 5 ψιλὸν δὲ σευ μέτωπον·
 ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν,

εἶτ' εἰσίν, εἶτ' ἀπῆλθον,
 οὐκ οἶδα· τοῦτο δ' οἶδα,
 ὡς τῷ γέροντι μάλλον
 10 πρέπει τὸ τερπνὰ παίζειν,
 ὅσῳ πέλας τὰ Μοίρης.

3.

Οἷ μοι μέλει τὰ Γύγεω,
 τῷ Σαρδίῳν ἄνακτος·
 οὐδ' εἰλέ πώ με ζήλος,
 οὐδὲ φθονῶ τυράννοισ.
 5 ἐμοὶ μέλει μύροισιν
 καταβρέχειν ὑπήνην·
 ἐμοὶ μέλει ῥόδοισιν
 καταστῆφειν κάρηνα·

τὸ σήμερον μέλει μοι,
 10 τὸ δ' αὔριον τίς οἶδεν·
 ὡς οὖν ἔτ' εὔδῃ ἔστιν,
 καὶ πῖνε καὶ κύβευε
 καὶ σπένδε τῷ Λυαίῳ,
 μή νοῦσος, ἦν τις ἔλθῃ,
 15 λέγῃ· σέ μὴ δεῖ πίνειν.

4.

Ἄφες με, τοὺς θεοὺς σοι,
 πιεῖν πιεῖν ἀμυστί·
 θέλω θέλω μανῆναι.
 ἐμαίνετ' Ἀλκμαίων τε
 5 γῶ λευκόπουε Ὀρέστις,
 τὰς μητέρας κτανόντες·
 ἐγὼ δὲ μηδένα κτάς,
 πίων δ' ἐρυθρὸν εἶνον
 θέλω θέλω μανῆναι.
 10 ἐμαίνεθ' Ἡρακλῆς πρὶν

θεινὴν κλονῶν φαρέτρην
 καὶ τόξον Ἰφίτειον.
 ἐμαίνετο πρὶν Ἀἶας
 μετ' ἀσπίδος κραδαίνων
 15 τὴν Ἑκτορος μάχαιραν.
 ἐγὼ δ' ἔχων κύπελλον
 καὶ στέμμα τοῦτο χαίταις,
 οὐ τόξον, οὐ μάχαιραν,
 θέλω θέλω μανῆναι.

5.

Τί σοι θέλεις ποιήσω,
 τί σοι, λάλη χελιδῶν·
 τὰ ταρσά σευ τὰ κούφα
 θέλεις λαβῶν ψαλιξῶ;
 5 ἢ μᾶλλον ἔνδοθὲν σευ

τὴν γλῶσσαν, ὡς ὁ Τηρεὺς
 ἐκείνος, ἐκθεριξῶ·
 τί μευ καλῶν ὀνείρων
 ὑπορθρίαῖσι φωναῖς
 10 ἀφήρπασας Βάθυλλον;

6.

Ἐρωτα κίρρινόν τις
 νεηνίης ἐπώλει·
 ἐγὼ δὲ αἰ παραστάς
 ἴόσου θέλεις' ἔφην 'σοὶ
 5 τὸ τυχθὲν ἐκπρίωμαι·'
 ὁ δ' εἶπε θωριάζων·
 'λάβ' αὐτὸν ὀπίσου λῆς,
 ὅπως ἂν ἐκμάθῃς νιν·

οὐκ εἴμι κηροτέχνης·
 10 ἀλλ' οὐ θέλω τυνοικεῖν
 Ἐρωτι παντορέκτα·'
 ἴδος οἶν, δὸς αὐτὸν ἡμῖν
 δραχμῆς, καλὸν σύννευον.
 Ἐρωε, σὺ δ' εὐθέως με
 15 πύρωσον· εἰ δὲ μί, σὺ
 κατὰ φλογὸς τακίση·'

7.

Ἐρασιμή πέλεια,
 πόθεν πόθεν πέτασσαι;
 πόθεν μύρων τοσοῦτων
 ἐπ' ἡέρος θέουσα
 5 πνέεις τε καὶ ψεκάξεις;
 τίς ἐστί σοι μελιθῶν;

Ἄνακρέων μ' ἔπεμψεν
 πρὸς παιδα, πρὸς Βάθυλλον
 τὸν ἄρτι τῶν ἀπάντων
 10 κρατοῦντα καὶ τύραννον.
 πέπρακέ μ' ἡ Κυθήρη
 λαβοῦσα μικρὸν ὕμνον·

ἔγω δ' Ἄνακρέοντι
 διακονῶ τσσαῦτα·
 15 καὶ νῦν, ὄρας, ἐκείνου
 ἐπιστολὰς κομίζω.
 καὶ φησιν εὐθέως με
 ἔλευθέρην ποιήσειν.
 ἔγω δέ, κῆν ἀφῆ με.
 20 δούλη μενῶ παρ' αὐτῶ·
 τί γάρ με δεῖ πέτασθαι;
 ὄρη τε καὶ κατ' ἀγρούς,
 καὶ δένδροισιν κατίζειν
 φαγοῦσταν ἄγριόν τι;
 25 τὰ νῦν ἔδω μὲν ἄρτον

ἀφαρπάσασα χειρῶν
 Ἄνακρέοντος αὐτοῦ·
 πεινὴν δέ μοι δίδωσιν
 τὸν οἶνον, ὃν προπίνει·
 30 ποιῶσα δ' αὖ χορεύω
 καὶ δεσπότην κρέκοντα
 πτεροῖσι συσκιάζω.
 κομωμένη δ' ἐπ' αὐτῶ
 τῶ βαρβίτῳ καθεύδω.
 35 ἔγχεις ἅπαντ' ἀπελθεῖ
 λαλιστέραν μ' ἔθηκας,
 ἄνθρωπε, καὶ κορώνες.

8.

Παρά τήν σκιήν Βαθύλλου
 καθίσω· καλὸν τὸ δένδρον·
 ἀπαλάς δ' ἔσειτε χαίτας
 μαλακωτάτῳ κλαδίσκῳ.
 5 παρὰ δ' αὐτὸν ἐρεθίζεῖ
 πηγῆ ῥέουσα πειθοῦς.
 τίς ἂν οὖν ὄρων παρέλθοι
 καταγώγιον τοιοῦτο;

9.

Αἰ Μοῦσα! τὸν Ἔρωτα
 θήσασαι στεφάνοισιν
 τῶ Κάλει παρέδωκαν.
 καὶ νῦν ἡ Κυθήρεια
 5 ζητεῖ λύτρα φέρουσα

λήσασθαι τὸν Ἔρωτα.
 κἂν λύση δέ τις αὐτόν,
 οὐκ ἔξεισι, μένει δέ·
 δουλεύειν δεδίδακται.

10.

Ἢ γῆ μέλαινα πίνει, 5 τὸν δ' ἥλιον σελήνῃ.
 πίνει τὰ δένδρα δ' αὖ γῆν, τί μοι μάχεσθ', ἑταῖρι.
 πίνει θάλασσα δ' αὔρας, καὶ τῶ θέλοντι πίνειν;
 ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν,

11.

Θέλω λέγειν Ἀτρείδας,
θέλω δὲ Κάδμον ἄδειν·
ἅ βάρβιτος δὲ χορδαῖς
ἔρωτα μόνον ἔχει.
5 ἤμευφα νεύρα πρόην
καὶ τὴν λύρην ἔπασαν·

καὶ γὰρ μὲν ἦδον ἄθλους
Ἰπρακλέους· λύρη δὲ
ἔρωτας ἀντεφώνει.
10 χαίροιτε λοιπὸν ἡμῖν
ἦρωες· ἡ λύρη γὰρ
μόνους ἔρωτας ἄδει.

12.

Φύσις κέρατα ταύροις,
ὄπλ᾽ δ' ἔδωκεν ἵπποις,
ποδοκίην λαγωαῖς,
λέουσι γὰσμ' ὀδόντων,
5 τοῖς ἰχθύσιν τὸ νηκτόν,
τοῖς ὀρνέοις πέτασθαι,
τοῖς ἀνδράσιν φρόνημα.

γυναῖξιν οὐκ ἔτ' εἶχεν.
τί οὖν; δίδωσι κάλλος
10 ἀντ' ἀσπίδων ἀπασῶν,
ἀντ' ἐργέων ἀπάντων.
νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον
καὶ πῦρ καλή τις οὔσα.

13.

Σὺ μὲν λέγεις τὰ Θήβης,
ὁ δ' αὖ Φρυγῶν αὐτάς·
ἐγὼ δ' ἐμὰς ἀλώσεις.
οὐχ ἵππος ὄλεσέν με,

5 οὐ πεζός, οὐχὶ νῆες·
στρατὸς δὲ καινὸς ἄλλος
ἀπ' ὀμμάτων με βάλλων.

14.

Μεσονοκτίαις ποθ' ὄραις,
στρέφεται ὄτ' Ἄρκτος ἦδη
κατὰ χεῖρα τὴν Βοώτου,
μερόπων δὲ φύλα πάντα
5 κέεται κόπῳ θαμνέντα,
τότ' Ἔρως ἐπισταθεῖς μεν
θυρέων ἔκοπτ' ὀχῆας.
τίς' ἔφην ἰθύρας ἀράσσει;
κατὰ μεν σήιζεις ὀνειρούς·
10 ὁ δ' Ἔρως ἄνοιγε φησὶν
ἄβρέφος εἰμί' μὴ φόβησαι·

βρέγομαι δὲ κασέληνον
κατὰ νύκτα πεπλάνημαι.
ἔλέγησα ταῦτ' ἀκούσας,
15 ἀνά δ' εὐθὺ λύχρον ἄψας
ἀνέφξα, καὶ βρέφος μὲν
ἔσορῳ φέροντα τόξον
πτέρυγας τε καὶ φαρέτρην.
παρὰ δ' ἰστίην καίθησα,
20 παλάμαις τε χεῖρας αὐτοῖ
ἀνέθαλπον, ἐκ δὲ χαίτης
ἀπέθλιβον ὀγρόν ὕδωρ.

ο δ', ἐπεὶ κρύους μεῖθηκεν,
 'φέρε' φησὶ πειράσωμεν
 25 τόδε τόξον, εἴ τι μοι νῦν
 βλάβεται βραχεῖσα νευρή.
 τανυεῖ δὲ καί με τύπτει

μέσον ἦπαρ, ὥσπερ οἴστμος·
 ἀνὰ δ' ἄλλεται καρχάζων,
 30 ἔξενε' δ' εἶπε 'συγγάρηθι'
 κέρως ἀβλαβὲς μὲν ἦμῖν,
 σὺ δὲ καρδίαν πονήσεις.'

15.

Μακαρίζομέν σε, τέττιξ,
 ὅτε δεινῶν ἐπ' ἄκρων
 ὀλίγην ὀρώσον πεπωκῶς
 βασιλεὺς ὅπως αἰδεῖς·
 5 σὰ γὰρ ἔστι κείνα πάντα,
 ὅποσα βλέπεις ἐν ἀγροῖς,
 ὅποσα τρέφουσιν ὄλαι.
 σὺ δ' ὁμιλία γεωργῶν,
 ἀπὸ μηδενός τι βλάβπτων·

10 σὺ δὲ τίμιος βροτοῖσιν,
 θέρεος γλυκὴς προφήτης·
 φιλέουσι μὲν σε Μοῦσαι,
 φιλεῖ δὲ Φοῖβος αὐτός,
 λιγυρήν δ' ἔδωκεν οὔρην.
 15 τὸ δὲ γήρας οἷ σε τείρει,
 σοφὴ, γηγενής, φίλυμνε·
 ἀπαθής δ', ἀναιμόσαρκε,
 σχεδὸν εἰ θεοῖς ὅμοιος.

Jegyzetek Anakreonhoz és az Anakreoni dalokhoz.

1. Artemishez intézett s úgynevezett 'hivogató' hymnos. A költemény versalakja: 1., 2. glykoni (— — — — —), 3. phrekratesi (— — — — —). — 1. Γουνοῦμαι v. összevonás nélkül γουνοῦμαι, esedezve kér. — ἐλαφιβόλος, 2. szarvasűző. V. ö. Hor. Od. 1, 12, 22: savis inimica virgo beluis. — 4. ἔκευ, a. m. ἔκου. — Lethaios, a Maiandros mellékfolyója Magnesia mellett Kis-Ázsiában. E vidéken 'Leukophryne' néven különösen tisztelték Artemist, fényes temploma is volt itt, a melynek romjai maig fön vannak. — 5. δῖνη, ἥ, örvény. — θρασυκάροδος 2., animosus. — 7. ἀνήμεος 2., költői szó, a. m. vad, bárdolatlan. — 8. ποιμαίνω, Homerosnál is, pl. Il. 6, 25. 11, 106. — ποιητής, ión és költői alak az attikai πολίτας h.

2. E Dionysoshoz intézett hymnost a költő samosi tartózkodása idején írhatta s arra kéri benne az istent, hogy Kleubulos hajlandóságát szerezze meg neki. — 1. 'ναξ e h. ἀναξ. — δαμάλας 2., Eros jelzője: ifjudad, viruló. — 2. Νύμφαι, gyakran említvék, mint Dionysos kísérei s egykor dajkái: v. ö. Hor. Od. 1, 19, 1 k. — 3. πορφύρεος (πορφυροῦς) 3. bíborszínű, Aphrodite jelzőjeül költők alkalmazta; v. ö. Ov. Amor. 2, 1, 38 purpureus Amor. — 4. ἐπιστρέφεται, synizesis és mellőzött contractio: ἐπιστρέφομαι, átbolyong. — 5. ὀρέων, ismét synizesis. — 6. l. 1. 1. — 8. ἐπακούειν, infin. imperativus értelemmel; így nálunk is pl. Petőfi: Tenni! tenni! a helyett, hogy szóval Az időt így elhárásoljátok (Szájhűsök) vagy Arany: Nosza! lótni-futni! (Jóka ördöge). — 9. 10. κλυεβούλω . . . σύμβουλος, szándékos paronomasia; Kleubulosról l. a bevezetést. — 10. τὸν . . . δέχεσθαι, vedd oltalmadba hozzám való vonzalmamat. — 11. Δεῦσσε, samosi kiejtés szerint az ión Διόνυσσε h.

3. Fájdalmasan panaszolja az ifjúság eltünését, előre borzadva a pillanattól, melyben az élettől meg kell válnia. V. ö. Minn. 1. — 1. ἦμῖν a. m. ἦμῖν. — κρόταρος, ó halánték. — 2. πάσα, e. h. πόρεσι, nincs már többé jelen, nincs meg, oda van. — γήραλοι δ' ὀδόντες, fogaim elavultak, azaz: már odvasak. — 3. λέλειπται, van már hátra. — 4. ἀνασταλάζω, felzokog. — θαμά, ismételtelen, gyakran. — 5. Ἄιδεω, ez a rendes genet. Anakr.-nál, v. ö. Tyrt. 3. 38 jegyz. — μυγός, ó, a ház belseje, zúg. — ἀργαλῆ κτλ., zord az út, mely oda vezet. — 6. V. ö. Verg. Aen. 6, 126 k. facilis descensus Averno . . . Sed revocare gradum superasque evadere ad auras, Hic opus, hic labor est.

4. E bordalból látjuk, hogy Anakreon az ivást csak mértéktelenesen szereti s énekekkel óhajtja fűszerezni. Szabad utánzása Hor. Od. 1. 27-ben látható. — 1. *κελεβή, ἦ*, nagyobb fajta ivó-pohár. *ῥωος*, ión alak az attikai *ῥπος* h. — *ἄμυστιν*, így mondhatnók: egy húzamat, egyet. — 2. *ἔγγεα*; két szótagnak olvasható. A bor és víz vegyítésének aránya rendszerint $\frac{2}{5} : \frac{3}{5}$, holott itt a mérsékelttség jelzésére $\frac{1}{8} : \frac{2}{8}$. — 3. *δῆστε*, *krasis*, *δῆ αἶτε*, már ismét, megint csak. — *ἀνοβροστως*, itt: ártatlanul, tisztességesen: v. ö. Xenoph. 1, 19. — *ἀνά . . . βασταρήσω*, tmesis s a. m. ujjong, mulatoz, debacchari. A tmesis nálunk is megvan, pl. Arany Buda hal. III. Össze az agg ember rogya két térdre, IX. vissza legott mégyen, XI. Fel Buda egy térdről pillanta ijedten. — 4. *κάλκλι τῶ*, *krasis*. *καὶ ἀλατῶ*. — 5. A sky-thák és thrákok ismeretesek voltak arról, hogy fölötté zajosan mulattak. — *μελετώμεν, μελετάω* itt: kiabál, zajong. — 6. *ὑποπίνοντε*, csendesen iddogálva (subbibentes), ellentétben a fölebbi *Σκωδικῶν πόσιν*-nal. — *ἐν ὑμῶσι*, v. ö. Xenoph. 1. 24.

5. Anakreon elegiái közül való. — 1. *κρητῆρι*, 1. Xenoph. 1. 4-hez jegyz. — 2. *νεῖκα κτλ.*, részben ugyanezt a gondolatot olvassuk Xenophanes 1. elegiájában, de míg ő azt kívánja, hogy még ivás közben is az erény, az erkölcs legyen a borozók ajakán, addig Anakreon itt is a szerelmet és vidámságot hangsúlyozza. — *δακρύνοντα*, itt: könnyokozó, siralmas, mint néha a latin *tristis*. — 3. *Μουσέων κτλ.*, a Musák ajándéka alatt a költészetben és művészetben való jártasság értendő, mint Arkhil. 1; a genet. összevont alakja egyesben (*ειῶ*) és többesben (*ειῶν*) csaknem állandó az ión nyelvjárásban. — *δῶρ ἄφροδίτης*, t. i. a szerelem és szépség; így mondja Hom. Il. 3, 64. is; különben v. ö. Hor. Od. 4, 10, 1. Veneris munera, Verg. Aen. 4, 33. Veneris præmia. — 4. *εὐφροσύνης*, v. ö. Xenoph. 1, 4.

6. A. epigrammáinak egyike s abból az időből való, a mikor Abderában tartózkodott. — 1. *ἀλοφύης*, 2. igen erős, vitéz. — 2. *πυράτῃ, ἦ* epikus és ión mellékalakja *πυρά*-nak, máglya. — *ἔβόησε, βόῶ* voltakép: kiált, mivel t. i. a halottat nevének szokták kiáltani a sírnál vagy máglyánál, mi megsirat-tal adhatjuk vissza. — 3. *φιλίαματος* 2., költői szó: vérszomjas. — *Ἄρης*, v. ö. Arkhil. 1. 1-hez j. — 4. *ἤναρσιεν, ἐναρξίω* epikus és költői szó s voltakép a. m. megölt ellenséget kifoszt. itt: megöl. — *στυγερός* 3. borzasztó, iszonyú. — *στουραλίης, ἤγγος, ἦ* epikus és költői mellékalakja *στρόβος*-nak: örvény, forgatag. V. ö. Berzsenyi: Nyolcz századoknak vérvivatarja közt.

7. Ez az epigramma oltárfelirat lehetett (l. 66. l.) s ez az oltár Hermesnek volt szentelve és bizonyos tornaiskola előtt állott. — 1. *Εὔχο* ión végzet az attikai *-ου* h. — *Τυμώναια*, neu ismerjük közelebből. — *ζεῶν κήρυκα* alatt Hermes értendő. — 2. *ἀγλαΐη, ἦ*, fény, dísz. — *πρόδυσρον, τό*, itt: előndvar, t. i. a ház bejárója előtti tér. — 3. *τον . . . δέχομαι*, örömmel fogadom pedig a ki akár a városbeliek, akár az idegenek közül e tornaiskolába akar lépni.

a lydus Gyges javát magadnak? (Thewrewk ford.); nálunk Daykúnak „Az új Anakreon-jában: Nem királyok boldogsága, Nem Gyges kincseshalmi, vagy Kisfaludy Hímfy szerelmei 36. Hajhászson más uraságot, Hágjon más tisztésekre, Gyűjtögessen gazdagságot, Törekedjék kincsekre. — μέλει itt nomin.-szal, holott rendesen genet.-sal jár, μέλει τινί τινος. — Gyges (716-678) Lydia dúsgazdag királya volt, a kinek trónra jutását elbeszéli Herodotos (I. 8). Itt különben a tulajdonnév a gazdag fogalmának szemléltetésére szolgál. — 2. Σαρδίων, Sardes Lydia fővárosa, ma csak romjai vannak meg Sart és Binbír-tepe néven. 3. οὐδ' εἶδε πο με ξηλος, a. m. καὶ οὐπω εἶδε με ξηλος; ξηλος, ó itt: féltékenykedés olyanokra, a kik nagy tiszteletben részesülnek, tehát: nagyravágás. — 5. μύρον, το (többnyire többesben), jóillatú olaj, kenőcs. 6. καταβρέχω, erősen megnedvesít, beken. — ὕψην, ἕ, szakáll; lakoma alkalmával u. i. a görögök nemcsak hajukat, hanem szakállukat is bekenték. V. ö. Dayka itt említett költeményében: Én kenettől ázott hajjal Várom a nap esetét. 8. καταστρέφειν; a rózsakoszorú lakomákon elmaradhatatlan volt a fejről, még mielőtt iváshoz láttak. V. ö. Xenoph. I, 2. — 9—10. E sorok számos utánczóra találtak, így a többek közt Hor. Epist. 1, 11, 22 k.: Tu quamcumque deus tibi fortunaverit horam, Grata sume manu, neu dulcia differ in annum v. Od. 4, 7, 17 köv. Quis scit, an adiciant hodiernæ crastina summa Tempora di superi? Berzsenyi: Minden órádnak leszakaszd virágít, A jövendőnek sivatag homályát Bizd az istenség vezető kezére S élj az idővel v. ugyanő: Használd a napokat s a mi jelen vagyon Forró szívvel öleld! . . . Holnappal ne törődj, messze ne álmodozz! . . . Míg lehet, élj örülj!; Petőfi: Mit törődöm, mit tünődöm még sokat. Élek most és ölelem, mi élvet ad. — 11. ὤς, a meddig. — εὔδι', a. m. εὔδια: εὔδιος 2. csendes, zavartalan, itt átvitven a testi állapotról, ellentétben a 14. νοῦσος szóval: ép, egészséges. — 12. κυβεύω, kockával játszik, kockázik. — 13. Ἀνάω, l. 1. 17-hez j. — 14. μή . . . λέγη e h. μή νοῦσος τις ἐλαοῦσα λέγη s azért mondja a költő, mert Dionysosról azt tartották, hogy orvosi tehetséggel is bír s meg tud szabadítani a betegségtől. — νοῦσος, régi epikus alak νόσος h. — 15. λέγη, itt νοῦσος személyesítve van.

4. E dalt a dühöngésre való kedv szülte s tartalma az, hogy a költő a hősökkel állítva szembe magát, a bor hatása alatt akar dühöngeni. — 1. Ἄφες, ettől függ a köv. sorbeli πειν infin. s megfelel neki a latin: sine (me) bibere. — τοὺς θεοὺς, önálló accus. az esküformában, hozzáértendő ὄνομα: v. ἐπόνομα. — σοι, dat. ethic. — 2. πειν, πειν és 3. βέλω βέλω szókettozás, a mely itt a dithyrambos-szerű lelkesültségből magyarázható. V. ö. Arany: Túrte Miklós, túrte, a meddig túrhette, Vörösmarty: Még semmi hang, még semmi jel; Tompa: Érzem, érzem, érzem a vést. — ἄμυστι, l. Anakr. 4, 1. — 3. μανῆναι, v. ö. Hor. Od. 3, 19, 8: insanire invat, naz Od. 2, 7, 26. — 4. Alkmeon Eriphylének és a Thebai ellen menő hét vezér egyikének, Am-

phiaraosnak, fia, a ki a Thebai elleni hadjáratra csak álnok néjének rábeszélésére szánta el magát, noha jóstelenségénél fogva előre tudta vesztét. Polyneikes értékes nyakékkal vesztegette volt meg Eriphylét, hogy így a férjet háborúba küldje. Amphiaraos meghagyta fiainak, hogy érette anyjukon álljanak boszút. A hét vezér halála után tíz évvel új hadjáratra indultak Thebai ellen s Eriphyle most már saját fiát, Alkmeont, vette rá, hogy a hadjárat fővezérévé legyen. A hadjáratot most siker koronázta s Alkmeon visszatérvén, értesült anyja ismételt áruslásáról, meg is ölte, de ennek következtében megőrült. Ἄλκμεων iónattikai alak a rendes Ἀλκμαίων h. 5. λευκόπους Ὀρέστης; Orestes, a másik anyagyilkos, Agamemnon és Klytaimnestra fia. Míg Agamemnon a trójai háborúban járt, Aigisthos elcsábította Klytaimnestrát s mikor a hős visszatért, a nő segítségével megölte. Ezért Orestes utóbb véres boszút állott mindkettőn, de egyszerre mind bele is örült iszonyú tettébe, az Erinyszek folyton üldözték, mígnem Pallas Athene segítségével az athenai vértörvényszék fölmentette. λευκόπους (-οδος) melléknevet onnan kapta, hogy őrzöngése alatt sarútlan járt-kelt; e szó tehát nem széplábút, nem is sápadt külsejűt vagy gyorslábút jelent; a görög felfogás *sarútlannak* festi az őrzöngőket, így mondja ezt Euripides is a bakkhansnökről. — 7. πιάς, v. ő. Hom. Odys. 15, 224: καταπατίας. — 8. ἐρυσσρόν οἶνον, Ovid. Fast. 5, 511. vina rubentia, a magyar nóta is: Piros bort ittam az este. — 10. ἐμαίνειτ' Ἡρακλῆς; Herakles a monda szerint több ízben őrzöngött: így mikor Eurytos király nem adta neki korábban odaigért leányát, Iolet, akkor ennek testvérét, Iphitost, meghitt barátját, öntudatlan dühöngésében annak saját nyilával ölte meg. Más monda szerint Hera sujtotta őrütséggel s Iphitos nyilával megölte nejét és gyermekeit. — 10. s alább 13. πρίν a. m. πρότερον. — 11. δεινόν, a mennyiben halálhozó nyilak voltak benne. — κλονῶν, κλονέω itt: megzörrent v. ő. Zalán futásában: (a nyilak) zörrenve lehulltak, v. szörnyen megcsördül a fegyvere testén. — 13. Aias, Telamon fia, feldühödve a miatt, hogy a meghalt Akhilleus fegyverzetét nem neki, hanem Odysseusnak ítélték, noha ő volt arra legméltóbb, Athene istennő hatása következtében megőrült s ugyanazzal a karddal ölte meg magát, melyet a Hektor ajándékozott volt neki. A költő tehát két őrzöngő párt hoz föl, a két anyagyilkost, a kiknek őrzöngése az indító okra nézve különbözők az övétől, továbbá más két hőst, a kiknél az őrzöngés mikéntje volt más. — 14. ἀσπίδος, Aias pajzsáról l. Hom. Il. 7, 219 k. — 17. χαιταίαι, dat. locat. ἐν γ. h.

5. A költő haragosan tör ki a fecske ellen, mivel az megzavarta reggeli álmát, melyben a kedves ifjú, Bathyllos, jelent meg előtte. — 1. σοί, a szokott kifejezés ποιεῖν τινα τι, itt pedig τίς τι. — 3. τασός, ő, betűserével (metaplasmos) az attikai τασρός h., eredetileg a. m. valaminek a lapja, innen az a lapos tér, melyet az egész szárny befog, á. é. maga a szárny. — κοῦφος 3.

könnyű, itt: könnyed repülésű, fürgé röptű. — 4. ψαλίζω (ψαλίς olló) késő kori szó s a. m. lenyír. A futurum-alakra nézve megjegyzendő, hogy a dór nyelvjárásban az -ίζω (l. 7; ἐξθερίζω), -αίζω, -άζω, -άζω és -ύττω végű igék a fut.-ot -ίζω, az aor.-t -ῖα-val képezik. — 5. ἐνδοθεν, belülről ki, mi: tövestül. — 6. Tereus, Thrakia királya, elcsábította Philomelát s hogy hüre ne menjen, kivágta a nyelvét. L. Ov. Met. 6, 412 k. — 7. ἐξείνος, lenézően, mint: iste. — 8. δνείρων függ ἀφρηπιάσας-tól. — 9. ὑπέρθερος, 3. reggel felé eső, reggeli, korai.

6. A költő egy viasz-Erost vásárol, de tűzbe dobással fenyegeti, ha nem gyúlasztja szerelemre. — 1. κήριον, viaszból való; a szegényebb iparosok, képfaragók drága szobrok helyett ilyeneket árulgattak olcsó pénzért. — 1. ἐπώλει, impf. de conatu, akart eladni. — 4. πόνου, genet. pretii. — σοί, dat. comm. — 5. ἐκπρίωμαι, a coni. σέλεις-től függ. — 6. δωριάζων a rendes δωριζών h., a. m. dóroszkodva, t. i. dór nyelvjárást használva. 7. λῆς dór alak ἐθέλεις h. — 9. καρτέγνας ismét dór alak -της h.; a. m. viaszműves. 11. παντορέτης, 2. minden (pajkosságra) képes. — 13. δραχμῆς gen. pretii. A drakhna értéke kb. 75 fillér. — 14. εὐθέως, azonnal, legott. — 15. πυρόω voltakép: eléget, itt: lánggra lobbant. — 16. κατὰ . . . τακήση, tmesis, κατὰτάξω itt: a. m. szétolvaszt. — φλογός, gen. partit.

7. Az összes anakreoni dalok közt egy sincs, a mely költői találékonyság, kedves földolgozás tekintetében fölülmúlná. Tartalma az, hogy A. Bathylloshoz küldi galambját s ez aztán útközben egy vándornak elbeszéli, milyen jó dolga van neki a költőnél. Majdnem románcz, tele költői szépségekkel. — 1. ἐρασμός 3. kellemes, kedves. — 2. 3. πόνεν háromszoros ismétlése a csodálkozás nyomosítására. — 3. μύρων, a genet. πνείεις-től függ. v. ö. Xenoph. 1, 6. — 5. ψεζίζω, csepegtet, harmatoz. — 6. μελιθών, -όνος, ἴ, gond, baj, itt: feladat, hivatás. — 7. ἔπεμφεν; a görögöknél még ritkább, de már a rómaiaknál gyakori volt a galambposta, melyet az újkor is alkalmaz, főleg háború esetén izenet-váltásra. — 9. ἄρτι, a. m. vñ. — 10. A mennyiben A., mivel kész minden kívánságát teljesíteni, úgy tünteti föl a dolgot, hogy az egész világ hasonló vonzódással, szertető tisztelettel van iránta. — 11. A galamb Aphrodité szentelt madara volt. — 12. λαβροσα . . . ὕμνον, a. m. ἀντὶ μικροῦ ὕμνου. — 14. τοσαῦτα, ilyen fontos dolgokban, t. i., mint a galamb jelenlegi küldetése a szép ifjúhoz. — 15. ὅραξ, közbevetően: a mint látod. — 16. ἐπιστολὰς κομίζω, keleten ma is használják ily czélra a galambot. — 18. ἐλευθέριον, a mennyiben ilyen fontos szolgálatokat végzett, tehát mint a rabszolga, felszabadítható. — 19. κῆν, Erasis ebből: καί ἔν. — 22. ὅρα, ehhez is tartozik az utána következő κατὰ. — 23. δένδρεσιν, dat. locat. ἐν δ. h. — 24. τι, megvetően: holmi. — 28. πιεῖν, az infin. itt a latin gerundium értelmében: inuom. — 29. προπίνω, ráköszönt. — 31. κρένω, itt: lantot ver, lantol. — 32. συσιάζω, beárnyalom. — 35. ἔχεις, a. m. ἀκήκοας, οἶσα, habes. — ἀπέλασε, menj már, elmehetsz. — 37. A varjút közmondásszerűen használták a fecsegés jelzésére, mi a szarkáról mondjuk.

8. Egy piczike csendélet-kép. Szépségét fokozza az a mély érzés, a mely a költőt tudvalevően Bathylloshoz fűzi. Egyes magyarázók az egészet allegoriának nézik, melyben a fa Bathyllost, a fa lombja a haját, a csevegő patak a száját, a pihenő hely ölet jelképezi. — 1. σκίη, umbraculum. — 3. ἔσεισε, σείω, rázogató, lenget. — χαίτας, lombját, így Hor. Od. 4, 7, 1. redeunt arboribus comæ. — 6. περιθούς, esalogatva, t. i. hízeltgően, rábeszélően esobogva.

9. Erost megkötözik a Musák s rabszolgaként adják át Szépségnek, a melynek aztán örökre rabja marad. Allegorikus kép, a melynek magva az, hogy a természeti ember durva érzéseit megemésíti a szellem, a műveltség. — Versalakja dimeter ionicus a minore az első szótagon összevonással: — 2. στεφανύουσιν, az alapgondolat folytán koszorú illik a Musákhoz, nem bilincs. Különbén Vergiliusnál (Buc. 6, 18 k.) Chromis és Mnasyllus szintén koszorúval kötözik meg az öreg Silenust. — 3. τῷ κάλλει, a szépség istene. Legvilágosabb bizonyíték arra, hogy e dal nem Anakreontól való, az elvont fogalomnak semleges nemű névvel való jelzése: Aphroditén kívül különben más szépség-istent az igazi görög világ nem ismert. — 5. λύτρα, váltságdíj, a mi Homerosnál ἄποινα, I. II. 1, 20 v. 95. — 6. λύσασθαι; figyelj a különbségre: λύεσθαι arról, a ki megvált, λύειν arról, a ki szabadon bocsát. — 7. καὶ κτλ., a szerkezet ez: ἔαν δὲ καὶ λύσῃ τις αὐτόν. — 8. ἔξεισαι a jövő értelmével: nem fog eltávozni, ellenente μένει δέ, ott marad, t. i. a Musák szolgálatában, nem vágyik vissza a régi durva világba.

10. A költő annak igazolására, hogy iddogál, magára a természetre hivatkozik, a mely őt ép erre tanítja. — 1. γῆ μέλαινα, a föld állandó jelzése volt mindig, de pl. Szemere: A sötét föld s piros hajnal. — 2. A fák gyökereikkel fölszívják a földből a nedvességet. — 3. αὔρας, a levegőbeli párákat. — 4. ὁ δ' ἦλιος, κτλ., nemesak a stoikusok, hanem már Anaximandros és Herakleitos is azt tanította, hogy a nap a tenger vízből táplálkozik: itt tehát πίνει: a. m. fölszívja. — 5. Thales mondta ki először, hogy a hold a naptól kölcsönzi fényét, tehát abból táplálkozik. — 6. τί μοι μάχασθ', t. i. minek ellenkeztek, miért nem engeditek. — 7. καὶ τῷ, krasis ebből: καὶ αὐτῷ.

11. Hiába fog a költő fönséges (epikus vagy drámai) tárgyhöz, lantja csak a szerelmi költéshez való. — 1. θέλω, a praes. az elbeszélés élénkítésére való. — λέγειν, a. m. ᾄδειν, megénekel, mint a latin *dicere* is. — Ἀτρεΐδης, Atreus fiai, t. i. Menelaos és Agamemnon, a trójai háború hősei, a kik a trójai mondakörből epos meg dráma tárgyaiul dolgozják fel. — 2. κάδμον, Kadmos, Thebai alapítója, hőse volt a Homeros után működő kyklikosoknál a Thebais ez. eposnak s Antimakhos művének. — 3. βάρβιτος, a. m. λύρα. — 4. ἔρωτα, szerelmi dalokat. — 5. ἡμεῖσα, t. i. olyanokkák, a melyek inkább találnak az epikus eseményekhez. — 7. ἄσλους, attikai alak az iónban: ἀέσλαος. — 8. Ηρακλέους, az iónban: Ηρακλέος. — Herakles mythosát Peisandros és Panyasis

dolgozta föl eposban. — 10. *χαίροτε*, isten veletek. — *ἤμῶν*, a. m. *ἔμοι*. — Érdemes megjegyezni e daloskáról, hogy utánozta Ovidius Amor. 1, 1 k. Berzsenyi: „Melissa” cz. költeményében, travestálta Bernhold (Szent Pált s a prófétákat Akartam énekelni, De a koboz csupán csak Melanchthont zengedezte, sat. ford. Thewrewk), végre gyönyörű dallamot írt reá Schubert (Op. 56, 2.).

12. Mikor a természet kiosztotta adományait a teremtmények között, nem maradt egyéb a nő számára, mint a szépség, ámde ez fölötte áll minden másnak. Igen sikerült egy dal a esattanós és váratlan véggel, valamint az ügyes ellentétekkel (bika-ló, oroszlán-nyúl, madár-hal). — 1. *ζέρατα*, a második szótag hosszúnak olvasandó, mintha *ζεράτατα*-ból volna összevonva. — 2. *ὄπλις*, pata. — 3. *ποδοωίη*, *ή*, gyorsaság. — 4. *χάσμι δδόντων*, fogakkal telt szájjüreg. — 5. *τὸ νηκτόν*, a. m. *τὸ νήγεσθαι* v. *τὴν νηκτικὴν δόναμιν*, úszó képességet. — 6. *πέτασσαι*, a névelőtlen infin. itt főnevet helyettesít, tehát a. m. *τὸ πέτασσαι*, röpülést. — 7. *εἶρηνη*, az értelem a férfi fegyvere a külső támadások ellen. — 8. A nők számára nem volt semmiféle fegyvere a természetnek. — 9. *τί οὖν*: t. i. *πεποίηκε* v. *ἔποίησε*. — 10. *ἀντ'* t. i. kárpótlásul . . . ért. — 12. *καί*, még . . . is. — *σιδήρον καὶ πῦρ*, a szépség lefegyverzi a haragot, a fegyver elveszti előtte erejét. — Érdemes a megjegyzésre, hogy e költeményt még zsidóra is lefordították, utánozta Tasso Amintás 2. 1., magyarra is sokan fordították s a közmondás is azt tartja: Tűz, víz és az asszony épen győzhetetlen.

13. Társa a 11. dalnak, esakhogy egészen más fordulattal. Veleje az, hogy mások eposi tárgyakat énekelnek meg, a költő azonban saját legyőzetését a hajadonok által. — 1. *τὰ Θήβης*, thebái eseményeket. — *Φουγῶν* alatt a trójaiak értendők. Troas területét Phrygia fogalmába foglalták. — *ἔμοις*, gen. obi.-t tartalmaz, tehát: *ἀλώσεις*, *καὶ ἐγὼ ἐζλων*, mások hódítása: a többes szám a hódítás ismétlődésének kedvéért. — 4. *ἵππος*, itt a. m. lovas, ellentétben az 5. versbeli *πεξός*-szal. — 6. 7. *στρατός*, itt a lányok, illetve a kedvelt ifjak seregét jelenti. — *καυτός*, egészen újszerű hadsapat, a mely szemeiben hordja fegyverét; v. ő. Arany, Rozgonyiné: Nyílat ugyan, a mint látom Hoztál szép szemedben.

14. Egyik legremekebb darabja a gyűjteménynek s azt beszéli el benne a költő, hogy esős időben szállást adott Erosnak, ez pedig azzal hálálta meg, hogy szerelemre gyúlasztotta. — 1. *Μεσονυκτίαις τε ὥραις* e h.: *μεσούσης νυκτός*, költői kifejezés, mert *ῶρα* „óra” értelemben a klasszikus görög irodalomban nem igen fordul elő. V. ö. éj derekán; Balassi Magyar katona-ének: éjten éjjel. — 2. 3. *σπρέεται*, fordúl, t. i. Bootes (l. 1. 11) kinyújtott keze éppen érinti a Nagy medve farkát. Erősen népies meghatározás, a melyet Ovidius is használ Met., 10, 446 k., de a magyarban is szokásos, pl. Csokonai: Megfordult a gönczöl szekre tengelye. — a pásztornép is így határozza meg ezt az időpontot. 4. *μερόπων*, halandó. — *εὖλον, τό*, nemzetség, itt: *μερόπων*

nal kapcsolatban: emberi nem. — 5. *κέαται* ión alak *ζεῖνται* h. — 6. *ἐπιστάσεις* pass., holott actívumot (*ἐπιστάς*) várnánk, ez csak a később kori irodalomban fordul elő, a. m. ide lépve. — 7. *κόπτω*, itt a. m. kopogtat. — *ὄγγος*, ó. ión alak az attikai *ὄγγος* (-έως) h. s a. m. rezesz (az ajtón). — 8. *θύρας*, a többes szám a szárnyas ajtót jelzi. — 9. *κατὰ . . . σχίζεις*, széttéped, megzavarod, a latinban is: abrumpere, rumpere *sommum*; itt is *tnesis* van. — 10. *ἀνοίγω* és *ἀνοίγνυμι* a. m. kinyit. — 11. *μή πρόβησαι*; *μή* után az aor. imper. szabályellenes az aor. coni. v. praes. imper. h. — 12. 13. *κάσεληνου κατὰ νόκτα*, a holdtalan éjszakán. — 14. *ἐλέγησα*, megszántam. — 15. *ἀνά . . . ἄψας*, *tnesis*; hamarosan világot gyűjtva. — 17. *ἐσορῶ*, népiesen: hát látok; a praes. az előadás élénkítésére. — *φέρωντα*, értelemszerű szóegyeztetés, mintha nem *φέρεως*, hanem *παῖδα* előzte volna meg; e fajta Aranynál Buda hal. VII. Zsákmánynyal is onnan kiki gazdagodnak, u. o. X. Meglásd, valamennyi pártodra szegődnek. — 19. *ἰστίην*, az attikaiban: *ἰστίαν*. — 22. *ἀπέσλιβον*, kifacsartam. — 23. *κρύος*, -εος, *εἶ*, epikus és költői szó (az iónban *κρυμός*, ó) hideg, fagy. — *μεσῆζεν*, alább hagyott, engedett. — 24. *φέρε*, a. m. ἄγε, nosza. — *πειράζω*, megpróbál, megkísérel. — 26. *βλάβεται*, e h. *βλάπτεται*. — 28. *ἦπαρ*, máj, a hol a szenvedélyek székelnék, mi inkább szívet mondunk. — 30. *συγχάρησι*, örülj velem együtt. — 31. *κέρας*, τό, itt: nyíl. — 32. *καρδίην*, acc. resp. — E költeményt is sokan utánozták, pl. Hiador: „A megázott gyermek”, Kisfaludy: „Himfy kes. 143. — Thorvaldsen innen vette egyik műalkotásához az eszmét, Cherubini meg csinos dallamot írt e szövegére.

15. Kiváló szépségű dal s a tücsök dicséretét tartalmazza. Versalakja: — 0 0 0 — 0 0 0. — 1. *Μακκρίζομεν*, boldognak mondalak. — 3. A régiek hiedelme szerint (v. ö. Verg. Buc. 4, 16. dum pascentur rore cicadæ) a tücsök a levelek harmatjával táplálkozik; így mondja Szemere is: (a költő) mint a tücsök, harmatcseppel éljen? — 4. *βσιλεύς*, mint király néz le a fatetőről, mintha minden az övé volna. — 9. Értelme: mivel senki sem bánt téged. — 10. Tisztelnék, becsülnek az emberek. — 11. Mint a tavasz hirnökét, említi már Hesiodos Scut. 393. — 14. Csengő hangot adott neked. — 15. A vénség azért nem írthat a tücsöknek, mert (a régiek hite szerint) minden évben megifjodik a vedlés után. V. ö. Hom. II. 4, 315. — 16. *σόςε*, a dalnokok neve *σοφοί*, v. ö. Sol. 7, 52-hez, j. — *γηγενής*, mivel azt hitték róla, hogy a földből született, ezért az őslakosság jelképe lett s ezért az atheniaiak arany tücsköket viseltek hajjukban (*τεττιγοσοφοί*), hogy ez által őslakóknak jelezzék magukat. — 17. *ἀπαθής*, ment vagy a fájdalomtól és megvénüléstől. — *ἀναιμόσοσκε*, véretlen, mint rovar. — 18. Az istenekhez annyiban hasonló, a mennyiben neki sincs vére, az isteneknek sincs (az *ikhor* helyettesíti, v. ö. Hom. II. 5, 340) s ezen felül minden évben újra megfiatalodik (15. v.).

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent.

GÖRÖG ÉS LATÍN REMEKÍRÓK.

Kiadja a M. Tud. Akadémiának classica-philologiai bizottsága.

ANAKREON.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Ponori Thewrewk Emil.**

Ára füzve 3 K 20 f. — Görögül és magyarul 4 K.

CICERO A KÖTELESSÉGEKRŐL.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János.**

Ára füzve 2 K. — Latinul és magyarul 3 K 20 f.

GAIUS RÓMAI JOGI INSTITUTIÓINAK NÉGY KÖNYVE.

Magyarra fordította s jegyzetekkel kísérte **Dr. Bozóky Alajos.**

Ára füzve 4 K. — Latinul és magyarul 6 K.

THUKYDIDES.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Zsoldos Benő.**

I. kötet. I., II. és III. könyv ... 2 K 80 f. Görögül és magyarul 4 K 80 f.
II. kötet. IV. és V. könyv ... 1 K 60 f. Görögül és magyarul 2 K 80 f.
III. kötet. VI., VII. és VIII. könyv 2 K — f. Görögül és magyarul 4 K — f.
Mind a három kötet egy kötetbe füzve magyarul, iskola kiadás 4 K 80 f.

PUBLIUS VERGILIUS MARO AENEISE.

Fordította és jegyzetekkel kísérte

Dr. Barna Ignác.

Bevezetéssel ellátta

Dr. Némethy Géza

Ára füzve 4 K. — Latinul és magyarul 6 K.

PLATON THEAITETOSA.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Simon József Sándor**

Ára füzve 1 K 20 f. — Görögül és magyarul 2 K 40 f.

GÖRÖG ANTHOLOGIALBELI EPIGRAMMÁK.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Ponori Thewrewk Emil.**

Ára füzve 2 K. — Görögül és magyarul 4 K.

Folytatás a tuloldalon.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

CATO BÖLCS MONDÁSAI.

Szövegét megállapította, fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta

Dr. Némethy Géza.

Ára füzve 80 f. — Latinul és magyarul 1 K 20 f.

HERODOTOS TÖRTÉNETI KÖNYVEI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Geréb József.**

- I. kötet. I—III. könyv. 2 K 80 f. — Görögül és magyarul 5 K 60 f.
II. kötet. IV—VI. könyv. 2 K 40 f. — Görögül és magyarul 4 K 80 f.
III. kötet. VII—IX. könyv. 2 K 80 f. — Görögül és magyarul 5 K 60 f.

LYKURGOS BESZÉDE LEOKRATES ELLEN.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Fináczy Ernő.**

Ára füzve 1 K — Görögül és magyarul 1 K 40 f.

PATERCULUS C. Velleius. Róma történetéről irt két könyv.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Szölgyémy Ferencz.**

Ára füzve 1 K 60 f. Latinul és magyarul 3 K.

DEMOSTHENES BESZÉDEI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Dr. Gyomlay Gyula.**

Második rész. Második kötet.

Ára füzve magyarul 4 K. — Görögül és magyarul 6 K.

SUETONIUS TRANQUILLUS. CSÁSZÁROK ÉLETRAJZAI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Dr. Székely István.**

Ára füzve 4 K 80 f. — Latinul és magyarul 8 K.

PROPERTIUS ELÉGIÁI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János.**

Ára füzve 4 K. — Latinul és magyarul 6 K.

PLATON EUTHYPHRONJA, SOKRATES VÉDŐBESZÉDE, KRITONJA ÉS PHAIDONJA

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Simon József Sándor.**

Ára füzve 2 K 40 f. — Görögül és magyarul 4 K.